

**PROGRAMACIÓN ESA –
ÁMBITO SOCIAL
MÓDULO I
CURSO 2022 - 2023**

**Profesor: Leonel Capote Hernández
IES – San Clemente**

ÍNDICE

1. INTRODUCCIÓN E CONTEXTUALIZACIÓN	3
2. OBXECTIVOS XERAIS E ESPECÍFICOS	4
3. CONTRIBUCIÓN AO DESENVOLVEMENTO DAS COMPETENCIAS CLAVE	8
4. CONTIDOS: TEMPORALIZACIÓN E UNIDADES DIDÁCTICAS	13
5. UNIDADES DIDÁCTICAS E PRINCIPAIS CONCRECIÓNS CURRICULARES: OBXECTIVOS, CRITERIOS DE AVALIACIÓN, ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE E COMPETENCIAS CLAVE	17
6. CONCRETACIÓNS METODOLÓXICAS	30
7. MATERIAIS E RECURSOS DIDÁCTICOS	31
8. CRITERIOS DE AVALIACIÓN, CUALIFICACIÓN E PROMOCIÓN	33
9. CONCRECIÓN PARA CADA ESTÁNDAR DE APRENDIZAXE AVALIABLE: TEMPORALIZACIÓN, GRAO MÍNIMO DE CONSECUCIÓN, PROCEDEMENTOS E INSTRUMENTOS DE AVALIACIÓN	38
10. INDICADORES DE LOGRO PARA A AVALIACIÓN DO PROCESO DE ENSINO- APRENDIZAXE E DA PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA	47
11. ORGANIZACIÓN DE ACTIVIDADES PARA A RECUPERACIÓN DE MATERIAS PENDENTES	51
12. ATENCIÓN Á DIVERSIDADE	52
13. TEMAS TRANSVERSAIS	53
14. ACTIVIDADES COMPLEMENTARIAS E EXTRAESCOLARES	54
15. ACTITUDES, VALORES E IMPULSO DA AUTONOMÍA PERSOAL	55
16. ACTIVIDADES DE CONTRIBUCIÓN	56

1. INTRODUCCIÓN E CONTEXTUALIZACIÓN

O ensino do Ámbito Social na Educación Secundaria para Adultos dentro da educación a distancia, pretende formar ao alumnado na comprensión e valoración dos aspectos xeográficos e sociais que se producen na sociedade do presente e do pasado, creando unha actitude crítica ante os problemas e desigualdades do mundo actual.

O ensino a distancia ten as súas peculiaridades dentro do conxunto das ensinanzas regradas. **A metodoloxía da aula virtual é unha proposta que posibilita o control da aprendizaxe por parte do propio estudante, amosándolle os seus progresos no desenvolvemento do proceso de aprendizaxe**, permitindo así a coavaliación. O proceso de aprendizaxe debe contribuír a formar as/os alumnas/os para que, con liberdade e espírito crítico, saiba actuar na sociedade en que vive. Con todo, ao ser un ensino de adultos, moitos dos valores xa están formados, aínda que sexa preciso traballalos e reforzalos.

Os contidos seleccionados recollen aspectos xeográficos e históricos e teñen por obxectivo fundamental **acadar as competencias básicas no eido da xeografía e historia desde unha perspectiva científica, técnica e social**, ademais de proporcionarlle ao alumnado a formación necesaria para que aprenda a ser máis respectuoso co medio natural e máis solidario coa sociedade en que vive.

No que atinxe á **contextualización**, o IES San Clemente é un centro urbano que se sitúa no casco histórico de Santiago de Compostela (Rúa San Clemente s/n) e que posúe oferta educativa presencial (Ciclo Medio de Sistemas Microinformáticos e Redes, Ciclo Superior ASIR, Ciclo Superior DAM, Ciclo Superior ASIR Modular, Ciclo Superior DAW Modular) e oferta educativa a distancia (Ciclo Medio SMR Modular, Ciclo Superior ASIR Modular, Ciclo Superior DAM Modular, Ciclo Superior DAW Modular, Bacharelatos e ESA). O feito de estar a elaborar unha **programación para o ensino a distancia semipresencia** (1 ESA-ámbito Social) confírelle á mesma algunhas particularidades, entre

as que destaca a **heteroxeneidade do noso alumnado**, o cal procede de ámbitos moi diversos e con intereses tamén moi diferentes (acceso a ciclos, universidade...), así como ferramentas e procedementos de avaliación máis axustados a esta realidade do alumnado, que trataremos no apartado correspondente, entre outros aspectos que esixen un grao de adaptación da programación didáctica.

2. OBXECTIVOS XERAIS E ESPECIFICOS

Obxectivos xerais

Segundo a normativa vixente, os **obxectivos xerais da educación básica para as persoas adultas**, oriéntase a desenvolver as capacidades que lles permitan:

- a) Formar unha imaxe adecuada de si mesmos; das súas características e posibilidades, valorando a súa experiencia, o esforzo e a superación das dificultades.
- b) Mostrar actitudes solidarias e tolerantes, valorando as situacións en que se deben realizar proxectos comúns e rexeitando todo tipo de discriminacións debidas á raza, ao sexo, á clase social, ás crenzas e a outras características individuais, sociais e culturais.
- c) Analizar os mecanismos e valores que rexen o funcionamento das sociedades, en especial os relativos aos dereitos e deberes dos cidadáns, elaborar xuízos e criterios persoais, con liberdade de pensamento e iniciativa.
- d) Valorar criticamente as crenzas, actitudes e valores básicos da nosa tradición e patrimonio e doutros existentes, discernindo a súa validez.
- e) Desenvolver e consolidar hábitos de estudo e traballo individual e en equipo, como condición necesaria para unha realización eficaz das tarefas de aprendizaxe e como medio de desenvolvemento persoal.
- f) Desenvolver ou consolidar o espírito emprendedor e a confianza en si mesmo, a participación, o sentido crítico, a iniciativa persoal e a capacidade para aprender a aprender, planificar, tomar decisións e asumir responsabilidades.

- g) Comprender e producir mensaxes orais e escritas con propiedade, autonomía e creatividade nas linguas galega e castelá e nunha lingua estranxeira, utilizándoas para a participación activa e plena na sociedade.
- h) Interpretar e producir con propiedade, autonomía e creatividade mensaxes que utilicen códigos artísticos, científicos e técnicos, co fin de enriquecer as súas posibilidades de comunicación tanto no ámbito cultural como laboral.
- i) Obter e seleccionar información utilizando as diferentes fontes en que esta se atopa, incluídas as que proporcionan as tecnoloxías da información e da comunicación, tratada de forma autónoma e crítica, e transmitila de maneira organizada e intelixible.
- j) Utilizar estratexias de identificación e resolución de problemas nos diversos campos de coñecemento e de experiencia, mediante procedementos intuitivos e de razoamento lóxico, contrastándoas e reflexionando sobre o proceso seguido.
- k) Analizar os mecanismos básicos que rexen o funcionamento do medio físico, valorar as repercusións que sobre el teñen as actividades humanas e contribuír activamente á súa defensa, conservación e mellora, como elemento determinante da calidade de vida.
- l) Coñecer e valorar o desenvolvemento científico e tecnolóxico, as súas aplicacións e a incidencia no medio físico e social.
- m) Coñecer e apreciar o patrimonio natural e cultural, especialmente o de Galicia, e contribuír activamente á súa conservación e mellora.
- n) Entender a diversidade lingüística e cultural como un dereito dos pobos e dos individuos á súa identidade, e desenvolver unha actitude de interese e respecto para o exercicio deste dereito, en especial no referente ao uso da lingua galega.
- o) Valorar as consecuencias dos actos e decisións persoais na saúde individual e colectiva, e os beneficios que supoñen os hábitos saudables.
- p) Combinar a cualificación técnica e profesional adquirida cun comportamento social e coa capacidade de afrontar e solucionar problemas.

Obxectivos específicos

O Ámbito Social ten como finalidade que “o alumnado perciba, interprete e describa adecuadamente o mundo actual, para participar á vez que configura valores persoais e cívicos valiosos. O logro deste fin leva a progresiva adquisición de habilidades para acceder á

información e realizar unha elaboración persoal do coñecemento, observar a realidade, adoptar criterios válidos para a toma de decisións, desenvolverse con autonomía e iniciativa persoal e interactuar positivamente cos demais, mostrando actitudes de responsabilidade e respecto que contribúan a mellorar a súa calidade de vida e o benestar colectivo. Contribúe ao entendemento que todo iso require o coñecemento do espazo onde se desenvolven as sociedades así como a comprensión da sociedade, a súa organización e funcionamento ao longo do tempo.”

O ensino dentro do **Ámbito Social na ESA** ten coma obxectivo desenvolver as seguintes capacidades:

- a. Promover un sentimento positivo de pertenza a unha comunidade como Galicia, a un estado histórico como é España e á cultura universal.
- b. Comprender que o patrimonio cultural, natural, histórico e artístico é diferente ao de outros lugares, participando activamente na súa defensa e conservación.
- c. Aplicar os coñecementos adquiridos a partir do contacto coa realidade galega para comprender a súa situación actual.
- d. Identificar e valorar a pluralidade das comunidades sociais ás que pertence, con plena conciencia dos seus deberes e dereitos, e rexeitando discriminacións de todo tipo.
- e. Valorar a diversidade lingüística e cultural manifestando actitudes de tolerancia.
- f. Identificar as interaccións que as sociedades humanas establecen cos seus territorios na utilización do espazo e do aproveitamento dos recursos naturais.
- g. Identificar e analizar as relacións que se producen entre os feitos políticos, económicos e culturais que condicionan a traxectoria histórica das sociedades humanas, así como o papel que os individuos desempeñan nelas.
- h. Resolver problemas e levar a cabo estudos e pequenas investigacións aplicando os instrumentos conceptuais, as técnicas e os procedementos básicos das ciencias sociais.
- i. Obter e relacionar información verbal, estatística e cartográfica a partir de diversas fontes, sobre todo dos medios de comunicación, e tratala e transmitila de forma ordenada e clara.

- j. Recoñecer as peculiaridades do coñecemento científico sobre o social, valorando o carácter relativo e provisional dos seus resultados ou a aportación persoal do investigador.

Dentro do **Módulo I**, a liña de desenvolvemento debe estar moi relacionada co ámbito da natureza, xa que xira arredor do benestar da humanidade en harmonía coa biosfera. Basear o desenvolvemento da humanidade e o seu benestar na explotación abusiva dos recursos sen ter en conta os límites da biosfera é, na actualidade, un dos grandes problemas que preocupa á sociedade e que esta tenta resolver.

Por iso as perspectivas de traballo céntranse na localización espacial, na identificación dos fenómenos xeográficos máis significativos e na explicación analítica das interaccións entre o medio e os seres humanos, con especial atención aos desequilibrios ambientais.

Pártese, pois, da análise do medio natural como recurso e dos seus factores físicos, así como da interrelación ser humano – medio que configuran as distintas paisaxes. Os ámbitos espaciais céntranse basicamente en Galicia e no conxunto peninsular e de maneira máis xeral no conxunto de Europa e no resto do planeta.

Co ensino-aprendizaxe dos conceptos e procedementos deste módulo chegarase á localización e ao coñecemento das características de destacados feitos e conceptos xeográficos, como son a percepción e representación espacial, as fontes de información xeográfica, os grandes medios naturais, as áreas de produción de materias primas e recursos enerxéticos, a distribución da poboación e os seus desequilibrios, os sectores de produción, as grandes áreas urbanas, industriais e turísticas, coas vías de comunicación que as unen e as actividades económicas que as interrelacionan.

3. CONTRIBUCIÓN AO DESENVOLVEMENTO DAS COMPETENCIAS CLAVE

As achegas do **Ámbito Social** á adquisición das competencias clave da aprendizaxe ao longo da vida son:

Comunicación lingüística (CCL): A aprendizaxe deste Ámbito Social require a interacción social, a interpretación e expresión da concepción do mundo, para o que é esencial o desenvolvemento da competencia lingüística. O alumno adquire coñecementos sobre a organización e o funcionamento da sociedade na que vive á vez que se familiariza con diferentes estilos comunicativos formais.

A consecución dos estándares de aprendizaxe propostos require a práctica de distintas destrezas adquiridas ao longo da vida mediante o uso da lingua, que implican o manexo de diferentes modalidades de comunicación e o acceso a múltiples soportes de información, con textos en varios formatos, nos que se empregan diversas linguaxes e sistemas de representación, tendo sempre presente que a linguaxe é un instrumento humano básico porque permite razoar.

Competencia matemática e competencias básicas en ciencia e tecnoloxía (CMCCT): O desenvolvemento do Ámbito Social contribúe á adquisición da competencia matemática xa que o alumnado aplica procesos de razoamento lóxico para comprender o funcionamento básico do sistema económico e político actual, e ao elaborar plans de acción que permitan alcanzar obxectivos persoais e profesionais e mellorar a calidade de vida. Ademais, fomenta a capacidade crítica e a aptitude apropiada para a elaboración de xuízos fundados ao abordar problemas cotiáns.

Tanto a interpretación de acontecementos e fenómenos como a experimentación no ámbito das ciencias sociais implican a comprensión e o manexo do sistema numérico, a realización de cálculos, a estimación e o cálculo de magnitudes, a situación no espazo, o tratamento e a representación da información e a valoración do azar e da probabilidade. Necesitan a aplicación do razoamento matemático e as súas ferramentas para describir, interpretar e

predicir distintos fenómenos nos seus respectivos contextos, demostrando os resultados matemáticos e valorando as solucións pola súa fiabilidade e veracidade.

Así mesmo, favorecen o incremento de destrezas para abordar a incerteza, o tratamento dos datos e os razoamentos cualitativos e cuantitativos de maneira lóxica e argumentada para establecer relacións, para deducir conclusións coherentes ben fundamentadas a problemas cotiáns e para ampliar actitudes relacionadas coa asunción de criterios éticos asociados á ciencia, como a conservación de recursos naturais e outras cuestións ambientais. Todo iso contribúe ao desenvolvemento das capacidades necesarias para xerar coñecemento intrínseco ao método de investigación das ciencias sociais.

Competencia dixital (CD): O estudo das ciencias sociais implica necesariamente o uso das novas tecnoloxías da información e da comunicación e, por tanto, leva o incremento das habilidades de procura, selección e recompilación de información e desenvolver unha actitude crítica para analizar e interpretar a validez e fiabilidade do contido, co fin de resolver problemas, avaliar novas fontes de información e motivar a curiosidade polo coñecemento.

Ademais, este Ámbito Social contribúe á ampliación de capacidades comprendidas na competencia dixital para seleccionar os soportes máis apropiados para observar, elaborar hipóteses, informarse, experimentar, liquidar todo tipo de problemas, executar as tarefas técnicas adecuadamente e elaborar conclusións ben fundamentadas. Propón aprendizaxes mediante o uso dos diferentes recursos da tecnoloxías da información e a comunicación de maneira responsable, fiable e segura, tanto para resolver problemas como para producir novos contidos e comunicalos.

Aprender a aprender (CAA): A metodoloxía didáctica propia do ensino deste Ámbito Social prepara para formarse permanentemente ao longo da vida mediante propostas que permiten ao alumnado aprender a observar e exporse cuestións sobre a realidade, a informarse, a estudar, a realizar unha elaboración persoal do coñecemento, a reflexionar e a responder as cuestións que se expoñen na súa vida cotiá. Todo iso esperta a curiosidade, incrementa a motivación para incorporar novos coñecementos e facilita a execución de estratexias metacognitivas para unha aprendizaxe autónoma eficiente.

Desenvolver proxectos específicos das ciencias sociais coadxuva a conseguir un nivel relevante en autonomía e eficacia da propia aprendizaxe, ao que se chega mediante traballos individuais e grupais. A formación en diferentes áreas do saber científico require un proceso introspectivo para valorar e relacionar os intereses e coñecementos previos con novos saberes e empregar todas as estratexias de estudo e traballo aprendidas: escoita activa, lectura, comprensión, análise, síntese, estruturación da información, elaboración persoal do saber, aplicación do coñecemento, etc.

Competencias sociais e cívicas (CSC): A análise e a reflexión sobre os contidos do Ámbito Social contribúen a afianzar a capacidade de identificar, interpretar, apreciar e axuizar acontecementos, feitos, fenómenos, comportamentos, hábitos e valores para interactuar socialmente mediante o diálogo, a cooperación e a participación a nivel local, nacional e europeo. Implican a toma de decisións ben fundamentadas e argumentadas para a comprensión e expresión de diferentes puntos de vista. Potencian actitudes inspiradas no exercicio da liberdade, o respecto, a tolerancia, a igualdade e a non discriminación. Deste xeito, a persoa prepárase para participar na actividade social e cívica, de acordo a valores socialmente establecidos, e axúdaselle a tomar conciencia democrática.

Sentido de iniciativa e espírito emprendedor (CSIEE): As tarefas necesarias para dar sentido aos contidos do Ámbito Social fomentan a capacidade de transformar ideas en actos, partindo de habilidades e destrezas persoais, ao incluír estratexias metacognitivas e procedementos que dotan ás persoas adultas de recursos para desenvolverse adecuadamente e afrontar de maneira autónoma retos persoais, sociais, académicos e laborais de moi diversa índole. Consecuentemente, promóvense aptitudes para aproveitar a información, desenvolver ideas, resolver problemas e presentar conclusións innovadoras.

Por outra banda, potencian a capacidade de análise, pensamento crítico, resolución de problemas e toma de decisións do individuo, ao propoñer a interpretación e a análise crítica da información, coñecementos e acontecementos relacionados coas ciencias sociais. Deste xeito favorécese o aumento da capacidade requirida para afrontar a incerteza, deseñar e poñer en práctica plans de acción eficaces, propoñendo e argumentando solucións a diferentes problemas cotiáns, económicos e sociais, con autonomía e iniciativa persoais.

Conciencia e expresións culturais (CCEC): A persoa enriquece a súa competencia cultural ao coñecer, comprender, interpretar e gozar o labor humano, abordándoa como obxecto de estudo e como fonte de inspiración de creacións artísticas. A intervención humana na natureza e a cultura dos pobos póñense de manifesto na arte cos propósitos de informar, educar, crear e recrearse. A tecnoloxía é un constituínte esencial da cultura actual, e por iso, desempeña un papel fundamental como obxecto de estudo e representación e como instrumento de creación artística.

Este Ámbito Social realiza achegas importantes á competencia en conciencia e expresións culturais ao propoñer a reflexión e a posta en práctica de actitudes de respecto, aceptación e goce das diferentes manifestacións culturais e artísticas, valorando a liberdade de expresión, o dereito á diversidade cultural e o diálogo entre culturas e sociedades, pasadas e actuais, locais e universais, cun espírito aberto, positivo e solidario.

De un **xeito específico**, desde o **módulo I** facemos a achega as competencias clave da aprendizaxe:

- **Competencia social e cidadá**
 - Comprender a achega que as diferentes culturas fixeron á evolución da humanidade.
 - Reflexionar de forma crítica sobre os feitos e problemas sociais e históricos.
 - Expresar as propias opinións de forma asertiva.
 - escoitar activamente; saber poñerse no lugar do outro e comprender o seu punto de vista.
 - Relacionarse, cooperar e traballar en equipo.
 - Comprender os valores democráticos.
 - Entender os comportamentos e as formas de vida en contextos históricos e/ou culturais distintos do propio.
- **Coñecemento e a interacción co mundo físico**
 - Coñecer as características do espazo físico no que se desenvolven a vida e a actividade humana.
 - Localizar no espazo os elementos do medio físico e os acontecementos históricos traballados.
 - Analizar a acción do ser humano sobre o medio e interesarse pola conservación do medio ambiente.
 - Aprender a orientarse e a situarse no espazo, utilizando mapas e planos.
 - Realizar predicións e inferencias de distinto nivel de complexidade.

- **Competencia cultural e artística**
 - Desenvolver a sensibilidade para gozar con distintas expresións do patrimonio natural e cultural.
 - Valorar a importancia do patrimonio para acceder ao coñecemento das sociedades do pasado.
 - Interesarse por contribuír á conservación do patrimonio cultural e artístico.
- **Tratamento da información e competencia dixital**
 - Obter información a través de fontes de distinta natureza: cartográficas, iconográficas, textuais, etc.
 - Utilizar os buscadores para localizar información en Internet, seguindo un criterio específico.
 - Analizar datos cuantitativos de táboas e gráficas.
 - Relacionar, analizar, comparar e sintetizar a información procedente das distintas fontes traballadas.
- **Competencia en comunicación lingüística**
 - Interpretar textos de tipoloxía diversa, linguaxes icónicas, simbólicas e de representación.
 - Saber expresar axeitadamente as propias ideas e emocións, oralmente e por escrito.
 - Utilizar diferentes variantes do discurso, en especial a descrición e a argumentación.
 - Defender o punto de vista persoal con argumentos coherentes e pertinentes.
 - Elaborar definicións dos conceptos estudados, utilizando a terminoloxía máis axeitada en cada caso.
 - Escoitar, analizar e ter en conta opinións distintas á propia con sensibilidade e espírito crítico.
- **Competencia matemática**
 - Interpretar escalas numéricas e gráficas.
 - Analizar e comparar a información cuantitativa de táboas, listaxes, gráficos e mapas.
 - Facer cálculos matemáticos sinxelos para comparar dimensións, calcular distancias e diferenzas horarias.
- **Competencia para aprender a aprender**
 - Desenvolver o gusto pola aprendizaxe continua e a actualización permanente.
 - Buscar explicacións multicausais para comprender un fenómeno e avaliar as súas consecuencias.
 - Anticipar posibles escenarios ou consecuencias das accións individuais e sociais.
 - Saber comunicar e expresar de forma efectiva os resultados do propio traballo.
 - Tomar conciencia do que se aprendeu e o que falta por aprender.

- **Autonomía e iniciativa persoal**

- Comprender as actividades presentadas e planificar a estratexia máis axeitada para resolvelas.
- Saber argumentar de forma lóxica e coherente os propios puntos de vista.
- Tomar decisións e saber escoller a maneira de recuperar a información máis axeitada en cada caso.
- Facer un seguimento das aprendizaxes realizadas.

4. CONTIDOS: TEMPORALIZACIÓN E UNIDADES DIDÁCTICAS

Os contidos do Ámbito social “contribúen ao coñecemento do medio físico, dos espazos humanos, ao desenvolvemento da ciencia e a tecnoloxía, ao funcionamento económico e á evolución histórica da humanidade. Tratan saberes de diversas disciplinas: xeografía, historia, socioloxía, demografía, economía, ecoloxía, arte, arqueoloxía, etc.

Procuran favorecer a **comprensión dos acontecementos e os fenómenos sociais no contexto no que se producen, a análise dos procesos que dan lugar aos cambios históricos e á reflexión sobre experiencias colectivas de todos os tempos ata a actualidade cunha visión de futuro.**

Axudan a ter unha visión clara da importancia do comportamento económico, individual e colectivo das persoas na busca da satisfacción das súas necesidades, así como da produción e organización dos bens e servizos e a distribución dos recursos”.

CUATRIMESTRE	AVALIACIÓN	CONTIDOS	
		BLOQUES	UNIDADES DIDÁCTICAS
1	1	BLOQUE 1. O MEDIO FÍSICO	1.1. A terra: ubicación, representación

			1.2. Componentes básicos e formas de relevo		
			1.3. Medio físico de Galiza, España, Europa e o mundo		
		BLOQUE 2. O ESPAZO HUMANO	2.1. A poboación en Galiza, España e Europa		
			2.2. A organización territorial de Galiza, España e Europa		
			2.3. Movementos migratorios, asentamentos e proceso de urbanización		
			2.4. Actividade humana: sistemas e sectores económicos e áreas produtivas		
		1	2	BLOQUE 3. A HISTORIA	3.1. A evolución das especies e a hominización
					3.2. A periodización na Prehistoria: Paleolítico e Neolítico
3.3./3.5. Paleolítico, Neolítico, Prehistoria galega					
3.6. As primeiras manifestación culturais: restos materiais e artísticos (...)					
3.7. Idade Antiga: primeiras civilizacións urbanas. Mesopotamia e Exipto. Sociedade, economía e política					
3.8. Idade Antiga: avances culturais e científicos, as primeiras relixións organizadas. A arte no mundo antigo.					
3.9. Mundo clásico: Grecia: as “polis” gregas e a súa expansión. O imperio de Alexandre Magno e o helenismo					

			3.10. Mundo clásico. Grecia e o helenismo: arte, ciencia, teatro e filosofía
			3.11. Mundo clásico: orixe e etapas da historia de Roma. República e imperio: organización política e expansión colonial polo Mediterráneo. Cristianismo
			3.12. Mundo clásico. Arte romana: arquitectura, escultura e pintura.
			3.13. Península Ibérica: pobos prerromanos; Hispania romana; Gallaecia.. O proceso de romanización.

CUATRIMESTRE	AVALIACIÓN	CONTIDOS	
		BLOQUES	UNIDADES DIDÁCTICAS
2	1	BLOQUE 1. O MEDIO FÍSICO	1.1. A terra: ubicación, representación
			1.2. Compoñentes básicos e formas de relevo
			1.3. Medio físico de Galiza, España, Europa e o mundo
		BLOQUE 2. O ESPAZO HUMANO	2.1. A poboación en Galiza, España e Europa
			2.2. A organización territorial de Galiza, España e Europa
			2.3. Movementos migratorios, asentamentos e proceso de urbanización

			2.4. Actividade humana: sistemas e sectores económicos e áreas produtivas
2	2/final	BLOQUE 3. A HISTORIA	3.1. A evolución das especies e a hominización
			3.2. A periodización na Prehistoria: Paleolítico e Neolítico
			3.3./3.5. Paleolítico, Neolítico, Prehistoria galega
			3.6. As primeiras manifestación culturais: restos materiais e artísticos (...)
			3.7. Idade Antiga: primeiras civilizacións urbanas. Mesopotamia e Exipto. Sociedade, economía e política
			3.8. Idade Antiga: avances culturais e científicos, as primeiras relixións organizadas. A arte no mundo antigo.
			3.9. Mundo clásico: Grecia: as “polis” gregas e a súa expansión. O imperio de Alexandre Magno e o helenismo
			3.10. Mundo clásico. Grecia e o helenismo: arte, ciencia, teatro e filosofía
			3.11. Mundo clásico: orixe e etapas da historia de Roma. República e imperio: organización política e expansión colonial polo Mediterráneo. Cristianismo
			3.12. Mundo clásico. Arte romana: arquitectura, escultura e pintura.
			3.13. Península Ibérica: pobos prerromanos; Hispania romana; Gallaecia.. O proceso de

			romanización.
--	--	--	---------------

5. UNIDADES DIDÁCTICAS E PRINCIPAIS CONCRECIÓNS CURRICULARES: OBJECTIVOS, CRITERIOS DE AVALIACIÓN, ESTÁNDARES DE APREDIZAXE E COMPETENCIAS CLAVE

BLOQUE 1_O MEDIO FÍSICO

UD1.1_ A terra: ubicación, representación

Obxectivos:

- e) Desenvolver e consolidar hábitos de estudo e traballo individual e en equipo, como condición necesaria para unha realización eficaz das tarefas de aprendizaxe e como medio de desenvolvemento persoal.
- g) Comprender e producir mensaxes orais e escritas con propiedade, autonomía e creatividade nas linguas galega e castelá e nunha lingua estranxeira, utilizándoas para a participación activa e plena na sociedade.
- h) Interpretar e producir con propiedade, autonomía e creatividade mensaxes que utilicen códigos artísticos, científicos e técnicos, co fin de enriquecer as súas posibilidades de comunicación tanto no ámbito cultural como laboral.
- i) Obter e seleccionar información utilizando as diferentes fontes en que esta se atopa, incluídas as que proporcionan as tecnoloxías da información e da comunicación, tratada de forma autónoma e crítica, e transmitila de maneira organizada e intelixible.

Contidos	Criterios avaliación	Estándares aprendizaxe	Competencias
1.1. A terra: ubicación, representación	B.1.1 Manexar todas as formas de representación do noso planeta en diferentes soportes e aplicacións.	B1.1.1 Localiza espazos xeográficos e lugares utilizando datos de coordenadas xeográficas en mapas convencionais e en versión dixital.	CD CMCT CAA
		B1.1.2 Comprende o funcionamento dos fusos horarios e practica coa axuda de aplicacións informáticas.	

UD1.2_ Compoñentes básicos e formas de relevo

Obxectivos:

- e) Desenvolver e consolidar hábitos de estudo e traballo individual e en equipo, como condición necesaria para

unha realización eficaz das tarefas de aprendizaxe e como medio de desenvolvemento persoal.

h) Interpretar e producir con propiedade, autonomía e creatividade mensaxes que utilicen códigos artísticos, científicos e técnicos, co fin de enriquecer as súas posibilidades de comunicación tanto no ámbito cultural como laboral.

i) Obter e seleccionar información utilizando as diferentes fontes en que esta se atopa, incluídas as que proporcionan as tecnoloxías da información e da comunicación, tratada de forma autónoma e crítica, e transmitirla de maneira organizada e intelixible.

k) Analizar os mecanismos básicos que rexen o funcionamento do medio físico, valorar as repercusións que sobre el teñen as actividades humanas e contribuír activamente á súa defensa, conservación e mellora, como elemento determinante da calidade de vida.

Contidos	Criterios avaliación	Estándares aprendizaxe	Competencias
1.2. Compoñentes básicos e formas de relevo	1.2 Describir e situar as formas de relevo e os compoñentes básicos do medio físico de Galicia, España, Europa e o mundo.	B1.2.1 Sitúa nos diferentes tipos de mapas físicos as principais unidades do relevo de Galicia, España, Europa e o mundo.	CAA CCL
		B1.2.2 Enumera e describe as características do relevo de Galicia, España, Europa e o mundo.	

UD1.3_ Medio físico de Galicia, España, Europa e o mundo

Obxectivos:

e) Desenvolver e consolidar hábitos de estudo e traballo individual e en equipo, como condición necesaria para unha realización eficaz das tarefas de aprendizaxe e como medio de desenvolvemento persoal.

g) Comprender e producir mensaxes orais e escritas con propiedade, autonomía e creatividade nas linguas galega e castelá e nunha lingua estranxeira, utilizándoas para a participación activa e plena na sociedade.

h) Interpretar e producir con propiedade, autonomía e creatividade mensaxes que utilicen códigos artísticos, científicos e técnicos, co fin de enriquecer as súas posibilidades de comunicación tanto no ámbito cultural como laboral.

i) Obter e seleccionar información utilizando as diferentes fontes en que esta se atopa, incluídas as que proporcionan as tecnoloxías da información e da comunicación, tratada de forma autónoma e crítica, e transmitirla de maneira organizada e intelixible.

k) Analizar os mecanismos básicos que rexen o funcionamento do medio físico, valorar as repercusións que sobre el teñen as actividades humanas e contribuír activamente á súa defensa, conservación e mellora, como elemento determinante da calidade de vida.

Contidos	Criterios avaliación	Estándares aprendizaxe	Competencias
B1.3 Medio físico de Galicia, España, Europa e o mundo.	B1.3 Ubicar, analizar, e comparar os principais conxuntos bioclimáticos que conforman o espazo xeográfico galego, español, europeo e mundial.	B1.3.1 Interpreta mapas representativos dos principais conxuntos bioclimáticos de Galicia, España, Europa e o mundo.	CAA CCL CMCT CD
		B1.3.2 Compara as principais zonas climáticas seguindo cadeas argumentais.	CAA CCL CD

		B1.3.3 Descubre os rasgos distintivos de cada tipo de clima mediante explicacións que levan implícitas a interpretación de resultados matemáticos e científicos.	CAA CMCCT CD CCL
--	--	--	---------------------------

BLOQUE 2_O ESPAZO HUMANO

UD2.1 _A poboación en Galicia, España e Europa

Obxectivos:

- e) Desenvolver e consolidar hábitos de estudo e traballo individual e en equipo, como condición necesaria para unha realización eficaz das tarefas de aprendizaxe e como medio de desenvolvemento persoal.
- g) Comprender e producir mensaxes orais e escritas con propiedade, autonomía e creatividade nas linguas galega e castelá e nunha lingua estranxeira, utilizándoas para a participación activa e plena na sociedade.
- h) Interpretar e producir con propiedade, autonomía e creatividade mensaxes que utilicen códigos artísticos, científicos e técnicos, co fin de enriquecer as súas posibilidades de comunicación tanto no ámbito cultural como laboral.
- i) Obter e seleccionar información utilizando as diferentes fontes en que esta se atopa, incluídas as que proporcionan as tecnoloxías da información e da comunicación, tratada de forma autónoma e crítica, e transmitirla de maneira organizada e intelixible.
- n) Entender a diversidade lingüística e cultural como un dereito dos pobos e dos individuos á súa identidade, e desenvolver unha actitude de interese e respecto para o exercicio deste dereito, en especial no referente ao uso da lingua galega.

Contidos	Criterios avaliación	Estándares aprendizaxe	Competencias
B2.1 A poboación en Galicia, España e Europa.	B2.1 Analizar as características da poboación galega, española e europea.	B2.1.1 Describe as características da poboación europea e explica as pirámides de idade de Galicia e España.	CAA CCL CMCT CD
		B2.1.2 Interpreta os rasgos da poboación mediante táboas, gráficos e mapas en diferentes soportes convencionais e programas informáticos.	

UD2.2 _A organización territorial de Galicia, España e Europa

Obxectivos:

- e) Desenvolver e consolidar hábitos de estudo e traballo individual e en equipo, como condición necesaria para unha realización eficaz das tarefas de aprendizaxe e como medio de desenvolvemento persoal.
- g) Comprender e producir mensaxes orais e escritas con propiedade, autonomía e creatividade nas linguas galega e castelá e nunha lingua estranxeira, utilizándoas para a participación activa e plena na sociedade.
- h) Interpretar e producir con propiedade, autonomía e creatividade mensaxes que utilicen códigos artísticos, científicos e técnicos, co fin de enriquecer as súas posibilidades de comunicación tanto no ámbito cultural como laboral.
- i) Obter e seleccionar información utilizando as diferentes fontes en que esta se atopa, incluídas as que proporcionan as tecnoloxías da información e da comunicación, tratada de forma autónoma e crítica, e transmitirla de maneira organizada e intelixible.

Contidos	Criterios avaliación	Estándares aprendizaxe	Competencias
B2.2 A organización territorial de Galicia, España e Europa.	B2.2 Coñecer a organización territorial de Galicia, España e Europa e localizala en mapas políticos.	B2.2.1 Comprende a organización territorial europea no contexto actual.	CAA CD
		B2.2.2 Le e elabora mapas políticos de Galicia, España e Europa.	CCL CSC

UD2.3_Movements migratorios, asentamentos e proceso de urbanización

Obxectivos:

- e) Desenvolver e consolidar hábitos de estudo e traballo individual e en equipo, como condición necesaria para unha realización eficaz das tarefas de aprendizaxe e como medio de desenvolvemento persoal.
- g) Comprender e producir mensaxes orais e escritas con propiedade, autonomía e creatividade nas linguas galega e castelá e nunha lingua estranxeira, utilizándoas para a participación activa e plena na sociedade.
- h) Interpretar e producir con propiedade, autonomía e creatividade mensaxes que utilicen códigos artísticos, científicos e técnicos, co fin de enriquecer as súas posibilidades de comunicación tanto no ámbito cultural como laboral.
- i) Obter e seleccionar información utilizando as diferentes fontes en que esta se atopa, incluídas as que proporcionan as tecnoloxías da información e da comunicación, tratada de forma autónoma e crítica, e transmitirla de maneira organizada e intelixible.

Contidos	Criterios avaliación	Estándares aprendizaxe	Competencias
B2.3 Movements migratorios, asentamentos e proceso de urbanización.	B2.3 Deducir os trazos da poboación galega, española e europea en relación coa súa distribución, evolución, dinámica, migracións e políticas de poboación.	B2.3.1 Compara áreas de poboación segundo a súa distribución, evolución e dinámica.	CAA CCL CSC
		B2.3.2 Comprende as causas e consecuencias da evolución da demografía e os movements migratorios.	CAA CCL CSC

		B2.3.3 Describe a evolución de asentamentos humanos ó longo da historia e razoa o proceso de urbanización, ubicando as grandes áreas urbanas de Galicia, España e Europa.	CAA CMCCT CD CCL
--	--	---	---------------------------

UD2.4_Actividade humana: sistemas e sectores económicos e áreas produtivas

Obxectivos:

- e) Desenvolver e consolidar hábitos de estudo e traballo individual e en equipo, como condición necesaria para unha realización eficaz das tarefas de aprendizaxe e como medio de desenvolvemento persoal.
- g) Comprender e producir mensaxes orais e escritas con propiedade, autonomía e creatividade nas linguas galega e castelá e nunha lingua estranxeira, utilizándoas para a participación activa e plena na sociedade.
- h) Interpretar e producir con propiedade, autonomía e creatividade mensaxes que utilicen códigos artísticos, científicos e técnicos, co fin de enriquecer as súas posibilidades de comunicación tanto no ámbito cultural como laboral.
- i) Obter e seleccionar información utilizando as diferentes fontes en que esta se atopa, incluídas as que proporcionan as tecnoloxías da información e da comunicación, tratada de forma autónoma e crítica, e transmitida de maneira organizada e intelixible.
- j) Utilizar estratexias de identificación e resolución de problemas nos diversos campos de coñecemento e de experiencia, mediante procedementos intuitivos e de razoamento lóxico, contrastándoas e reflexionando sobre o proceso seguido.
- l) Coñecer e valorar o desenvolvemento científico e tecnolóxico, as súas aplicacións e a incidencia no medio físico e social.

Contidos	Criterios avaliación	Estándares aprendizaxe	Competencias
B2.4 Actividade humana: sistemas e sectores económicos e áreas produtivas.	B2.4 Deducir os recursos naturais dispoñibles, a súa ubicación, o modo de extracción e a utilidade a partir da propia experiencia e as informacións dos medios de comunicación.	B2.4.1 Enumera e localiza os principais recursos naturais de Galicia, España e Europa.	CAA CD CCL CSC
		B2.4.2 Explica con axuda de representacións a actividade humana necesaria para obter os recursos naturais.	
		B2.4.3 Razona os criterios adoptados na toma de decisións, para ofrecer propostas de uso sostible dos recursos naturais nun contexto dado, e a repercusión na riqueza da zona.	
B2.5 Sectores económicos.	B2.5 Razonar a relación entre os sectores económicos e as actividades humanas de produción coa axuda de mapas, gráficos, táboas e	B2.5.1 Elabora mapas conceptuais coa estrutura fundamental dos sectores económicos.	CD CCL CSC

	outras fontes que reflicten os recursos e a produción dos tres sectores produtivos.	B2.5.2 Analiza comparativamente mapas das principais zonas produtoras e dos sectores predominantes nas distintas rexións.	CMCCT CD CCL
		B2.5.3 Coñece e valora as aportacións dos últimos avances tecnolóxicos e as relaciona co benestar da humanidade.	CAA CMCCT CD CSC
B2.6 Áreas económicas.	B2.6 Valorar a estrutura de produción, de asignación de recursos, distribución e consumo de bens e servizos nunha área e relacionar isto coas consecuencias do predomínio dun determinado sector na zona	B2.6.1 Comprende a relación entre os elementos dos grandes sistemas económicos: necesidades humanas, actividades económicas, sistemas produtivos e problemas económicos.	CAA CMCCT CD
		B2.6.2 Expón a valoración comparativa dos diferentes sistemas económicos a partir da información seleccionada no formato que considere máis axeitado. Fai unha relación entre factores económicos e políticos.	CAA CMCCT CD CCL CSC
		B2.6.3 Expón o funcionamento do comercio, sinalando os organismos implicados despois dun proceso de investigación realizado coa axuda das tecnoloxías da información e da comunicación.	CAA CMCCT CD CCL CSC

BLOQUE 3_ A HISTORIA

UD3.1/3.2_Hominización e periodización na Prehistoria

Obxectivos:

- a) Formar unha imaxe adecuada de si mesmos; das súas características e posibilidades, valorando a súa experiencia, o esforzo e a superación das dificultades.
- e) Desenvolver e consolidar hábitos de estudo e traballo individual e en equipo, como condición necesaria para

unha realización eficaz das tarefas de aprendizaxe e como medio de desenvolvemento persoal. f) Desenvolver ou consolidar o espírito emprendedor e a confianza en si mesmo, a participación, o sentido crítico, a iniciativa persoal e a capacidade para aprender a aprender, planificar, tomar decisións e asumir responsabilidades.			
Contidos	Criterios avaliación	Estándares aprendizaxe	Competencias
B3.1 A evolución das especies e a hominización.	B3.1 Entender o proceso de hominización.	B3.1.1 Recoñece os cambios evolutivos ata chegar á especie humana.	CAA CMCCT
B3.2 A periodización na Prehistoria: Paleolítico e Neolítico.	B3.2 Identificar e localizar no tempo e no espazo os procesos e os acontecementos históricos máis salientables da Prehistoria, para adquirir unha perspectiva global da súa evolución.	B3.2.1 Distingue etapas históricas polos seus trazos fundamentais.	CSC CMCCT
		B3.2.1 Interpreta diversos tipos de eixes cronolóxicos e mapas históricos.	CSC CMCCT CAA

UD3.3/3.5 _ Paleolítico, Neolítico e Prehistoria galega

Obxectivos:

- b) Mostrar actitudes solidarias e tolerantes, valorando as situacións en que se deben realizar proxectos comúns e rexeitando todo tipo de discriminacións debidas á raza, ao sexo, á clase social, ás crenzas e a outras características individuais, sociais e culturais.
- c) Analizar os mecanismos e valores que rexen o funcionamento das sociedades, en especial os relativos aos dereitos e deberes dos cidadáns, elaborar xuízos e criterios persoais, con liberdade de pensamento e iniciativa.
- e) Desenvolver e consolidar hábitos de estudo e traballo individual e en equipo, como condición necesaria para unha realización eficaz das tarefas de aprendizaxe e como medio de desenvolvemento persoal.
- g) Comprender e producir mensaxes orais e escritas con propiedade, autonomía e creatividade nas linguas galega e castelá e nunha lingua estranxeira, utilizándoas para a participación activa e plena na sociedade.
- k) Analizar os mecanismos básicos que rexen o funcionamento do medio físico, valorar as repercusións que sobre el teñen as actividades humanas e contribuír activamente á súa defensa, conservación e mellora, como elemento determinante da calidade de vida.
- m) Coñecer e apreciar o patrimonio natural e cultural, especialmente o de Galicia, e contribuír activamente á súa conservación e mellora.

Contidos	Criterios avaliación	Estándares aprendizaxe	Competencias
B3.3 Paleolítico: etapas; características das formas de vida; cazadores colectores. B3.4 Neolítico: revolución agraria e	B3.3 Coñecer as características da vida humana correspondentes aos dous períodos en que se divide a Prehistoria: Paleolítico e Neolítico.	B3.3.1 Explica, a través dun esquema comparativo, a diferenza entre os dous períodos en que se divide a Prehistoria e describe as características básicas da vida en cada un.	CSC CCL CAA

expansión das sociedades humanas; sedentarismo; artesanía e comercio; organización social. B3.5 Prehistoria galega: megalitos e petróglifos.		B3.3.2 En relación ás primeiras actividades e de cara ás subseguintes, planifica, revisa e avalía o seu propio proceso de elaboración do coñecemento histórico.	CAA
---	--	---	-----

UD3.6_3.6 As primeiras manifestacións culturais			
Obxectivos: c) Analizar os mecanismos e valores que rexen o funcionamento das sociedades, en especial os relativos aos dereitos e deberes dos cidadáns, elaborar xuízos e criterios persoais, con liberdade de pensamento e iniciativa. e) Desenvolver e consolidar hábitos de estudo e traballo individual e en equipo, como condición necesaria para unha realización eficaz das tarefas de aprendizaxe e como medio de desenvolvemento persoal. h) Interpretar e producir con propiedade, autonomía e creatividade mensaxes que utilicen códigos artísticos, científicos e técnicos, co fin de enriquecer as súas posibilidades de comunicación tanto no ámbito cultural como laboral. i) Obter e seleccionar información utilizando as diferentes fontes en que esta se atopa, incluídas as que proporcionan as tecnoloxías da información e da comunicación, tratala de forma autónoma e crítica, e transmitila de maneira organizada e intelixible. l) Coñecer e valorar o desenvolvemento científico e tecnolóxico, as súas aplicacións e a incidencia no medio físico e social.			
Contidos	Criterios avaliación	Estándares aprendizaxe	Competencias
B3.6 As primeiras manifestacións culturais: restos materiais e artísticos; pintura e escultura. As primeiras descubertas e invencións. Os primeiros ritos relixiosos.	B3.4 Interpretar a evolución histórica da humanidade relacionando factores naturais, sociais, políticos, económicos e culturais.	B3.4.1 Expón en formato multimedia a aparición das primeiras descubertas e invencións da humanidade, xunto ás súas consecuencias.	CSC CCEC CCL CD CAA

UD3.7_ B3.7 Idade Antiga: primeiras civilizacións urbanas			
Obxectivos: b) Mostrar actitudes solidarias e tolerantes, valorando as situacións en que se deben realizar proxectos comúns e rexeitando todo tipo de discriminacións debidas á raza, ao sexo, á clase social, ás crenzas e a outras características individuais, sociais e culturais. c) Analizar os mecanismos e valores que rexen o funcionamento das sociedades, en especial os relativos aos dereitos e deberes dos cidadáns, elaborar xuízos e criterios persoais, con liberdade de pensamento e iniciativa. e) Desenvolver e consolidar hábitos de estudo e traballo individual e en equipo, como condición necesaria para			

unha realización eficaz das tarefas de aprendizaxe e como medio de desenvolvemento persoal.

g) Comprender e producir mensaxes orais e escritas con propiedade, autonomía e creatividade nas linguas galega e castelá e nunha lingua estranxeira, utilizándoas para a participación activa e plena na sociedade.

k) Analizar os mecanismos básicos que rexen o funcionamento do medio físico, valorar as repercusións que sobre el teñen as actividades humanas e contribuír activamente á súa defensa, conservación e mellora, como elemento determinante da calidade de vida.

o) Valorar as consecuencias dos actos e decisións persoais na saúde individual e colectiva, e os beneficios que supoñen os hábitos saudables.

Contidos	Criterios avaliación	Estándares aprendizaxe	Competencias
B3.7 Idade Antiga: primeiras civilizacións urbanas. Mesopotamia e Exipto. Sociedade, economía e política.	B3.5 Coñecer algunhas características da vida humana neste período, así como o establecemento e a difusión de diferentes culturas urbanas, despois do Neolítico.	B3.5.1 Describe formas de organización socio-económica e política, novas ata entón, como os imperios de Mesopotamia e de Exipto.	CSC CCL

UD3.8_ Idade Antiga: avances culturais e científicos, as primeiras relixións organizadas. A arte no mundo antigo

Obxectivos:

c) Analizar os mecanismos e valores que rexen o funcionamento das sociedades, en especial os relativos aos dereitos e deberes dos cidadáns, elaborar xuízos e criterios persoais, con liberdade de pensamento e iniciativa.

e) Desenvolver e consolidar hábitos de estudo e traballo individual e en equipo, como condición necesaria para unha realización eficaz das tarefas de aprendizaxe e como medio de desenvolvemento persoal.

h) Interpretar e producir con propiedade, autonomía e creatividade mensaxes que utilicen códigos artísticos, científicos e técnicos, co fin de enriquecer as súas posibilidades de comunicación tanto no ámbito cultural como laboral.

i) Obter e seleccionar información utilizando as diferentes fontes en que esta se atopa, incluídas as que proporcionan as tecnoloxías da información e da comunicación, tratada de forma autónoma e crítica, e transmitida de maneira organizada e intelixible.

j) Utilizar estratexias de identificación e resolución de problemas nos diversos campos de coñecemento e de experiencia, mediante procedementos intuitivos e de razoamento lóxico, contrastándoas e reflexionando sobre o proceso seguido.

l) Coñecer e valorar o desenvolvemento científico e tecnolóxico, as súas aplicacións e a incidencia no medio físico e social.

Contidos	Criterios avaliación	Estándares aprendizaxe	Competencias
B3.8 Idade Antiga: avances culturais e científicos, as primeiras	B3.6 Recoñecer a importancia das novas descubertas, interpretando	B3.6.1 Diferencia entre as fontes prehistóricas (restos materiais e ágrafos) e as fontes históricas (textos).	CSC CAA

relixións organizadas. A arte no mundo antigo.	a evolución histórica da humanidade.	B3.6.2 Identifica os rasgos distintivos das primeiras civilizacións, e valora o seu legado cultural	CSC CMCCT CCEC CCL
--	--------------------------------------	---	-----------------------------

UD3.9_Mundo clásico. Grecia			
Obxectivos: b) Mostrar actitudes solidarias e tolerantes, valorando as situacións en que se deben realizar proxectos comúns e rexeitando todo tipo de discriminacións debidas á raza, ao sexo, á clase social, ás crenzas e a outras características individuais, sociais e culturais. c) Analizar os mecanismos e valores que rexen o funcionamento das sociedades, en especial os relativos aos dereitos e deberes dos cidadáns, elaborar xuízos e criterios persoais, con liberdade de pensamento e iniciativa. e) Desenvolver e consolidar hábitos de estudo e traballo individual e en equipo, como condición necesaria para unha realización eficaz das tarefas de aprendizaxe e como medio de desenvolvemento persoal. g) Comprender e producir mensaxes orais e escritas con propiedade, autonomía e creatividade nas linguas galega e castelá e nunha lingua estranxeira, utilizándoas para a participación activa e plena na sociedade. k) Analizar os mecanismos básicos que rexen o funcionamento do medio físico, valorar as repercusións que sobre el teñen as actividades humanas e contribuír activamente á súa defensa, conservación e mellora, como elemento determinante da calidade de vida. o) Valorar as consecuencias dos actos e decisións persoais na saúde individual e colectiva, e os beneficios que supoñen os hábitos saudables.			
Contidos	Criterios avaliación	Estándares aprendizaxe	Competencias
B3.9 Mundo clásico. Grecia: as "polis" gregas e a súa expansión. O imperio de Alexandre Magno e o helenismo.	B3.7 Coñecer os trazos principais das polis gregas e a transcendencia do concepto de democracia.	B3.7.1 Identifica trazos da organización socio-política e económica das polis gregas a partir de fontes históricas de diferentes tipos.	CSC CAA
		B3.7.2 Describe algunhas das diferenzas entre a democracia grega e as democracias actuais.	CSC CCL CAA CSIEE
		B3.7.3 Localiza nun mapa histórico as colonias gregas do Mediterráneo, identificando a confluencia no tempo de diversas culturas en diferentes lugares.	CSC CAA
		B3.7.4 Elabora un mapa do imperio de Alexandre Magno.	

UD3.10_Mundo clásico. Grecia e o helenismo
Obxectivos:

- c) Analizar os mecanismos e valores que rexen o funcionamento das sociedades, en especial os relativos aos dereitos e deberes dos cidadáns, elaborar xuízos e criterios persoais, con liberdade de pensamento e iniciativa.
- e) Desenvolver e consolidar hábitos de estudo e traballo individual e en equipo, como condición necesaria para unha realización eficaz das tarefas de aprendizaxe e como medio de desenvolvemento persoal.
- f) Desenvolver ou consolidar o espírito emprendedor e a confianza en si mesmo, a participación, o sentido crítico, a iniciativa persoal e a capacidade para aprender a aprender, planificar, tomar decisións e asumir responsabilidades.
- h) Interpretar e producir con propiedade, autonomía e creatividade mensaxes que utilicen códigos artísticos, científicos e técnicos, co fin de enriquecer as súas posibilidades de comunicación tanto no ámbito cultural como laboral.
- j) Utilizar estratexias de identificación e resolución de problemas nos diversos campos de coñecemento e de experiencia, mediante procedementos intuitivos e de razoamento lóxico, contrastándoas e reflexionando sobre o proceso seguido.
- l) Coñecer e valorar o desenvolvemento científico e tecnolóxico, as súas aplicacións e a incidencia no medio físico e social.

Contidos	Criterios avaliación	Estándares aprendizaxe	Competencias
B3.10 Mundo clásico. Grecia e o helenismo: arte, ciencia, teatro e filosofía.	B3.8 Entender o alcance do clásico na arte e na cultura occidentais.	B3.8.1 Explica as características esenciais da arte grega e a súa evolución no tempo.	CSC CCEC CCL
		B3.8.2 Dá exemplos representativos das áreas do saber grego e discute por que se considera que a cultura europea parte da Grecia clásica.	CSC CCEC CMCCT CAA CCL

UD3.11_Mundo clásico: orixe e etapas da historia de Roma

Obxectivos:

- c) Analizar os mecanismos e valores que rexen o funcionamento das sociedades, en especial os relativos aos dereitos e deberes dos cidadáns, elaborar xuízos e criterios persoais, con liberdade de pensamento e iniciativa.
- e) Desenvolver e consolidar hábitos de estudo e traballo individual e en equipo, como condición necesaria para unha realización eficaz das tarefas de aprendizaxe e como medio de desenvolvemento persoal.
- f) Desenvolver ou consolidar o espírito emprendedor e a confianza en si mesmo, a participación, o sentido crítico, a iniciativa persoal e a capacidade para aprender a aprender, planificar, tomar decisións e asumir responsabilidades.
- g) Comprender e producir mensaxes orais e escritas con propiedade, autonomía e creatividade nas linguas galega e castelá e nunha lingua estranxeira, utilizándoas para a participación activa e plena na sociedade.
- o) Valorar as consecuencias dos actos e decisións persoais na saúde individual e colectiva, e os beneficios que supoñen os hábitos saudables.
- m) Coñecer e apreciar o patrimonio natural e cultural, especialmente o de Galicia, e contribuír activamente á súa conservación e mellora.

Contidos	Criterios avaliación	Estándares aprendizaxe	Competencias
----------	----------------------	------------------------	--------------

B3.11 Mundo clásico: orixe e etapas da historia de Roma. República e imperio: organización política e expansión colonial polo Mediterráneo. Cristianismo.	B3.9 Caracterizar os trazos principais da sociedade, a economía e a cultura romanas, e recoñecer os conceptos de cambio e continuidade na historia da Roma antiga.	B3.9.1 Elabora unha liña cronolóxica que conteña as distintas etapas da civilización romana, seleccionando os feitos fundamentais que teñen lugar nelas.	CSC CAA
		B3.9.2 Analiza as institucións romanas e identifica a súa influencia e pervivencia na actualidade.	CSC CAA CSIEE CCL

UD3.12_Mundo clásico. Arte romana

Obxectivos:

- c) Analizar os mecanismos e valores que rexen o funcionamento das sociedades, en especial os relativos aos dereitos e deberes dos cidadáns, elaborar xuízos e criterios persoais, con liberdade de pensamento e iniciativa.
- d) Valorar criticamente as crenzas, actitudes e valores básicos da nosa tradición e patrimonio e doutros existentes, discernindo a súa validez.
- e) Desenvolver e consolidar hábitos de estudo e traballo individual e en equipo, como condición necesaria para unha realización eficaz das tarefas de aprendizaxe e como medio de desenvolvemento persoal.
- h) Interpretar e producir con propiedade, autonomía e creatividade mensaxes que utilicen códigos artísticos, científicos e técnicos, co fin de enriquecer as súas posibilidades de comunicación tanto no ámbito cultural como laboral.
- j) Utilizar estratexias de identificación e resolución de problemas nos diversos campos de coñecemento e de experiencia, mediante procedementos intuitivos e de razoamento lóxico, contrastándoas e reflexionando sobre o proceso seguido.
- l) Coñecer e valorar o desenvolvemento científico e tecnolóxico, as súas aplicacións e a incidencia no medio físico e social.

Contidos	Criterios avaliación	Estándares aprendizaxe	Competencias
B3.12 Mundo clásico. Arte romana: arquitectura, escultura e pintura.	B3.10 Identificar e describir os trazos característicos de obras da arte grega e romana, diferenciando os que son específicos.	B3.10.1 Compara obras arquitectónicas e escultóricas de época grega e romana.	CSC CCEC CAA CCL

UD3.13_Península Ibérica: pobos prerromanos; Hispania romana; Gallaecia. O proceso de romanización.

Obxectivos:

- c) Analizar os mecanismos e valores que rexen o funcionamento das sociedades, en especial os relativos aos dereitos e deberes dos cidadáns, elaborar xuízos e criterios persoais, con liberdade de pensamento e iniciativa.

- e) Desenvolver e consolidar hábitos de estudo e traballo individual e en equipo, como condición necesaria para unha realización eficaz das tarefas de aprendizaxe e como medio de desenvolvemento persoal.
- g) Comprender e producir mensaxes orais e escritas con propiedade, autonomía e creatividade nas linguas galega e castelá e nunha lingua estranxeira, utilizándoas para a participación activa e plena na sociedade.
- k) Analizar os mecanismos básicos que rexen o funcionamento do medio físico, valorar as repercusións que sobre el teñen as actividades humanas e contribuír activamente á súa defensa, conservación e mellora, como elemento determinante da calidade de vida.
- o) Valorar as consecuencias dos actos e decisións persoais na saúde individual e colectiva, e os beneficios que supoñen os hábitos saudables.
- m) Coñecer e apreciar o patrimonio natural e cultural, especialmente o de Galicia, e contribuír activamente á súa conservación e mellora.

Contidos	Criterios avaliación	Estándares aprendizaxe	Competencias
B3.13 Península Ibérica: pobos prerromanos; Hispania romana; Gallaecia. O proceso de romanización.	B3.11 Establecer conexións entre o pasado da Hispania romana e o presente.	B3.11.1 Elabora, en formato multimedia, unha liña cronolóxica que indique as fases da romanización da Península Ibérica.	CSC CAA CD
		B3.11.2 Emprega Tecnoloxías da Información e da Comunicación para investigar exemplos do legado romano que sobreviven na actualidade.	CSC CCEC CAA CD
		B3.11.3 Entende o que significou a romanización en distintos ámbitos sociais e xeográficos.	CSC CCEC

6. CONCRECIÓNS METODOLÓXICAS

As **propostas didácticas** para o ensino e a aprendizaxe deste Ámbito Social han de enfocarse a dotar á persoa de ferramentas que lle permitan levar a bo termo proxectos persoais e profesionais, individuais e colectivos, similares aos posibles retos presentes e futuros da súa vida diaria. En todo momento débese ter presente o compoñente social do proceso de aprendizaxe e deberán aproveitarse todas as oportunidades para formar ao individuo en aptitudes de cooperación e de comunicación con persoas da súa contorna, que favorezan a adquisición de condutas asertivas e colaborativas. Así mesmo, é necesario que se expoñan **proxectos que contribúan a que o alumnado desenvolva unha imaxe axustada de si mesmo e do contorno no que se desenvolve, identifique necesidades e intereses propios e alleos e**

satisfágaos, pense e acometa plans persoais, académicos e laborais. As tarefas e as actividades contidas nos proxectos presentarán exercicios de reflexión, que potencien procesos de pensamento complexos e a análise de feitos e situacións, para detectar causas, implicacións e consecuencias.

Deben facilitarse instrucións para aprender a observar, recoñecer, examinar, analizar, discernir, considerar, estudar, sintetizar, expresar, explicar, representar e expoñer de maneira coherente emocións, pensamentos, experiencias e ideas. Ter en conta as instrucións axudará ao alumno para ser máis capaz de atender, concentrarse, autorregularse, escoitar activamente, empregar a linguaxe interna, meditar, deliberar, especular, cooperar e axuizar para resolver problemas reais. Os procesos emprenderanse empregando servizos e recursos humanos e materiais, ao alcance do alumno na súa vida cotiá a través da oferta de entidades, institucións e administracións públicas e privadas.

As **tecnoloxías da información e a comunicación**, usadas como ferramentas de traballo nos procesos de aprendizaxe, serán fundamentais para facilitar ao alumnado o acceso ao currículo e a resolución de problemas de aprendizaxe. Doutra banda, as novas tecnoloxías constituiranse en contidos esenciais dos proxectos polo seu importante destacada na sociedade actual.

7. MATERIAIS E RECURSOS DIDÁCTICOS

A ensinanza a distancia ten unhas características propias que a singularizan dentro do conxunto das ensinanzas regradas. Entre unha das estratexias de aprendizaxe que se propoñen atópanse:

- A retroalimentación como estratexia de avaliación formativa.
- A metodoloxía da aula virtual é unha proposta moi interesante porque posibilita o control da aprendizaxe por parte do propio estudante. A aula virtual permítelle ao estudante amosar os seus progresos no desenvolvemento do proceso de aprendizaxe, polo tanto permite a coavaliación.

- O foro como estratexia de avaliación sumativa.

A respecto da retroalimentación como estratexia de avaliación formativa considérase como unha comunicación descritiva continua que facilita información ao estudante ou ao grupo sobre como son os seus avances ou progresos ao comezo e durante e ao final do desenvolvemento dos procesos de ensino e de aprendizaxe.

O foro como ferramenta de avaliación está dirixido á autoavaliación e á coavaliación, xa que permite desenvolver un tema específico, o cal os estudantes irán nutrindo e xerando un debate coas diferentes formulacións e intervencións que realicen. Estes serán moderados polo profesor que conducirá as intervencións cara ao propósito avaliativo, o cal xa foi negociado con anterioridade cos estudantes. Establecendo os criterios de avaliación con claridade e precisión do que se espera lograr.

A aula virtual é un recurso en que mostra a natureza evolutiva do desenvolvemento do proceso de aprendizaxe, brinda a oportunidade para reflexionar sobre o crecemento do estudante. Proporciona evidencia do coñecemento, as habilidades e as disposicións de quen o elabora e reflicte o que se quere aprender e o xa aprendido. É a historia dos procesos de ensino e aprendizaxe de cada estudante. Nel alóxanse todas actividades realizadas polos estudantes e obsérvanse os cambios evolutivos dos procesos.

Estas estratexias brindan autonomía e requiren do desenvolvemento de competencias comunicativas, unha estrutura do proceso avaliativo que se constrúa en base ao diálogo para que se establezan compromisos pedagóxicos que posibiliten o éxito do estudante a distancia. O uso das tecnoloxías permite a interdependencia, a interacción inmediata, mediata, oportuna e pertinente. Requiren de planificación, claridade e precisión. A formulación de criterios e do que se quere avaliar e pretende avaliar en cada unha das actividades.

Ademais, proporcionaremos ao alumnado material complementario, a través da aula virtual, como resumos, vídeos, gráficas, mapas, mapas conceptuais, presentacións,... etc., que faciliten o traballo e a comprensión da materia de cada unidade. Cómpre destacar especialmente todos os recursos estritamente educativos ou outros relacionados coas materias, que presenta internet. O papel da profesora será animar a indagar e afondar en

internet polos diferentes contidos do curso, así como establecer unhas orientacións básicas que axuden ás/aos alumnas/os a non perderse nesa enorme fonte de información. Insistirase neste eido na busca de que o alumno se converta no principal protagonista do proceso educativo, desenvolvendo a competencia de aprender a aprender, utilizando distintos recursos e fontes xeográficas e históricas.

8. CRITERIOS DE AVALIACIÓN, CUALIFICACIÓN E PROMOCIÓN

Os **criterios de avaliación** están formulados de maneira que permitan valorar o grao de consecución de cada unha das competencias en relación aos contidos do Ámbito Social. Teñen o propósito de guiar a análise das posibilidades que ten cada alumno e alumna para coñecer, comprender e interactuar dun modo positivo, para si mesmo/a e para os demais, co mundo social. Isto implica: actuar con autonomía e responsabilidade; comprender, interpretar e describir o mundo e valoralo; ser consciente do impacto da evolución histórica no mundo actual; asociar eventos coas súas causas e consecuencias; utilizar os recursos máis habituais para buscar información e resolver problemas; tomar conciencia e comprender os valores implícitos no benestar individual e colectivo, comprometerse e participar nas contornas próximas e afastadas de acordo con devanditos valores.

Avaliación

Ao ser un ensino a distancia, boa parte do protagonismo do proceso de ensinanza-aprendizaxe recaerá no propio alumnado. É de importancia vital que o alumnado estea en contacto co profesor nas horas de **Titoría Multimedia** ou que cando menos acceda dunha forma periódica á **Aula Virtual** para consultar toda a información que o profesor vaia incorporando.

Con todo, ao longo do cuadrimestre, realizaranse unha serie de **probos obxectivos** (2 exames ordinarios e un extraordinario) que constituirán o **100% da nota final da/o alumna/o**.

Os traballos (en caso de colgalos na web o profesorado) serán de carácter voluntario , e que as alumnas e alumnos deberán entregar nas datas indicadas ao longo do curso, e contarán na nota final se hai dúbidas.

De non superaren a proba obxectiva da primeira avaliación, as/os alumnas/os terán que examinarse de toda a materia na segunda avaliación ou final. De aprobar, **a nota final obterase da media das dúas probas obxectivas realizadas durante o cuatrimestre.**

As probas obxectivas consistirán nunha serie de preguntas a responder polo alumnado. Ditas preguntas poderán variar no que a extensión e puntuación se refire.

“A avaliación será continua, terá carácter formativo e estará integrada no proceso formativo de maneira sistemática. Haberá unha avaliación escrita ao rematar cada un dos bloques de contidos que integran cada módulo, dentro dos tres ámbitos de coñecemento. Inmediatamente antes da realización da avaliación do segundo bloque , haberá unha proba de recuperación do primeiro para aquel alumnado que obtivese avaliación negativa nel. Unha vez realizada a avaliación do segundo bloque en caso de que esta resultase negativa, o alumnado poderá realizar unha proba de recuperación do bloque segundo”. (art.8. Circular 5/2016)

Criterios de cualificación

ACTIVIDADES AVALIADORAS	NÚMERO MÍNIMO POR AVALIACIÓN	PORCENTAXE NA NOTA DA AVALIACIÓN
1. EXAMES: Abertos ou de redacción Pechados	1	100%
2. TRABALLOS: Voluntarios - Exercicios e actividades propostas poloa profesora. - Exercicios complementarios colgados pola profesora na aula virtual.		Valorarase positivamente a súa realización, á hora de decidir en caso de dúbida
3. EXPRESIÓN ESCRITA, presentación e faltas de ortografía		Non resta puntuación. Será valorada positivamente, á hora de decidir en caso de dúbida.

Os exames versarán sobre todos os contidos e actividades realizadas no período que se avalíe. Precisarase un mínimo de 5 puntos sobre 10 en cada proba escrita para poder superar a avaliación.

En caso de que o profesorado colgue traballos voluntarios na Aula Virtual, considerarase como actitude positiva a entrega puntual dos mesmos na data establecida polo profesorado. A entrega posterior a esta data fixada dos traballos voluntarios non será admitida.

Mínimos esixibles

1. Identificar os movementos da Terra e as súas consecuencias.
2. Realizar cálculos sinxelos sobre a hora que é nun determinado momento no noso planeta.
3. Identificar os trazos fundamentais dun mapa como representación da superficie terrestre.
4. Aplicar a situacións concretas os conceptos de escala, lonxitude e latitude
5. Identificar os tipos fundamentais de bioclimas no planeta e na nosa comunidade.
6. Interpretar adecuadamente climogramas sinxelos.
7. Identificar os principais elementos do relevo terrestre.
8. Identificar e situar os principais elementos do relevo de Galicia.
9. Aplicar os conceptos de taxa de natalidade e de mortalidade, e densidade de poboación a situacións concretas.
10. Identificar as actividades económicas de cada un dos sectores económicos. Valorar a importancia de cada un deles en España.
11. Valorar a importancia de ríos e mares para o noso benestar e riqueza e a necesidade de coidalos e respectalos.
12. Valorar a importancia dos movementos migratorios.
13. Interpretar e comentar os distintos tipos de pirámides de poboación.
14. Identificar os rasgos máis destacados da poboación en España e en Galicia.
15. Identificar os aspectos máis destacados do proceso de urbanización e as características distintivas do urbanismo no mundo desenvolvido e subdesenvolvido.
16. Identificar os principais tipos de cidade.
17. Diferenciar os tipos de materias primas e fontes de enerxía.

Procedementos de avaliación

A avaliación do alumnado basearase no seguinte:

- Cada semana, a profesora indicará na aula virtual unha orientación do tema a traballar nesa semana. Como a ensinanza é a distancia, o alumnado poderá distribuír os contidos segundo

quixer, mais a tarefa da profesora será ir guiando nunha distribución o máis axeitadamente dos contidos e actividades ao longo do curso. Deste xeito, a profesora achegará ó alumnado unha serie de actividades voluntarias sobre o tema tratar.

- Ao final de cada cuatrimestre, o/a profesor/a desenvolverá unha proba escrita sobre as unidades didácticas traballadas nese tempo.

Instrumentos de avaliación

Para poder avaliar a consecución dos obxectivos e o dominio das competencias básicas de cada módulo, a profesora contará:

1. A participación activa das/os alumnas/os na aula virtual, as consultas a través da propia aula, do foro disposto na web, etc.
2. O resultado das dúas probas escritas, unha por cada avaliación, que todas as alumnas/os deberán desenvolver ao longo do cuatrimestre.

Criterios de avaliación

Relación dos CONTIDOS cos CRITERIOS DE AVALIACIÓN:

CONTIDOS	CRITERIOS DE AVALIACIÓN
BLOQUE 1. O MEDIO FÍSICO	
B1.1 A terra: ubicación, representación.	B1.1 Manexar todas as formas de representación do noso planeta en diferentes soportes e aplicacións.
B1.2. Compoñentes básicos e formas de relevo.	B1.2. Describir e situar as formas de relevo e os compoñentes básicos do medio físico de Galiza, España, Europa e o mundo.
B1.3. Medio físico de Galiza, España, Europa e o mundo.	B1.3. Ubicar, analizar, e comparar os principios conxuntos bioclimáticos que conforman o espazo xeográfico galego, español, europeo e mundial.
BLOQUE 2. A ACTIVIDADE ECONÓMICA	
B2.1. A actividade económica.	B2.1. Analizar as características da actividade económica
B2.2. Os sectores económicos	B2.2. Distinguir os sectores económicos, a súa evolución e distribución. Razoar a relación entre os sectores económicos

	e as actividades humanas de produción
B2.3. O sector primario	B2.3. Analizar e valorar o sector primario.
B2.4. O sector secundario	B2.4. Deducir os recursos naturais dispoñibles, a súa ubicación, o modo de extracción e a utilidade no sector secundario.
B2.5. O sector terciario	
	B2.6. Valorar a distribución e consumo de bens e servizos nas áreas máis dinámicas con respecto ás menos dinámicas.
BLOQUE 3. A HISTORIA	
B3.1. A evolución das especies e a hominización.	B3.1. Entender o proceso de hominización.
B3.2. A periodización na Prehistoria: Paleolítico e Neolítico.	B3.2. Identificar e localizar no tempo e no espazo os procesos e os acontecementos históricos máis salientables da Prehistoria, para adquirir unha perspectiva global da súa evolución.
B3.3. Paleolítico: etapas; características das formas de vida; cazadores colectores. ▪ B3.4. Neolítico: revolución agraria e expansión das sociedades humanas; sedentarismo; artesanía e comercio; organización social. ▪ B3.5. Prehistoria galega: megalitos e petróglifos.	B3.3. Coñecer as características da vida humana correspondentes aos dous períodos en que se divide a Prehistoria: Paleolítico e Neolítico.
B3.6. As primeiras manifestacións culturais: restos materiais e artísticos; pintura e escultura. As primeiras descubertas e invencións. Os primeiros ritos relixiosos.	B3.6. Interpretar a evolución histórica da humanidade relacionando factores naturais, sociais, políticos, económicos e culturais.
B3.7. Idade Antiga: primeiras civilizacións urbanas. Mesopotamia e Exipto. Sociedade, economía e política.	B3.7. Coñecer algunhas características da vida humana neste período, así como o establecemento e a difusión de diferentes culturas urbanas, despois do Neolítico.
B3.8. Idade Antiga: avances culturais	B3.8. Recoñecer a importancia das novas descubertas,

e científicos, as primeiras relixións organizadas. A arte no mundo antigo.	interpretando a evolución histórica da humanidade.
B3.9. Mundo clásico. Grecia: as "polis" gregas e a súa expansión. O imperio de Alexandre Magno e o helenismo.	B3.9. Coñecer os trazos principais das polis gregas e a transcendencia do concepto de democracia.
B3.10. Mundo clásico. Grecia e o helenismo: arte, ciencia, teatro e filosofía.	B3.10. Entender o alcance do clásico na arte e na cultura occidentais.
B3.11. Mundo clásico: orixe e etapas da historia de Roma. República e imperio: organización política e expansión colonial polo Mediterráneo. Cristianismo.	B3.11. Caracterizar os trazos principais da sociedade, a economía e a cultura romanas, e recoñecer os conceptos de cambio e continuidade na historia da Roma antiga.
B3.12. Mundo clásico. Arte romana: arquitectura, escultura e pintura.	B3.12. Identificar e describir os trazos característicos de obras da arte grega e romana, diferenciando entre os que son específicos.
B3.13. Península Ibérica: pobos prerromanos; Hispania romana; Gallaecia. O proceso de romanización.	B3.13. Establecer conexións entre o pasado da Hispania romana e o presente.

9. CONCRECIÓN PARA CADA ESTÁNDAR DE APRENDIZAXE AVALIABLE: TEMPORALIZACIÓN, GRAO MÍNIMO DE CONSECUCIÓN, PROCEDIMENTOS E INSTRUMENTOS DE AVALIACIÓN

Os **estándares de aprendizaxe** propoñen “comprender, interpretar textos e comunicar, mediante unha linguaxe multimodal en diferentes sistemas de representación, o coñecemento académico e científico procesado e elaborado, destacando aspectos básicos da comunicación, a exposición, o diálogo e a argumentación. Especifican accións clave do proceso de elaboración persoal do coñecemento e a investigación, tales como observar, analizar, diferenciar, estruturar, coñecer, describir, sintetizar, investigar, relacionar, asociar, cuestionarse, explicar, interpretar, deducir, demostrar, etc. Inclúen o uso responsable e eficaz das novas tecnoloxías para buscar e xestionar información, empregar técnicas de

estudo e traballo, resolver problemas e aplicar o coñecemento. O seu logro implica a mellora do benestar individual do alumno e achegas importantes ao ben común, porque leva a actuacións responsables, ao xuízo crítico baseado en valores positivos e ao desenvolvemento moral”.

No apartado 4 está desenvolvida a temporalización de cada estándar por UD, así como a súa relación con outros elementos curriculares básicos. En relación aos procedementos e instrumentos de avaliación, están desenvolvidos no apartado 8 desta programación.

Neste apartado relaciono especificamente os estándares de aprendizaxe cos criterios e establezo un grao mínimo de consecución destes por parte do alumnado como indicadores do seu logro.

BLOQUE 1_O MEDIO FÍSICO

UD1.1_ A terra: ubicación, representación			
Contidos	Criterios avaliación	Estándares aprendizaxe	Grao mínimo consecución
1.1. A terra: ubicación, representación	B.1.1 Manexar todas as formas de representación do noso planeta en diferentes soportes e aplicacións.	B1.1.1 Localiza espazos xeográficos e lugares utilizando datos de coordenadas xeográficas en mapas convencionais e en versión dixital.	Localiza nun mapa lugares xeográficos a partir das súas coordenadas
		B1.1.2 Comprende o funcionamento dos fusos horarios e practica coa axuda de aplicacións informáticas.	Calcula horarios en diferentes puntos xeográficos a partir dos fusos horarios

UD1.2_ Compoñentes básicos e formas de relevo			
Contidos	Criterios avaliación	Estándares aprendizaxe	Grao mínimo consecución
1.2. Compoñentes básicos e formas	1.2 Describir e situar as formas de relevo e os compoñentes básicos do medio	B1.2.1 Sitúa nos diferentes tipos de mapas físicos as principais unidades do relevo de Galicia, España, Europa e o mundo.	Sitúa nun mapa mudo de relevo mundial, nacional e galego as principais unidades de relevo

de relevo	físico de Galicia, España, Europa e o mundo.	B1.2.2 Enumera e describe as características do relevo de Galicia, España, Europa e o mundo.	Describe as principais características do relevo a nivel mundial, nacional e galego
-----------	--	--	---

UD1.3_ Medio físico de Galicia, España, Europa e o mundo			
Contidos	Criterios avaliación	Estándares aprendizaxe	Grao mínimo consecución
B1.3 Medio físico de Galicia, España, Europa e o mundo.	B1.3 Ubicar, analizar, e comparar os principais conxuntos bioclimáticos que conforman o espazo xeográfico galego, español, europeo e mundial.	B1.3.1 Interpreta mapas representativos dos principais conxuntos bioclimáticos de Galicia, España, Europa e o mundo.	Localiza as principais zonas bioclimáticas
		B1.3.2 Compara as principais zonas climáticas seguindo cadeas argumentais.	Identifica as principais características das zonas bioclimáticas
		B1.3.3 Descubre os rasgos distintivos de cada tipo de clima mediante explicacións que levan implícitas a interpretación de resultados matemáticos e científicos.	Describe as características básicas dos principais tipos de clima e climogramas sinxelos

BLOQUE 2_A ACTIVIDADE ECONÓMICA

UD2.1 _A actividade económica			
Contidos	Criterios avaliación	Estándares aprendizaxe	Grao mínimo consecución
B2.1 A actividade económica	B2.1 Analizar as características da actividade económica.	B2.1.1 Describe as características da actividade económica.	Describe as características principais da actividade económica
		B2.1.2 Interpreta os rasgos característicos da actividade económica	Interpreta os principais rasgos da actividade económica a partir de imaxes.

UD2.2_Os sectores económicos			
Contidos	Criterios avaliación	Estándares aprendizaxe	Grao mínimo consecución

B2.2 Os sectores económicos	B2.2 Distinguir os sectores económicos. Razoar a relación entre os sectores económicos e as actividades humanas de produción	B2.2.1 Comprende a distribución dos sectores económicos no mundo	Identifica a distribución dos sectores económicos en Europa.
		B2.2.2 Clasifica os sectores industriais nos distintos continentes.	Identifica os sectores industriais en Europa .

UD2.3 _Movementos migratorios, asentamentos e proceso de urbanización			
Contidos	Criterios avaliación	Estándares aprendizaxe	Grao mínimo consecución
B2.3 Sector Primario	B2.3 Deducir os trazos do sector primario español e europea en relación coa súa distribución	B2.3.1 Compara áreas do sector primario español	Identifica as distintas zonas españolas con predominio do sector primario
		B2.3.2 Comprende as causas e consecuencias da evolución do sector primario español	Comprende os rasgos principais da evolución do sector primario español
		B2.3.3 Describe a evolución do sector primario en España	Describe os principais factores da evolución do sector primario en España.

UD2.4 _Actividade humana: sistemas e sectores económicos e áreas produtivas			
Contidos	Criterios avaliación	Estándares aprendizaxe	Grao mínimo consecución
B2.4. Sector Secundario	B2.4 Deducir os recursos naturais dispoñibles, a súa ubicación, o modo de extracción e a utilidade no sector secundario	B2.4.1 Enumera e localiza os principais recursos naturais de Galicia, España e Europa.	Cita e localiza algúns dos principais recursos naturais de Galicia, España e Europa utilizados no sector secundario
		B2.4.2 Explica con axuda de representacións a actividade humana necesaria para obter os recursos naturais.	Describe a actividade humana necesaria para obter os recursos naturais empregados no sector secundario

		B2.4.3 Razona os criterios adoptados na toma de decisións, para ofrecer propostas de uso sostible dos recursos naturais nun contexto dado, e a repercusión na riqueza da zona.	Identifica e valora as diferentes propostas de uso sostible dos recursos naturais e as súas consecuencias medioambientais
B2.5 Sector terciario.	B2.5 Razonar a relación entre as distintas actividades do sector terciario	B2.5.1 Elabora mapas conceptuais coa estrutura do sector terciario.	Describe os sector terciario e as súas principais características
		B2.5.2 Analiza comparativamente actividades do sector terciario predominantes nas distintas rexións españolas.	Identifica nun mapa actividades do sector terciario predominantes por rexións
		B2.5.3 Coñece e valora as aportacións dos últimos avances tecnolóxicos e as relaciona co benestar da humanidade.	Valora as aportacións tecnolóxicas nos sectores para a mellora do benestar humano

BLOQUE 3_ A HISTORIA

UD3.1/3.2_ Hominización e periodización na Prehistoria			
Contidos	Criterios avaliación	Estándares aprendizaxe	Grao mínimo consecución
B3.1 A evolución das especies e a hominización.	B3.1 Entender o proceso de hominización.	B3.1.1 Recoñece os cambios evolutivos ata chegar á especie humana.	Recoñece os principais cambios evolutivos no proceso de hominización
B3.2 A periodización na Prehistoria: Paleolítico e Neolítico.	B3.2 Identificar e localizar no tempo e no espazo os procesos e os acontecementos históricos máis salientables da Prehistoria, para adquirir unha perspectiva global da súa evolución.	B3.2.1 Distingue etapas históricas polos seus trazos fundamentais.	Distingue as principais etapas da Prehistoria e os seus rasgos principais
		B3.2.1 Interpreta diversos tipos de eixes cronolóxicos e mapas históricos.	Interpreta eixes cronolóxicos cas principais etapas da Prehistoria

UD3.3/3.5_ Paleolítico, Neolítico e Prehistoria galega

Contidos	Criterios avaliación	Estándares aprendizaxe	Grao mínimo consecución
B3.3 Paleolítico: etapas; características das formas de vida; cazadores colectores.	B3.3 Coñecer as características da vida humana correspondentes aos dous períodos en que se divide a Prehistoria: Paleolítico e Neolítico.	B3.3.1 Explica, a través dun esquema comparativo, a diferenza entre os dous períodos en que se divide a Prehistoria e describe as características básicas da vida en cada un.	Compara e explica polos seus rasgos os dos grandes períodos da Prehistoria
B3.4 Neolítico: revolución agraria e expansión das sociedades humanas; sedentarismo; artesanía e comercio; organización social. B3.5 Prehistoria galega: megalitos e petróglifos.		B3.3.2 En relación ás primeiras actividades e de cara ás subseguintes, planifica, revisa e avalía o seu propio proceso de elaboración do coñecemento histórico.	Coñece as principais características da vida humana en cada período da Prehistoria

UD3.6_3.6 As primeiras manifestacións culturais

Contidos	Criterios avaliación	Estándares aprendizaxe	Grao mínimo consecución
B3.6 As primeiras manifestacións culturais: restos materiais e artísticos; pintura e escultura. As primeiras descubertas e invencións. Os primeiros ritos relixiosos.	B3.4 Interpretar a evolución histórica da humanidade relacionando factores naturais, sociais, políticos, económicos e culturais.	B3.4.1 Expón en formato multimedia a aparición das primeiras descubertas e invencións da humanidade, xunto ás súas consecuencias.	Identifica, a partir de fontes multimedia propostas, a aparición das primeiras invencións da humanidade e é capaz de establecer relacións sobre as súas consecuencias

UD3.7_B3.7 Idade Antiga: primeiras civilizacións urbanas

Contidos	Criterios avaliación	Estándares aprendizaxe	Grao mínimo consecución
----------	----------------------	------------------------	-------------------------

B3.7 Idade Antiga: primeiras civilizacións urbanas. Mesopotamia e Exipto. Sociedade, economía e política.	B3.5 Coñecer algunhas características da vida humana neste período, así como o establecemento e a difusión de diferentes culturas urbanas, despois do Neolítico.	B3.5.1 Describe formas de organización socio-económica e política, novas ata entón, como os imperios de Mesopotamia e de Exipto.	Describe as principais formas de organización social, económica e política dentro das primeiras civilizacións de Mesopotamia e Exipto
---	--	--	---

UD3.8_ Idade Antiga: avances culturais e científicos, as primeiras relixións organizadas. A arte no mundo antigo			
Contidos	Criterios avaliación	Estándares aprendizaxe	Grao mínimo consecución
B3.8 Idade Antiga: avances culturais e científicos, as primeiras relixións organizadas. A arte no mundo antigo.	B3.6 Recoñecer a importancia das novas descubertas, interpretando a evolución histórica da humanidade.	B3.6.1 Diferencia entre as fontes prehistóricas (restos materiais e ágrafos) e as fontes históricas (textos).	Identifica e valora a importancia das fontes prehistóricas e históricas.
		B3.6.2 Identifica os rasgos distintivos das primeiras civilizacións, e valora o seu legado cultural	Identifica os principais rasgos das primeiras civilizacións antigas e valora o seu legado

UD3.9_Mundo clásico. Grecia			
Contidos	Criterios avaliación	Estándares aprendizaxe	Grao mínimo consecución
B3.9 Mundo clásico. Grecia: as "polis" gregas e a súa expansión. O imperio de Alexandre Magno e o helenismo.	B3.7 Coñecer os trazos principais das polis gregas e a transcendencia do concepto de democracia.	B3.7.1 Identifica trazos da organización socio-política e económica das polis gregas a partir de fontes históricas de diferentes tipos.	Describe os principais rasgos da organización socio-política e económica das polis
		B3.7.2 Describe algunhas das diferenzas entre a democracia grega e as democracias actuais.	Establece relacións de similitudes e diferenzas entre a democracias grega a as actuais
		B3.7.3 Localiza nun mapa histórico as colonias gregas do Mediterráneo, identificando a confluencia no tempo de diversas culturas en diferentes lugares.	Identifica as principais colonias gregas do Mediterráneo e a amplitude do imperio de A. Magno
		B3.7.4 Elabora un mapa do imperio de Alexandre Magno.	

UD3.10_Mundo clásico. Grecia e o helenismo			
Contidos	Criterios avaliación	Estándares aprendizaxe	Grao mínimo consecución
B3.10 Mundo clásico. Grecia e o helenismo: arte, ciencia, teatro e filosofía.	B3.8 Entender o alcance do clásico na arte e na cultura occidentais.	B3.8.1 Explica as características esenciais da arte grega e a súa evolución no tempo.	Recoñece as principais características da arte grega e a súa influencia
		B3.8.2 Dá exemplos representativos das áreas do saber grego e discute por que se considera que a cultura europea parte da Grecia clásica.	Establece relacións entre os principais elementos da cultura grega clásica e a occidental.

UD3.11_Mundo clásico: orixe e etapas da historia de Roma			
Contidos	Criterios avaliación	Estándares aprendizaxe	Grao mínimo consecución
B3.11 Mundo clásico: orixe e etapas da historia de Roma. República e imperio: organización política e expansión colonial polo Mediterráneo. Cristianismo.	B3.9 Caracterizar os trazos principais da sociedade, a economía e a cultura romanas, e recoñecer os conceptos de cambio e continuidade na historia da Roma antiga.	B3.9.1 Elabora unha liña cronolóxica que conteña as distintas etapas da civilización romana, seleccionando os feitos fundamentais que teñen lugar nelas.	Identifica as principais etapas da evolución da historia de Roma
		B3.9.2 Analiza as institucións romanas e identifica a súa influencia e pervivencia na actualidade.	Describe e caracteriza as principais institucións romanas e relaciona a súa influencia na cultura occidental

UD3.12_Mundo clásico. Arte romana			
Contidos	Criterios avaliación	Estándares aprendizaxe	Grao mínimo consecución

B3.12 Mundo clásico. Arte romana: arquitectura, escultura e pintura.	B3.10 Identificar e describir os trazos característicos de obras da arte grega e romana, diferenciando os que son específicos.	B3.10.1 Compara obras arquitectónicas e escultóricas de época grega e romana.	Establece comparacións entre as principais obras na arquitectura e escultura da arte grega e romana
--	--	---	---

UD3.13_Península Ibérica: pobos prerromanos; Hispania romana; Gallaecia. O proceso de romanización.			
Contidos	Criterios avaliación	Estándares aprendizaxe	Grao mínimo consecución
B3.13 Península Ibérica: pobos prerromanos; Hispania romana; Gallaecia. O proceso de romanización.	B3.11 Establecer conexións entre o pasado da Hispania romana e o presente.	B3.11.1 Elabora, en formato multimedia, unha liña cronolóxica que indique as fases da romanización da Península Ibérica.	Describe as principais fases da romanización da PI a partir dun eixe cronolóxico
		B3.11.2 Emprega Tecnoloxías da Información e da Comunicación para investigar exemplos do legado romano que sobreviven na actualidade.	Identifica o legado romano na contorna máis próxima a través do uso das TIC
		B3.11.3 Entende o que significou a romanización en distintos ámbitos sociais e xeográficos.	Identifica rasgos da romanización en distintos ámbitos e valora a súa repercusión

10. INDICADORES DE LOGRO PARA A AVALIACIÓN DO PROCESO DE ENSINO-APRENDIZAXE E DA PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA

O profesor/a cando avalíe o desenvolvemento do proceso de ensino-aprendizaxe fará unha reflexión sobre os seguintes puntos:

- Planificación
- Motivación do alumnado (dentro das dificultades do ensino a distancia)
- Desenvolvemento do ensino-aprendizaxe
- Proceso de ensino e a práctica docente

Para esta reflexión e avaliación empregaranse os indicadores que constan nos seguintes rexistros, tendo en conta que estamos ante unha oferta educativa a distancia:

	INDICADORES	VALORACIÓN	PROPOSTA DE MELLORA
PLANIFICACIÓN	Programa a materia tendo en conta os estándares de aprendizaxe previstos nas leis educativas.		
	Programa a materia tendo en conta o tempo dispoñible para o seu desenvolvemento.		
	Selecciona e secuencia de forma progresiva os contidos da programación da aula virtual.		
	Programa actividades e estratexias en función dos estándares de aprendizaxe.		
	Planifica a materia de modo flexíbel, preparando actividades e recursos axustados á programación de aula e ás necesidades e aos intereses do alumnado.		
	Establece os criterios, procedementos e os instrumentos de avaliación e autoavaliación que permiten facer o seguimento do progreso de aprendizaxe dos seus alumnos e alumnas.		
	Coordínase co profesorado doutros departamentos .		

	INDICADORES	VALORACIÓN	PROPOSTA DE MELLORA
MOTIVACIÓN DO ALUMNADO	Proporciona un plan de traballo ao principio de cada unidade.		
	Plantexa situacións que introduzan a unidade (lecturas, debates e diálogos a través do foro...).		
	Relaciona as aprendizaxes con aplicacións reais ou coa súa funcionalidade.		

	Informa sobre os progresos conseguidos e as dificultades atopadas.		
	Relaciona os contidos e as actividades cos intereses do alumnado (tendo en conta que é a distancia).		
	Estimula a participación activa dos estudantes na aula (foro, chat, tutorías...)		
	Promove a reflexión dos temas tratados.		

	INDICADORES	VALORACIÓN	PROPOSTA DE MELLORA
DESENVOLVEMENTO DO ENSINO	Resume as ideas fundamentais discutidas antes de pasar a unha nova unidade ou tema con mapas conceptuais, esquemas		
	Cando introduce conceptos novos, relaciónaos, se é posíbel, cos xa coñecidos; intercala preguntas aclaratorias; pon exemplos...		
	Ten predisposición para aclarar dúbidas e ofrecer asesorías a través das diferentes canles dispoñíbeis: tutorías multimedia, presenciais, vía telefónica.		
	Optimiza o tempo dispoñíbel para o desenvolvemento de cada unidade didáctica.		
	Utiliza recursos web ou doutro tipo para apoiar os contidos na aula virtual.		
	Mantén unha comunicación fluída cos estudantes a través das canles dispoñíbeis.		
	Plantexa actividades que permitan a adquisición dos estándares de aprendizaxe e as destrezas propias da etapa educativa.		

	INDICADORES	VALORACIÓN	PROPOSTA DE MELLORA
--	-------------	------------	---------------------

SEGUIMIENTO E AVALIACIÓN DO PROCESO DE ENSINO-APRENDIZAXE	Proporciona a información necesaria sobre a resolución das tarefas e como pode melloralas.		
	Corrixe e explica de forma habitual os traballos e as actividades dos alumnos e as alumnas, e da pautas para a mellora das súas aprendizaxes.		
	Favorece os procesos de autoavaliación e coavaliación.		
	Propón novas actividades que faciliten a adquisición de obxectivos cando estes non son alcanzados suficientemente.		
	Propón novas actividades de maior nivel cando os obxectivos foron alcanzados con suficiencia.		
	Utiliza suficientes criterios de avaliación que atendan de maneira equilibrada a avaliación dos diferentes contidos.		

Polo que se refire á avaliación da programación didáctica, en reunións de carácter quincenal realizarase un seguimento da programación didáctica por parte de todos os membros do departamento. Ao finalizar o curso, nunha reunión do departamento, farase unha análise dos resultados e discutiranse os posibles trocos na programación cara o curso seguinte despois dunha posta en común das reflexións de cada membro segundo os puntos do cadro seguinte:

ASPECTOS A AVALIAR	A DESTACAR	A MELLORAR	PROPOSTAS DE MELLORA PERSOAL
Temporalización das unidades didácticas			
Desenvolvemento dos obxectivos didácticos			
Manexo dos contidos da unidade			
Realización de tarefas			
Estratexias			

metodolóxicas seleccionadas			
Recursos			
Claridade nos criterios de avaliación			
Uso de diversas ferramentas de avaliación			
Outros aspectos			

11. ORGANIZACIÓN DE ACTIVIDADES PARA A RECUPERACIÓN DE MATERIAS PENDENTES

Contidos esixibles

Todo o alumnado que non acadase os obxectivos mínimos nin adquirise as competencias básicas establecidas para cada módulo do ámbito da sociedade da Educación Secundaria de adultos, terá unha nova posibilidade de adquirilos.

Entendemos que os contidos esixibles para a superación do módulo pendente serán os mesmos indicados no apartado de mínimos esixibles para a contribución das materias ao logro das competencias básicas. Neste apartado de mínimos esixibles veñen enumerados os contidos mínimos que consideramos que son ineludibles para unha comprensión elemental dos temas tratados en cada módulo e que lle van permitir o logro das competencias básicas.

Programa de reforzo para a recuperación dos módulos pendentes de cursos anteriores

No ensino a distancia é fundamental a constancia da/o alumna/o, xa que disto depende en boa medida a consecución dos obxectivos previstos neste tipo de educación. O illamento do alumnado fai que, ante as primeiras dificultades, haxa un bo número de matriculados que

abandonen ou relaxen as súas actividades. Cómpre, pois, que o profesor exerza de guía, marque as pautas de estudo e axude nos ritmos ao alumnado.

É importante que as/os estudantes que non deseen superado os obxectivos dun módulo non abandonen e se presenten á avaliación extraordinaria que se lles oferta. Para manter ese ritmo de traballo e de estudo, a través da aula virtual, o profesor deseñará un programa de reforzo que permita a recuperación do módulo pendente.

O obxectivo fundamental do programa de reforzo é ir marcando, a través dunhas actividades voluntarias, as pautas de traballo que ten que seguir quen queira recuperar algún módulo pendente. As actividades son voluntarias, porque a finalidade non é avaliadora, senón sobre todo servir de guía ao alumnado.

As actividades consistirán:

1. Exercicios para insistir nos contidos teóricos fundamentais.
2. Probas prácticas para afondar no dominio dos diferentes procedementos traballados no módulo.

Actividades de avaliación

Para poder avaliar a consecución dos obxectivos e o dominio das competencias básicas do módulo que as/os alumnas/os deben recuperar, o profesor contará:

1. A avaliación extraordinaria do módulo: Unha proba escrita na que se avaliará sobre os contidos mínimos esixibles.
2. A participación activa das/os alumnas/os na aula virtual, as consultas a través da propia aula, do foro disposto na web, etc.

Criterios para superar módulos pendentes pola avaliación continua

Na educación secundaria a distancia, a avaliación continua pode medirse a través da participación na aula virtual e na realización dos traballos, exercicios e actividades que o profesor/ a profesora propoña. Ademais destas actividades, para poder superar o módulo pendente terá que superar a proba escrita (a avaliación extraordinaria) da que o centro establecerá a súa data.

12. ATENCIÓN Á DIVERSIDADE

A singularidade da educación secundaria de adultos a distancia supón que, aínda que sexa consciente da diversidade do alumnado matriculado nesta ensinanza (disposición horaria, idade, tempo que pasou dende que realizou os seus últimos estudos regrados, motivación, discapacidades físicas, etc.), o escaso contacto presencial, unido á chegada de novos alumnos matriculados até datas moi próximas á realización da primeira proba escrita no primeiro cuatrimestre, fai que sexa moi difícil traballar a diversidade específica das alumnas/os. Con todo, na planificación dos obxectivos e contidos está presente a gradación de diferentes ritmos de aprendizaxe que abrangan unha variedade tal que permita traballar co alumnado para lograr acadar as competencias básicas establecidas para o módulo.

Ademais dos contidos e actividades obrigatorias, ao longo do módulo presentaranse na aula virtual un conxunto de actividades de reforzo e ampliación, que teñen por obxectivo ofrecer os recursos básicos para que todas/os alumnas/os poidan alcanzar o máximo desenvolvemento das competencias básicas e os obxectivos do módulo.

13. TEMAS TRANSVERSAIS

O currículo da ESA ten un carácter integrador coa finalidade de consolidar no alumnado valores básicos que demanda a sociedade actual, tales coma **a educación para os dereitos humanos e a paz, educación moral e cívica, educación para a igualdade entre os sexos, educación ambiental, educación multicultural e educación europea**. Estes temas transversais desenvólense no proxecto curricular integrados dun xeito transversal. A través dos seguintes elementos se pretende:

Educación para os dereitos humanos e a paz:

- **Apreciar** os dereitos humanos coma un dos logros irrenunciabes da humanidade
- **Desenvolver** actitudes de rexeitamento as desigualdades sociais e económicas dos pobos
- **Promover** actitudes democráticas e de solidariedade con outros pobos e etnias

Educación moral e cívica:

- **Desenvolver** actitudes de tolerancia e respecto por ideas, opinións e crenzas que non coinciden coas propias
- **Formar** un xuízo crítico e razoado dos problemas das sociedades contemporáneas
- **Saber** debater cunha actitude crítica e tolerante, argumentando as opinións propias, e utilizando o diálogo como forma de resolver os conflitos humanos e sociais.
- **Comprender** aqueles contidos de grande impacto social como a emigración, a inmigración, a violencia, o racismo, as desigualdades sociais e económicas, o analfabetismo, etc. no marco xeral das tensións e problemas da sociedade actual.

Educación para igualdade entre os sexos ten como obxectivos:

- **Analizar** criticamente a realidade e corrixir xuízos sexistas, dando un tratamento equivalente e equilibrado ó papel semellante que xogan homes e mulleres no devir histórico.
- **Consolidar** hábitos non discriminatorios na explicación dos feitos e procesos do mundo contemporáneo, partindo da selección e análise de diversas fontes históricas e historiográficas.
- **Corrixir** a linguaxe sexista e homófoba que, ás veces, utilízanse de xeito inconsciente

Educación ambiental:

- **Comprender** as consecuencias medioambientais que se derivan de certos acontecementos políticos, económicos ou científicos: conflitos bélicos, explotación abusiva de recursos naturais, etc.
- **Valorar e respectar** o patrimonio histórico, cultural e social, asumindo a responsabilidade da súa conservación e mellora.

Educación multicultural ten como finalidade:

- **Comprender** o significado histórico das culturas non europeas.
- **Desenvolver** actitudes de respecto, que non tolerancia, e valoración de culturas non occidentais.
- **Facerlles entender** que Europa non ten a solución a tódolos problemas, que as democracias europeas non son as únicas formas de organizar pobos e culturas

Educación europea o seu principal obxectivo é:

- **Coñecer** o significado da Unión Europea.
- **Desenvolver** a conciencia dunha cidadanía europea.

14. ACTIVIDADES COMPLEMENTARIAS E EXTRAESCOLARES

A singularidade da educación a distancia fai que sexa imposible deseñar actividades complementarias e extraescolares para que participe o conxunto do alumnado matriculado nos módulos. Se xa somos conscientes da importancia de superar a aula para o logro das competencias básicas, no ensino a distancia isto é máis que evidente aínda que se aproveiten todas as oportunidades que ofrece unha aula virtual.

A profesora, cando sexa posible, fará mención a todas as posibilidades artísticas, culturais e científicas que se organicen na nosa Comunidade, sendo consciente que a dispersión territorial do alumnado e a multiplicidade de actos fará imposible o coñecemento e a asistencia á maioría deles.

15. ACTITUDES, VALORES E IMPULSO DA AUTONOMIA PERSOAL

Preocupación pola rigorosidade e obxectividade na interpretación da información histórica.

Coñecer o pasado como fonte para entende lo presente.

Tomar conciencia da necesidade dunha preparación histórica para poder adoptar unha posición crítica propia.

Adquirir sensibilidade ante os problemas sociais derivados de situacións de desigualdade.

Valoración crítica do papel do cambio tecnolóxico no proceso histórico.

Valorar negativamente as desigualdades xurídicas; determinadas actitudes coma o despotismo, e certas actividades, coma o tráfico de escravos.

Fomentar o respecto ás ideas e a importancia da convivencia pacífica.

Inculcar a permeabilidade ó intercambio de opinións, informacións e criterios.

Valorar positivamente os logros do liberalismo político e recoñecelos como a orixe dos sistemas políticos europeos actuais.

Desenvolver hábitos e prácticas democráticas.

Rexeitar a discriminación sexual e fomentar a igualdade de oportunidades.

Apreciar a diversidade étnica e cultural.

Valorar a convivencia pacífica entre os pobos.

Rexeitar a discriminación racial e fomentar a igualdade dos seres humanos.

Valorar negativamente o recurso a violencia

Fomentar o respecto ás ideas e desenvolver hábitos de tolerancia, de respecto e de diálogo para resolver os conflitos.

Ter interese por coñecer os procesos económicos e a súa influencia sobre o devir social.

Valorar negativamente os extremismos políticos.

Rexeitamento da violencia como método de resolución dos conflitos.

Mostrar rexeitamento polos réximes que vulneren os dereitos humanos.

Tomar conciencia dos grandes problemas mundiais e adoptar unha actitude responsable ante eles.

Nas titorías presenciais e na aula virtual propóranse unha serie de traballos tendentes a fomentar a convivencia, a autonomía persoal, as habilidades sociais de comunicación e relación interpersoal como a escoita activa, a empatía, o respecto pola quenda de palabra, a valoración das opinións distintas a propia, e promovendo o tratamento correcto na utilización da aula virtual.

16. ACTIVIDADES DE CONTRIBUCIÓN

Actividades de contribución ao:

- *Proxecto lingüístico.*
- *Proxecto lector* (tamén contemplado nos contidos competenciais e nas actividades complementarias e transversais).
- *Proxecto das TIC* (Tecnoloxías da información e da comunicación).
- *Plan de Convivencia.*

Contribución ao Proxecto lingüístico

Coa finalidade de potenciar o coñecemento e o uso da lingua galega, dende este departamento procurarase:

- Usar o galego como vía de comunicación habitual dentro da comunidade educativa.
- Realizar as comunicacións escritas co alumnado e demais persoal do centro en lingua galega.

- Fomentar o uso da lingua nas conversas informais.
 - Todos os contidos da aula virtual destinados o alumnado (guía da materia, documentos descargables, foro, ligazóns, correo electrónico, etc.) presentaranse sempre en galego. Os exames realizaranse en galego e/ou castelán
- Avaliación:* Valorar a actitude de respecto cara a lingua e o uso da mesma entre o alumnado e nas comunicacións co profesorado.

Contribución ao Proxecto das TIC

Dadas as características específicas destas ensinanzas de ESA a distancia do I.E.S. San Clemente uso das TIC é un dos instrumentos e recursos básicos de aprendizaxe e de comunicación entre alumnado e profesorado. Pode resultar redundante este obxectivo, sen embargo sempre debemos fomentar que o alumnado saque o máximo proveito destes recursos e desenvolva a súa autonomía.

En esta liña de actuación dende este departamento procurarase:

- **Estimular** ao alumnado no uso de todas as utilidades da plataforma educativa para que consigan un maior aproveitamento das súas posibilidades (foros, FAQs, correo, fonoteca,...)
- **Fomentar** a busca selectiva de información en internet de forma precisa e rápida. Para conseguir este obxectivo a información que se facilite ao alumnado deberá ser ordenada, diferenciando os documentos de obrigado estudo, dos que sexan de ampliación e evitando o exceso de información.
- **Propoñer** vídeos de contidos relacionados coa materia como elemento facilitador da aprendizaxe.

Avaliación: Valorar a mellora e aumento no uso dos recursos do portal educativo con respecto a cursos anteriores.

Contribución ao Plan de Convivencia

Considerando que a calidade da convivencia dentro de calquera colectivo e da comunidade educativa en especial, é un factor clave para o bo funcionamento do centro, dende este departamento intentarase:

- Colaborar co Observatorio da Convivencia e na elaboración do Plan de Convivencia.

- Colaborar no posible, co Obradoiro de Igualdade
- Manter e fomentar o espírito de compañeirismo, colaboración e respecto nas relacións coas demais persoas e promover esta dinámica entre o alumnado.
- Fomentar o desenvolvemento de habilidades sociais como a escoita activa, a empatía o respecto pola quenda de palabra e a valoración das opinións distintas a propia.

Avaliación: Valorar as actitudes respectuosas e tolerantes do alumnado entre si e co profesorado.

IES San Clemente. Santiago de Compostela. Setembro 2022

Profesor: Leonel Capote Hernández

PROGRAMACIÓN ESA – ÁMBITO SOCIAL

MÓDULO II

CURSO 2022 - 2023

FRANCISCO JAVIER POCH GUTIÉRREZ

ÍNDICE:**PAX:**

1. Introducción e contextualización.	4
2. Contribución ao desenvolvemento das competencias clave.	4
3. Obxectivos.	6
3.1 OBXECTIVOS DO MÓDULO II	7
4. Obxectivos, contidos, criterios de avaliación, estándares de aprendizaxe, grao mínimo de consecución e competencias clave.	7
5. Temporalización.	16
6. Criterios de avaliación e cualificación.	19
7. Procedementos de avaliación.	19
8. Instrumentos de avaliación.	20
9. Tratamento do fomento da lectura.	20
10. Tratamento do fomento das TIC.	21

11. Plans de traballo para a superación de materias pendentes.	21
11.1. CONTIDOS ESIXÍBEIS	22
11.2. PROGRAMA DE REFORZO PARA A RECUPERACIÓN DOS MÓDULOS PENDENTES DE CURSOS ANTERIORES	22
12.3 ACTIVIDADES DE AVALIACIÓN	23
12. Metodoloxía didáctica	23
13. Materiais e recursos didácticos incluídos os libros de texto	24
14. Programación de temas transversais	24
15. Medidas de atención á diversidade	25
16. Actividades complementarias e extraescolares	26

1. Introducción e contextualización.

O ensino do ámbito de sociedade na ESA a distancia pretender formar ao alumnado na comprensión e valoración dos aspectos xeográficos e sociais que se producen na sociedade do presente e do pasado, creando unha actitude crítica ante os problemas e desigualdades do mundo actual.

O ensino a distancia ten as súas peculiaridades dentro do conxunto das ensinanzas regradas. A metodoloxía da aula virtual (on line) é unha proposta moi interesante porque posibilita o control da aprendizaxe por parte do propio estudante. A aula virtual permítelle ao estudante amosar os seus progresos no desenvolvemento do proceso de aprendizaxe, polo tanto permite a coavaliación.

O proceso de aprendizaxe debe contribuír a formar as/os alumnas/os para que, con liberdade e espírito crítico, saiba actuar na sociedade en que vive. Con todo, ao ser un ensino de adultos, moitos dos valores xa están formados, aínda que sexa preciso traballalos e reforzalos.

Os contidos seleccionados recollen aspectos xeográficos e históricos e teñen por obxectivo fundamental acadar as competencias básicas no eido da xeografía e historia desde unha perspectiva científica, técnica e social, ademais de proporcionarlle ao alumnado a formación necesaria para que aprenda a ser máis respectuoso co medio natural e máis solidario coa sociedade en que vive.

2. Contribución ao desenvolvemento das competencias clave

O Decreto 86/2015 de xuño, polo que se establece o currículo de Educación Secundaria na Comunidade Autónoma de Galicia, expón as seguintes competencias clave :

1. Comunicación lingüística (CCL)
2. Competencia matemática e competencias básicas en Ciencia e Tecnoloxía (CMCCT)
3. Competencia dixital (CD)
4. Aprender a aprender (CAA)

5. Competencia Social e Cívica (CSC)
6. Sentido de iniciativa e espírito emprendedor (CSIEE)
7. Conciencia e expresións culturais (CCEC)

2.1. Comunicación lingüística (CCL). Esta competencia é o obxectivo principal da materia e aparece en todas as unidades.

Na educación a distancia hai unha predominancia da comprensión e expresión escrita e - en menor medida- da comprensión oral en detrimento da expresión oral.

2.2 Competencia matemática e competencias básicas en ciencia e tecnoloxía (CMCCT). Estas competencias reflíctense na aprendizaxe dos números cardinales, ordinales e romanos; das operacións matemáticas,...

2.3 Competencia dixital (CD). Con esta competencia o alumnado é capaz de buscar, obter, tratar e comunicar e verificar (con espírito crítico) informacións na rede.

O ensino a distancia lévase a cabo mediante a aula virtual: apuntamentos, referencias a páxinas web, ...

2.4 Aprender a aprender (CAA). O ensino a distancia favorece unha maneira de aprender autónoma. O alumnado ten que organizar o seu traballo, manexar os recursos propostos, ...

2.5 Competencias sociais e cívicas (CSC). Esta competencia intenta comprender a realidade social na que vivimos, afrontar a resolución de conflitos con valores e prácticas democráticas, mantendo unha actitude construtiva, solidaria e responsable no exercicio dos dereitos e obrigas cívicas.

Desenvolvemos esta competencia mediante o descubrimento das diferentes á propia.

2.6 Sentido de iniciativa e espírito emprendedor (CSIEE). Esta competencia desenvólvese no alumnado partindo do verdadeiro coñecemento de si mesmo, das súas potencialidades, da súa dignidade e atínxe á súa responsabilidade, á creatividade

e á autocrítica.

Trátase de recoñecer que ten a capacidade de imaxinar, de desenvolver e avaliar accións e proxectos individuais ou colectivos con creatividade, confianza e **responsabilidade crítica**.

2.7 Conciencia e expresións culturais (CCEC). Esta competencia implica o coñecemento de diferentes manifestacións culturais, unha actitude aberta, respectuosa e crítica fronte á diversidade de expresións culturais.

3. Obxectivos

O ensino do Ámbito Social na ESA ten coma obxectivo desenvolver as seguintes capacidades:

1. **Promover** un sentimento positivo de pertenza a unha comunidade como Galicia, a un estado histórico como é España e á cultura universal.
2. **Comprender** que o patrimonio cultural, natural, histórico e artístico é diferente ao de outros lugares, participando activamente na súa defensa e conservación.
3. **Aplicar** os coñecementos adquiridos a partir do contacto coa realidade galega para comprender a súa situación actual.
4. **Identificar** e **valorar** a pluralidade das comunidades sociais ás que pertence, con plena conciencia dos seus deberes e dereitos, e rexeitando discriminacións de todo tipo.
5. **Valorar** a diversidade lingüística e cultural manifestando actitudes de tolerancia.
6. **Identificar** as interaccións que as sociedades humanas establecen cos seus territorios na utilización do espazo e do aproveitamento dos recursos naturais.

7. **Identificar** e **analizar** as relacións que se producen entre os feitos políticos, económicos e culturais que condicionan a traxectoria histórica das sociedades humanas, así como o papel que os individuos desempeñan nelas.
8. **Resolver** problemas e levar a cabo estudos e pequenas investigacións aplicando os instrumentos conceptuais, as técnicas e os procedementos básicos das ciencias sociais.
9. **Obter** e **relacionar** información verbal, estatística e cartográfica a partir de diversas fontes, sobre todo dos medios de comunicación, e tratala e transmitila de forma ordenada e clara.
10. **Recoñecer** as peculiaridades do coñecemento científico sobre o social, valorando o carácter relativo e provisional dos seus resultados ou a aportación persoal do investigador.

- 3.1 OBXECTIVOS DO MÓDULO II

A liña de desenvolvemento, neste módulo II, debe estar relacionada tanto ca Historia, Economía, Tecnoloxía, como ca Natureza, xa que esta nos ofrece os Recursos Naturais necesarios para o desenvolvemento humano. Ditos recursos deben ter un desenvolvemento sostible para poder solventar e mellorar o medio no que vivimos.

Polo que respecta a Historia, o seu coñecemento lévanos a descubrir aos nosos antepasados, e apreciar así as grandes diferenzas con respecto ao mundo presente no que vivimos. A través do seu legado imos a coñecer a Historia acaecida durante case dez séculos (476 a 1492), de aí que os ámbitos temporais estean centrados na Idade Media e na Idade Moderna.

4. Obxectivos, contidos, criterios de avaliación, estándares de aprendizaxe, grao mínimo de consecución e competencias clave.

	ÁMBITO SOCIAL. MÓDULO 2				
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Grao mínimo de consecución	Competencias clave

Bloque 1. O Medio Físico					
• e • f • i • j • k • l	B1.1 Aproveitamento e futuro dos recursos naturais .	B1.1 Percibir e apreciar a importancia da protección dos espazos naturais.	B.1.1.1 Ubicar en diferentes tipos de cartografía zonas naturais protexidas.	• Diferencia as distintas zonas naturais nun mapa	• CMMCCT • CD
			B.1.1.2 Enumera criterios para recoñecer o valor engadido de determinados espazos naturais.	• Cita criterios para recoñecer os espazos naturais	• CSC • CD
			B.1.1.3 Expón as aportacións de determinadas paisaxes ao desenvolvemento sostible e ao ben colectivo.	• Explica as aportacións da paisaxe ao desenvolvemento sostible	
			B.1.1.4 Desenvolve un proxecto creativo e innovador para sensibilizar sobre a importancia de protexer un espazo natural próximo.	• Recoñece a importancia de protexer un espazo natural	• CSIEE • CAA • CSC
			B.1.1.5 Deseña un proxecto de conservación dun espazo natural anticipando, asumindo e xestionando riscos	• Deseña un proxecto de conservación dun	• CSIEE • CD

				espazo natural	
• b • e • f • i • k • l	B1.2 Desenvolvemento sostible. Impacto medioambiental e aproveitamento dos recursos	B.1.2 Identificar, describir e axuizar a acción humana sobre o medio ambiente e as súas consecuencias.	B.1.2.1 Relata diferentes tipos de intervención humana na natureza ao longo da historia.	• Expón a intervención humana na natureza	• CSIEE • CCL
			B.1.2.2 Investiga as causas e as consecuencias da acción humana sobre a natureza.	• Expón as consecuencias da intervención humana na natureza	• CSIEE • CAA
			B.1.2.3 Enxúza actuacións concretas da intervención humana valorando os seus resultados	• Valora a acción humana na natureza	• CSIEE • CCEC
			B1.2.4 Realiza un proxecto de investigación en equipo para ofrecer unha resposta científica a un problema medioambiental próximo	• Desenvolve un proxecto a un problema medioambiental	• CCL • CD • CSC
• c • d • e	B1.3 Espazos naturais protexidos.	B1.3 Propor estratexias para a conservación e mellora do entorno natural e resolver os problemas que se presenten.	B1.3.1 Emite xuízos fundados tras observar, interpretar e analizar actitudes que inciden na conservación do ambiente.	• Analiza actitudes que inciden na	• CAA • CSC

• i • j • k • l				conservación do ambiente	
			B1.3.2 Indaga boas prácticas sobre un desenvolvemento sostible contrastando diferentes fontes de información.	• Recoñece prácticas positivas sobre o desenvolvemento sostible	• CAA • CSIEE • CCEC
			B1.3.3 Argumenta a incidencia da acción humana sobre o medio ambiente e formula iniciativas para compensala.	• Formula iniciativas positivas sobre a actuación no mediambiente	• CAA • CSIEE
			B1.3.4 Comprende cambios producidos no medio ambiente e relaciona os efectos ofrecendo respostas fundamentais aos problemas atopados.	• Ofrece cambios positivos para os problemas no mediambiente	• CD • CAA • CSC
	Bloque 2. Economía e Tecnoloxía				
• b • e • h • i • j • l	B2.1 A globalización económica e o comercio internacional.	B2.1 Estimar o impacto da globalización económica, do comercio internacional e dos procesos de integración.	B2.1.1 Define a globalización económica e identifica algún dos seus factores partindo de buscas na prensa e na internet.	• Explica a globalización	• CCL • CD • CAA
			B2.1.2 Valora o grao de interconexión das diferentes economías mundiais e aplica a	• Emite un xuízo sobre	• CD • CSIEE

			perspectiva global para emitir xuízos críticos	as distintas economías	• CMCCT
			B2.1.3 Argumenta as razóns que xustifican e inflúen no intercambio económico entre países.	• Cita algunha razón do intercambio económico entre países	• CCL • CMCCT
			B2.1.4 Analiza acontecementos económicos contemporáneos no contexto da globalización e do comercio internacional.	• Cita algún acontecemento económico no contexto da globalización	• CCL • CD • CCEC
• c • e • i • j • p	B.2.2 A economía no espazo da Unión Europea.	B2.2 Analizar a economía da Unión Europea tendo en conta as actividades dos diferentes sectores detectando desequilibrios territoriais.	B2.2.1 Fundamenta a importancia do mercado común europeo desde diferentes puntos de vista.	• Explica a importancia do mercado común europeo	• CCL • CCEC
			B2.2.2 Debate sobre as vantaxes e inconvenientes do proceso de integración económica e monetaria da UE.	• Recoñece as vantaxes e os inconvenientes de pertencer a UE	• CCL • CAA • CSC

			B2.2.3 Pescuda sobre as competencias da UE e as súas principais institucións en materia de economía dos países membros.	• Resume as competencias da UE en economía	• CCL • CAA • CCEC
			B2.2.4. Sintetiza as peculiaridades da economía da UE.	• Cita algunhas das características da UE	• CCL • CD
• a • b • e • f • i • j • p	B.2.3 A consideración económica no medio ambiente e a incidencia dos últimos avances tecnolóxicos na economía.	B2.3 Pescudar o impacto da revolución tecnolóxica a nivel local, rexional, nacional e global, previndo posibles escenarios ambientais transnacionais e discutindo as novas realidades do espazo globalizado.	B2.3.1 Reflexiona sobre o impacto do desenvolvemento sostible na economía internacional.	• Emite algún xuízo sobre o desenvolvemento sostible	• CCL • CSC
			B2.3.2. Analiza algunhas ideas de progreso e retroceso na implantación das TICs a distintos niveis xeográficos	• Recoñece a importancia das TICs	• CD • CMCCT
			B2.3.3 Pon de manifesto algún aspecto conflitivo da revolución tecnolóxica acudindo a diferentes sistemas de representación da información.	• Cita algún aspecto conflitivo da revolución tecnolóxica	
			B2.3.4 Discute a incidencia da revolución industrial e tecnolóxica no quecemento global.	• Explica a incidencia da revolución	• CCL • CSC • CCEC

				industrial e tecnolóxica no quencement o global.	
	Bloque 3. A Historia				
	A Idade Media				
• b • d • e • g • i	B3.1 A Idade Media: causas e etapas. A alta Idade Media. O Feudalismo. A Baixa Idade Media. O renacer das cidades e a crise do século XIV.	B3.1 Describir os aspectos socioeconómicos, políticos e culturais da Idade Media.	B3.1.1 Coñece os rasgos representativos desde a caída do Imperio romano ata a Idade Moderna: os reinos xermánicos e cristiáns, o Imperio bizantino, e os pobos musulmáns da Idade Media.	Recoñece os rasgos característicos da Idade Media	• CAA • CSC • CCL
			B3.1.2 Expón as características da sociedade feudal.	• Recoñece as características da sociedade feudal	• CAA • CSC • CCL
• b • d	B3.2 Al Andalus, os reinos cristiáns e peninsulares.	B3.2 Analizar a evolución dos reinos cristiáns e musulmáns	B3.2.1. Comprende as orixes do Islam e a súa evolución.	• Explica o Islam e a	• CAA • CSC

• e • g • i	Os reinos de Taifas e as Coroas de Castela e Aragón. Galicia na Idade Media.	nos seus aspectos socioeconómicos, políticos e culturais.		súa evolución	
			B3.2.2 Sinala a importancia de Al-Ándalus ao longo da historia.	• Situa Al-Ándalus nun mapa e indica o seu legado	• CSC • CAA • CD
			B3.2.3 Elabora e interpreta mapas que describan os procesos de conquista e repoboación na península ibérica.	• Compara mapas da península do século VIII, XI e XV	• CSC • CAA
• c • d • l • m	B3.3 A arte na Idade Media. Arte románica, gótica e islámica.	B3.2 Comprender as características e as funcións da arte na Idade Media.	B3.3.1 Recoñece e expón as características da arte románica, gótica e islámica así como da música medieval mediante ilustracións representativas.	• Recoñece nunha ilustración a arte románica, a gótica e a islámica.	• CSC • CAA • CC
A Idade Moderna					

• b • c • l	B3.4 Descubertas xeográficas: Castela e Portugal. Conquista e colonización de América.	B3.4 Entender os procesos de conquista e colonización, e as súas consecuencias.	B3.4.1 Reflexiona sobre diferentes interpretacións de acontecementos relevantes da historia moderna tales como a conquista e colonización de América.	• Cita tres acontecementos relevantes da Idade Moderna	• CSC • CAA • CCEC
• b • e • g • h	B3.5. As monarquías autoritarias na Europa: os Austrias españois. O século XVII na Europa: o absolutismo. Galicia na idade moderna.	B3.5. Explicar a temporalización da Idade Moderna, ubicando os principios feitos dos cambios históricos que supón en relación á etapa anterior.	B3.5.1 Situa nunha liña do tempo acontecementos relevantes da Idade Moderna.	• Sitúa nunha liña do tempo os acontecementos citados no apartado anterior.	• CAA • CSC • CD
• c • d • l • m	B3.6 O Renacemento e o Humanismo. Características e repercusión. A arte renacentista e barroca.	B3.6 Comprender a significación histórica da etapa do Renacemento en Europa.	B3.6.1 Contextualiza o Renacemento e o Humanismo na historia europea, coa axuda de diferentes fontes históricas. B3.6.2 Valora o legado artístico humanista e científico da época e mostra interés por coñecer a música das diferentes épocas e culturas.		
				• Cita obras artísticas do Renacemento.	• CSC • CCEC

Neste período de tempo vemos a evolución da sociedade, sobre todo a partir do século XIII, a cal vai estar en continuos cambios ata chegar a sociedade na cal vivimos hoxe, moi influenciada polos avances tecnolóxicos dos últimos tempos.

A evolución da sociedade vai parella aos cambios económicos que se suceden e que van a desembocar na actual **“globalización”**.

Os ámbitos espaciais están centrados en Europa, Península Ibérica, Galicia, e de maneira máis xeral no resto do mundo.

A través do ensino-aprendizaxe dos conceptos e procedementos deste módulo chégase á comprensión e ao coñecemento das características históricas de dúas etapas importantes da Historia, **a Idade Media e a Idade Moderna**. Este feito permítenos ampliar os coñecementos de sucesos históricos acaecidos neses períodos da Historia.

5. Temporalización

MÓDULO II

Como a ESA é cuatrimestral e está distribuído en dúas avaliacións, a distribución é a seguinte:

- As unidades correspondentes ao Bloque 1: O Mundo Físico, e a do Bloque 2: Globalización e comercio internacional. Economía e tecnoloxía, serán a materia da 1ª avaliación
- As unidades correspondentes ao Bloque 3: A Historia – A Idade Media a Idade Moderna será a materia da 2ª avaliación.

Tanto na 1ª como na 2ª avaliación está previsto que cada unidade se corresponda a dúas semanas lectivas, aínda que o tempo será bastante xusto. Dada a extensión dalgunha das unidades faremos fincapé nos aspectos máis importantes e centrarémonos nas ideas xerais dos mesmos.

Módulo II

1ª AVALIACIÓN

Unidade 5: O Medio Físico

- 1- Aproveitamento e futuro dos recursos naturais
Os grandes conxuntos de paisaxes naturais. O medio natural como recurso. Os riscos naturais
- 2- Desenvolvemento sostible. Impacto medioambiental e aproveitamento dos recursos.
Cambio climático e contaminación atmosférica. A auga, un recurso escaso. A deforestación. A degradación dos solos. As ameazas á biodiversidade
- 3- Espazos naturais protexidos.
A creación e a ampliación dos espazos naturais protexidos. Os espazos naturais protexidos en Galicia
- 4- Glosario

Unidade 6: Globalización e comercio internacional. Economía e tecnoloxía.

1. A globalización económica
Factores da globalización. Vantaxes e desvantaxes da globalización. A globalización económica, política e cultural. Os problemas medioambientais. O cambio climático. A política medioambiental. Desigualdades e subdesenvolvemento. O desenvolvemento sostible
2. Comercio Internacional
Os beneficios do comercio internacional: a vantaxe comparativa. Proteccionismo fronte ao libre comercio. Barreiras ao libre comercio. Organismos de cooperación internacional. A integración económica. A Unión Europea
3. Glosario

Unidade 7: A Idade Media

1. A Idade Media
Os reinos xermanos e o Imperio Carolinxio - O Imperio Bizantino - O Islam - O feudalismo e o papel da Igrexa - O renacemento das cidades e a crise do século XIV
2. A Idade Media na Península Ibérica.
- As monarquías xermánicas na Península Ibérica - Al-Ándalus e os reinos cristiáns - Galicia durante a Idade Media
3. A arte medieval
A arte románica - A arte gótica - A arte islámica
4. Glosario

Unidade 8: A Idade Moderna

1. Os séculos XV e XVI
- A era dos descubrimentos - O Novo Mundo - Cambios sociais e políticos
2. Humanismo e Renacemento
Humanismo - Renacemento - Reforma e Contrarreforma
3. O século XVII
O declive dos Austrias - O absolutismo - O Barroco e o Século do Ouro - A revolución científica
3. Galicia na Idade Moderna
4. Glosario

6. Criterios de avaliación e cualificación

ACTIVIDADES AVALIADORAS	NÚMERO MÍNIMO POR AVALIACIÓN	PORCENTAXE NA NOTA DA AVALIACIÓN
1. EXAMES: Abertos ou de redacción Pechados	1	100,00%

Ao longo do curso realizaranse dúas probas (exames), fixadas a tal fin pola xefatura de estudos, que constituirán o 100% da nota final da alumna/o.

De non superaren a proba obxectiva da primeira avaliación, as alumnas/os terán a oportunidade de examinarse de toda a

materia na segunda avaliación ou final. A cualificación final obterase da media das dúas probas obxectivas realizadas durante o cuadrimestre, sempre que a nota da 1ª avaliación sexa 4 ou superior a 4. No seu defecto a cualificación corresponderá á nota obtida no exame final. Para aprobar nas convocatorias ordinaria ou extraordinaria a media debe ser 5 ou superior.

7. Procedementos de avaliación

Ao ser un ensino a distancia, boa parte do protagonismo do proceso de ensino-aprendizaxe recaerá no propio alumnado. É moi importante que o alumnado estea en contacto co profesor nas horas de Titoría Multimedia ou que, cando menos, acceda dunha forma periódica á Aula Virtual para consultar toda a información que o profesor vaia incorporando.

A avaliación do alumnado basearase no seguinte:

- Cada semana, o profesor ou profesora indicará na aula virtual unha orientación do tema a traballar nesa semana. Como o ensino é a distancia, o alumnado poderá distribuír os contidos segundo quixer, mais a tarefa do profesor será ir guiando nunha distribución o máis axeitadamente os contidos e actividades ao longo do curso. Cada quincena o profesor achegará ao alumnado unha serie de actividades voluntarias sobre o tema que están a tratar.

- Ao final de cada cuadrimestre, e/ ou na avaliación parcial, o/a profesor/a desenvolverá unha proba escrita sobre as unidades didácticas traballadas nese tempo.
- Ao longo de cada cuadrimestre, o/a profesor/a corraxirá os exercicios voluntarios achegados polo alumnado e remitiralle a través da aula virtual os resultados.

8. Instrumentos de avaliación

Os exames versarán sobre todos os contidos e actividades realizadas no período que se avalíe. As probas obxectivas consistirán nunha serie de preguntas a responder polo alumnado. Estas cuestións poderán combinar exercicios de resposta verdadeiro/falso, resposta múltiple, comprensión de pequenos textos, gráficos, imaxes, cuestións de desenvolver, definición de conceptos... . As devanditas preguntas poderán variar no que a extensión e puntuación se refire, mais a nota final virá indicada numericamente, debendo obterse unha nota mínima de **5 sobre 10** para poder superar a avaliación.

Para poder avaliar a consecución dos obxectivos e o dominio das competencias básicas de cada módulo, o profesor contará o resultado das dúas probas escritas, unha por cada avaliación, que todo o alumnado deberán desenvolver ao longo do módulo, un por cada cuadrimestre.

9. Tratamento do fomento da lectura

A singularidade da educación a distancia, co seguimento da materia a través da aula virtual, traballando en grande parte os materiais colgados nela, fan que a lectura sexa básica para unha boa consecución das competencias básicas. A transmisión oral, profesor/a-alumna/o, alumna/o-profesor/a, sempre presente e accesible, está vinculada fundamentalmente á titoría presencial, que se desenvolve unha vez á semana, así como ás horas de atención telefónica. Deste xeito, a lectura é básica, xa que o achegamento á materia faise lendo os materiais colgados na web.

Para todos os temas tratados ao longo do módulo, e posible que se lle achegue ao alumnado lecturas complementarias que o axuden a

afondar nos obxectivos e competencias básicas e, se é posible, incentivarase o seu uso a través de traballos complementarios.

10. Tratamento do fomento das TIC

No sistema de ensino da ESA a distancia, o uso das TICs é un dos instrumentos e recursos básicos de aprendizaxe e de comunicación entre alumnado e profesorado. Pode resultar redundante este obxectivo, sen embargo sempre debemos fomentar que o alumnado saque o máximo proveito destes recursos e desenvolva a súa autonomía.

Aproveitando a grande base que supón a aula virtual coa que conta o centro (<http://www.iessanclemente.net>) traballarase para:

- Estimular ao alumnado no uso de todas as utilidades da plataforma educativa para que consigan un maior aproveitamento das súas posibilidades (foros, FAQs, correo, fonoteca,...).
- Fomentar a busca selectiva de información en internet de forma precisa e rápida. Para conseguir este obxectivo a información que se facilite ao alumnado deberá ser ordenada, diferenciando os documentos de obrigado estudo, dos que sexan de ampliación. Evitando o exceso de información.

Por outra banda, nas titorías presenciais insistiremos en:

- Utilizar programas de presentacións informáticas (tipo powerpoint), na busca de estimular unha explicación clara e concisa da materia, axudando a desenvolver a capacidade de síntese de todo o alumnado.
- Utilizar a pantalla virtual existente no centro.

11. Plans de traballo para a superación de materias pendentes

11.1. CONTIDOS ESIXÍBLES

Todo o alumnado que non acadase os obxectivos mínimos nin adquirise as competencias básicas establecidas para cada módulo do Ámbito

Social da Educación Secundaria de adultos, terá unha nova posibilidade de adquirilos.

Entendemos que os contidos esixibles para a superación do módulo pendente serán os mesmos indicados no apartado de mínimos esixibles para a contribución das materias ao logro das competencias básicas. Neste apartado de mínimos esixibles veñen enumerados os contidos mínimos que consideramos que son ineludíbeis para unha comprensión elemental das unidades tratadas en cada módulo e que lle van permitir o logro das competencias básicas.

11.2. PROGRAMA DE REFORZO PARA A RECUPERACIÓN DOS MÓDULOS PENDENTES DE CURSOS ANTERIORES

No ensino a distancia é fundamental a constancia da/o alumna/o, xa que disto depende en boa medida a consecución dos obxectivos previstos neste tipo de educación. O illamento do alumnado fai que, ante as primeiras dificultades, haxa un bo número de matriculados que abandonen ou relaxen as súas actividades. Cómpre, pois, que o/a profesor/a exerza de guía, marque as pautas de estudo e axude nos ritmos ao alumnado.

É importante que as/os estudantes que non desen superado os obxectivos dun módulo non abandonen e se presenten á avaliación extraordinaria que se lles oferta. Para manter ese ritmo de traballo e de estudo, a través da aula virtual, o/a profesor/a deseñará, se se dá o caso, un programa de reforzo que permita a recuperación do módulo pendente.

O obxectivo fundamental do programa de reforzo é ir marcando, a través dunhas actividades voluntarias, as pautas de traballo que ten que seguir quen queira recuperar algún módulo pendente. As actividades son voluntarias, porque a finalidade non é avaliadora, senón sobre todo servir de guía ao alumnado.

As actividades (se é posible colgalas) consistirán:

1. Exercicios para insistir nos contidos teóricos fundamentais.
2. Probas prácticas para afondar no dominio dos diferentes procedementos traballados no módulo.

11.3 ACTIVIDADES DE AVALIACIÓN

Para poder avaliar a consecución dos obxectivos e o dominio das competencias básicas do módulo que as/os alumnas/os deben recuperar, o/a profesor/a contará:

1. A avaliación extraordinaria do módulo:
2. En caso de subir o/a profesor/a exercicios: a realización das actividades voluntarias.
3. A participación activa das/os alumnas/os na aula virtual, as consultas a través da propia aula, do foro disposto na web, etc.

12. Metodoloxía didáctica

O ensino a distancia ten unhas características propias que a singularizan dentro do conxunto dos ensinos regrados. Entre unha das estratexias de aprendizaxe que se propoñen atópanse:

1. A retroalimentación como estratexia de avaliación formativa.
2. A metodoloxía da aula virtual (on line) é unha proposta moi interesante porque posibilita o control da aprendizaxe por parte do propio estudante. A aula virtual permítelle ao estudante amosar os seus progresos no desenvolvemento do proceso de aprendizaxe, polo tanto permite a coavaliación.
3. O foro como estratexia avaliación sumativa.

A respecto da retroalimentación como estratexia de avaliación formativa considérase como unha comunicación descritiva continua que facilita información ao estudante ou ao grupo sobre como son os seus avances ou progresos ao comezo e durante e ao final do desenvolvemento dos procesos de ensino e de aprendizaxe.

O foro como ferramenta de avaliación está dirixido á autoavaliación e á coavaliación, xa que permite desenvolver un tema específico, o cal os estudantes irán nutrindo e xerando un debate coas diferentes formulacións e intervencións que realicen. Estes serán moderados polo profesor/a que conducirá as intervencións cara ao propósito avaliativo, o cal xa foi negociado con anterioridade cos estudantes. Establecendo os criterios de avaliación con claridade e precisión do que se espera lograr.

A aula virtual é un recurso en que mostra a natureza evolutiva do desenvolvemento do proceso de aprendizaxe, brinda a oportunidade para

reflexionar sobre o crecemento do estudante. Proporciona evidencia do coñecemento, as habilidades e as disposicións de quen o elabora e reflicte o que se quere aprender e o xa aprendido. É a historia dos procesos de ensino e aprendizaxe de cada estudante. Nel alóxanse todas actividades realizadas polos/as estudantes e obsérvanse os cambios evolutivos dos procesos.

Estas estratexias brindan autonomía e requiren do desenvolvemento de competencias comunicativas, unha estrutura do proceso avaliativo que se constrúa en base ao diálogo para que se establezan compromisos pedagóxicos que posibiliten o éxito do estudante a distancia. O uso das tecnoloxías permite a interdependencia, a interacción inmediata, mediata, oportuna e pertinente. Requiren de planificación, claridade e precisión. A formulación de criterios e do que se quere avaliar e pretende avaliar en cada unha das actividades.

13. Materiais e recursos didácticos incluídos os libros de texto

Usaremos as Unidades Didácticas editadas pola Consellería de Educación da Xunta de Galicia para a ESA.

Ademais, na medida do posible, proporcionaremos ao alumnado material complementario, a través da aula virtual, coma gráficas, mapas, mapas conceptuais, etc., que faciliten o traballo e a comprensión da materia de cada módulo. Isto complementarase con vídeos, de tempo breve, que faciliten a comprensión da materia vista en cada unha das unidades.

Cómpre destacar especialmente todos os recursos estritamente educativos ou outros relacionados coas materias, que presenta internet. O papel do/a profesor/a será animar a indagar e afondar en internet polos diferentes contidos do curso, así como establecer unhas orientacións básicas que axuden ao alumnado a non perderse nesa enorme fonte de información. Insistirase neste eido na busca de que o alumnado se converta no principal protagonista do proceso educativo, desenvolvendo a competencia de aprender a aprender, utilizando distintos recursos e fontes xeográficas, históricas e económicas. É fundamental o traballo individual.

14. Programación de temas transversais

Os temas transversais prográmanse ao longo de todo o currículo da materia, integrados no conxunto dos contidos da materia.

No ámbito da sociedade abordamos de forma transversal os seguintes:

Educación moral e cívica

Educación para a paz

Educación para igualdade de oportunidades entre ambos sexos

Educación ambiental

Educación para a saúde e educación sexual

Educación viaria

Educación para o consumo

Os temas transversais perseguen que a educación integral das persoas teña en conta non só as capacidades cognitivas e intelectuais, senón atender tamén ao desenvolvemento da capacidade afectiva, da relación interpersoal e social. Axudan a desenvolver persoas reflexivas e críticas co entorno social e físico, que coiden de si mesmas e que sexan quen de implicarse en cambios de actitudes prexudiciais por outras máis respectuosas consigo mesmo, co medio natural e coa sociedade en xeral.

Dentro deste ámbito incidirase especialmente:

- Módulo II: a igualdade de xénero, as consecuencias das desigualdades ao longo da historia, a educación para o coidado do medio, para a paz , a interculturalidade, etc.

Valoraranse as actitudes que se desprenden do desenvolvemento de actividades voluntarias relacionadas con estes aspectos e pautas de comportamento (a través da aula virtual).

15. Medidas de atención á diversidade

A singularidade da educación secundaria de adultos a distancia supón que, aínda que sexa consciente da diversidade do alumnado matriculado nesta ensinanza (disposición horaria, idade, tempo que pasou dende que realizou os seus últimos estudos regrados, motivación, discapacidades físicas, etc.), o escaso contacto presencial, unido á chegada de novos alumnos matriculados até datas moi próximas á realización da primeira proba escrita no primeiro cuadrimestre, fai que sexa moi difícil traballar a diversidade específica das alumnas/os. Con

todo, na planificación dos obxectivos e contidos está presente a gradación de diferentes ritmos de aprendizaxe que abrangan unha variedade tal que permita traballar co alumnado para lograr acadar as competencias básicas establecidas para o módulo.

Ademais dos contidos e actividades obrigatorias, ao longo do módulo presentaranse na aula virtual un conxunto de actividades de reforzo e ampliación , que teñen por obxectivo ofrecer os recursos básicos para que todas/os alumnas/os poidan alcanzar o máximo desenvolvemento das competencias básicas e os obxectivos do módulo.

16. Actividades complementarias e extraescolares

A singularidade da educación a distancia fai que sexa imposible deseñar actividades complementarias e extraescolares para que participe o conxunto do alumnado matriculado nos módulos. Se xa somos conscientes da importancia de superar a aula para o logro das competencias básicas, no ensino a distancia isto é máis que evidente aínda que se aproveiten todas as oportunidades que ofrece unha aula virtual.

Porén, intentaremos movernos de xeito virtual por espazos diversos e percorrерemos do mesmo xeito lugares, exposicións, edificios e obras de todo tipo que concorran nos diversos obxectos de estudo que imos a coñecer

Santiago de Compostela, setembro de 2022

Fdo: Francisco Javier Poch Gutiérrez

PROGRAMACIÓN ESA – ÁMBITO SOCIAL

MÓDULO III

CURSO 2022-2023

Profesor: Leonel Capote Hernández

ÍNDICE

PÁX:

1. Introducción e contextualización.	4
2. Contribución ao desenvolvemento das competencias clave.	5
3. Obxectivos.	7
3.1 OBXECTIVOS DO MÓDULO III	9
4. Obxectivos, contidos, criterios de avaliación, estándares de aprendizaxe, grao mínimo de consecución e competencias clave.	14
5. Temporalización.	15
6. Criterios de avaliación.	17
7. Mínimos esixibles.	17
8. Criterios de cualificación.	18
9. Procedementos de avaliación.	20
10. Instrumentos de avaliación.	21
11. Tratamento do fomento da lectura.	21
12. Tratamento do fomento das TIC.	22
13. Plans de traballo para a superación de materias pendentes.	23

13.1. CONTIDOS ESIXÍBLES	23
13.2. PROGRAMA DE REFORZO PARA A RECUPERACIÓN DOS MÓDULOS PENDENTES DE CURSOS ANTERIORES	23
13.3 ACTIVIDADES DE AVALIACIÓN	24
14. Metodoloxía didáctica	24
15. Materiais e recursos didácticos incluídos os libros de texto	26
16. Programación de temas transversais	26
17. Medidas de atención á diversidade	27
18. Actividades complementarias e extraescolares	28

1.Introdución e contextualización.

O IES San Clemente está situado na rúa que leva o seu mesmo nome, da zona monumental da cidade, moi próximo a Alameda. O contexto sociocultural é urbano.

A cidade de Santiago, onde se ubica este IES, caracterízase por ser unha cidade universitaria (das máis antigas de España), ademais de ser un dos tres centros de peregrinaxe do mundo cristiá, así como de congresos e de encontro de culturas, e ter o designio pola UNESCO de ser cidade patrimonio da humanidade.

A historia do San Clemente remóntase a 1948, cando o concello recibe dunha doante, os terreos para construír neles un centro educativo para os nenos pobres da cidade e así poderlles facilitar uns coñecementos profesionais. Máis, non será ata o ano 1953, cando o centro inicie a súa andadura docente. Andadura que alberga a antiga Escola de Traballo para logo dar paso a “Escola de Mestría Industrial” e seguidamente Centro de Formación Profesional de II Grao.

Coa reforma educativa da LOXSE, este centro pasou a denominarse IES, e uns anos máis tarde introducíronse nel as ensinanzas non estritamente profesionais. Actualmente nes estanse impartindo ensinanzas de ciclo medio e superior de Informática, e de ESA e Bac (adultos), semipresencial e a distancia.

O ensino do ámbito de sociedade na ESA a distancia pretender formar ao alumnado na comprensión e valoración dos aspectos xeográficos e sociais que se producen na sociedade do presente e do pasado, creando unha actitude crítica ante os problemas e desigualdades do mundo actual.

O ensino a distancia ten as súas peculiaridades dentro do conxunto das ensinanzas regradas. A metodoloxía da aula virtual (on line) é unha proposta moi interesante porque posibilita o control da aprendizaxe por parte do propio estudante. A aula virtual permítelle ao estudante amosar os seus progresos no desenvolvemento do proceso de aprendizaxe, polo tanto permite a co avaliación.

O proceso de aprendizaxe debe contribuír a formar as/os alumnas/os para que, con liberdade e espírito crítico, saiba actuar na sociedade en que vive. Con todo, ao ser un ensino de adultos, moitos dos valores xa están formados, aínda que sexa preciso traballalos e reforzalos.

Os contidos seleccionados recollen aspectos xeográficos e históricos e teñen por obxectivo fundamental acadar as competencias básicas no eido da xeografía e historia desde unha perspectiva científica, técnica e social, ademais de proporcionarlle ao alumnado a formación necesaria para que aprenda a ser máis respectuoso co medio natural e máis solidario coa sociedade en que vive.

2. Contribución ao desenvolvemento das competencias clave

O Decreto 86/2015 de xuño, polo que se establece o currículo de Educación Secundaria na Comunidade Autónoma de Galicia, expón as seguintes competencias clave:

1. Comunicación lingüística (CCL)
2. Competencia matemática e competencias básicas en Ciencia e Tecnoloxía (CMCCT)
3. Competencia dixital (CD)
4. Aprender a aprender (CAA)
5. Competencia Social e Cívica (CSC)
6. Sentido de iniciativa e espírito emprendedor (CSIEE)
7. Conciencia e expresións culturais (CCEC)

2.1. Comunicación lingüística (CCL). Esta competencia é o obxectivo principal da materia e aparece en todas as unidades.

Na educación a distancia hai unha predominancia da comprensión e expresión escrita e - en menor medida- da comprensión oral en detrimento da expresión oral.

2.2 Competencia matemática e competencias básicas en ciencia e tecnoloxía (CMCCT). Estas competencias reflíctense na aprendizaxe dos números cardinales, ordinales e romanos; das operacións matemáticas,...

2.3 Competencia dixital (CD). Con esta competencia o alumnado é capaz de buscar, obter, tratar e comunicar e verificar (con espírito crítico) informacións na rede.

O ensino a distancia lévase a cabo mediante a aula virtual: apuntamentos, referencias a páxinas web, etc.

2.4 Aprender a aprender (CAA). O ensino a distancia favorece unha maneira de aprender autónoma. O alumnado ten que organizar o seu traballo, manexar os recursos propostos, ...

2.5 Competencias sociais e cívicas (CSC). Esta competencia intenta comprender a realidade social na que vivimos, afrontar a resolución de conflitos con valores e prácticas democráticas, mantendo unha actitude construtiva, solidaria e responsable no exercicio dos dereitos e obrigas cívicas.

Desenvolvemos esta competencia mediante o descubrimento das diferentes á propia.

2.6 Sentido de iniciativa e espírito emprendedor (CSIEE). Esta competencia desenvólvese no alumnado partindo do verdadeiro coñecemento de si mesmo, das súas potencialidades, da súa dignidade e atinxe á súa responsabilidade, á creatividade e á autocrítica.

Trátase de recoñecer que ten a capacidade de imaxinar, de desenvolver de avaliar accións e proxectos individuais ou colectivos con creatividade, confianza e **responsabilidade crítica**.

2.7 Conciencia e expresións culturais (CCEC). Esta competencia implica o coñecemento de diferentes manifestacións culturais, unha actitude aberta, respectuosa e crítica fronte á diversidade de expresións culturais.

3. Obxectivos

O ensino do Ámbito Social na ESA ten coma obxectivo desenvolver as seguintes capacidades:

1. **Promover** un sentimento positivo de pertenza a unha comunidade como Galicia, a un estado histórico como é España e á cultura universal.
2. **Comprender** que o patrimonio cultural, natural, histórico e artístico é diferente ao de outros lugares, participando activamente na súa defensa e conservación.
3. **Aplicar** os coñecementos adquiridos a partir do contacto coa realidade galega para comprender a súa situación actual.
4. **Identificar** e **valorar** a pluralidade das comunidades sociais ás que pertence, con plena conciencia dos seus deberes e dereitos, e rexeitando discriminacións de todo tipo.

5. **Valorar** a diversidade lingüística e cultural manifestando actitudes de tolerancia.
6. **Identificar** as interaccións que as sociedades humanas establecen cos seus territorios na utilización do espazo e do aproveitamento dos recursos naturais.
7. **Identificar** e **analizar** as relacións que se producen entre os feitos políticos, económicos e culturais que condicionan a traxectoria histórica das sociedades humanas, así como o papel que os individuos desempeñan nelas.
8. **Resolver** problemas e levar a cabo estudos e pequenas investigacións aplicando os instrumentos conceptuais, as técnicas e os procedementos básicos das ciencias sociais.
9. **Obter** e **relacionar** información verbal, estatística e cartográfica a partir de diversas fontes, sobre todo dos medios de comunicación, e tratala e transmitila de forma ordenada e clara.
10. **Recoñecer** as peculiaridades do coñecemento científico sobre o social, valorando o carácter relativo e provisional dos seus resultados ou a aportación persoal do investigador.

3.1 OBXECTIVOS DO MÓDULO III

A liña de desenvolvemento, neste módulo III, debe estar relacionada tanto ca Historia, como ca Economía.

Polo que respecta a Historia, o seu coñecemento lévanos a descubrir os cambios habidos co pensamento Ilustrado, os cales dan paso a continuos cambios en pouco espazo de tempo e aparecendo un novo período da historia, obxecto de estudo neste módulo. Este período histórico caracterizado polos avances técnicos que dan lugar a aparición e introdución da máquina como factor

importante de produción: nacemento da industria, a cal leva parella guerras, sobre todo as dúas máis importantes da Historia da Humanidade que teñen lugar no século XX: 1ª e 2ª Guerra Mundial.

ÁMBITO SOCIAL. MÓDULO 3					
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Grao mínimo de consecución	Competencias clave
Bloque 1. Historia					
- b - c - d - l - m	B1.1 A Ilustración e a revolución científica. O alcance das novas correntes do pensamento en España e Galicia.	B1.1 Coñecer o alcance da Ilustración como novo movemento cultural e social en Europa e en América.	B1.1.1 Analiza a obra de autores clave do inicio da Idade Contemporánea e a súa influencia a nivel cultural, social, político e económico.	Recoñecer obras do inicio da idade contemporánea	- CSC - CCEC - CAA
			B1.1.2 Valora o alcance da Ilustración e da Revolución Científica dos séculos XVII e XVIII.	Explica o significado da Ilustración	- CSC - CMCCT - CAA
			B1.1.3 Manifesta unha atitude crítica e de rexeitamento ante as manifestacións culturais que supoñan discriminación de calquera tipo.	Recoñece obras da Ilustración	- CSC - CCEC
- c - e - f - j	B1.2 O século XVIII: as revolucións burguesas e a crise do Antigo Réxime.	B1.2 Comprender o inicio da Idade Contemporánea dende unha perspectiva social, política e económica.	B1.2.1 Narra sinteticamente os principais feitos das revolucións burguesas do século XVIII, dando explicacións causais e valorando vantaxes e inconvenientes.	Explica o significado das revolucións burguesas	- CSC - CAA - CCL
	B1.3 Do Imperio Napoleónico á época da Restauración.	B1.3 Analizar as dificultades da diplomacia europea e o alcance dos conflitos durante a época napoleónica.	B1.3.1 Analiza as relación entre reinos europeos que conduciron ás guerras.	Describe a situación política da Europa napoleónica	- CSC - CCL
- c - e - f	B1.4 Os Borbóns en España. Da Guerra de Sucesión á Guerra da Independencia. Galicia no século XVIII.	B1.4 Explicar, a través do caso español, os intentos de adaptación do Antigo Réxime e mantemento do poder por parte dos monarcas	B1.4.1 Distingue as características de réximes monárquicos autoritarios, parlamentarios e absolutos.	Describe as diferenzas dos réximes	- CSC - CAA

		européos na época da Ilustración.		autoritarios, dos parlamentari os e absolutos	
• c • e • i • j	B1.5 A Revolución Industrial.	B1.5 Describir os feitos relevantes da Revolución Industrial, tendo en conta o seu encadeamento causal e o tipo de progreso que conleva, e analizar os conseguintes cambios económicos en España e Galicia.	B1.5.1 Analiza a evolución da industrialización en diferentes países de España e diferentes países de Europa, América e Asia, nas súas distintas escalas temporais e xeográficas.	Compara a evolución industrial de España con Europa Occidental	• CSC • CAA • CCL
			B1.5.2 Compara o proceso da Revolución Industrial en Inglaterra co doutros países.	Analiza a revolución industrial en Inglaterra	• CSC • CMCCT
			B1.5.3 Valora a industrialización en España e Galicia e a súa repercusión política e económica.	Expón os cambios que ocasionou a industrialización en España e Galicia	• CSC • CMCCT • CAA
			B1.5.4 Detecta e expón de maneira sintética os beneficios e inconvenientes que xerou a Revolución Industrial tendo en conta a situación laboral dos sectores máis desfavorecidos.	• D describe o que supuxo a industrialización	• CSC • CAA
• c • f • i	B1.6 Revolucións burguesas nos séculos XVIII e XIX: liberalismo e nacionalismo. Alcance dos procesos revolucionarios en España e Galicia.	B1.6 Comprender o alcance e as limitacións dos procesos revolucionarios dos séculos XVIII e XIX.	B1.6.1 Sopesa as razóns dos revolucionarios para actuar como o fixeron.	Expón varias razóns que leva ao estoupido revolucionario	• CSC • CAA • CCL
			B1.6.2 Recoñece, mediante a análise de fontes de diversas épocas, o valor destas non só como información senón tamén como evidencia para os/as historiadores/as.	Describe unha imaxe gráfica das revolucións burguesas	
• c • i • l	B1.7 Avances científicos e tecnolóxicos no século XIX. A arte.	B1.7 Valorar os movementos culturais e os principais avances científicos e tecnolóxicos do século	B1.7.1 Elabora un eixe cronolóxico cos principais avances científicos e tecnolóxicos do século XIX.	• Cita distintos avances acaecidos no XIX	• CSC • CD • CAA

• m		XIX, consecuencia das revolucións industriais.	B1.7.2 Compara movementos artísticos europeos e asiáticos.	• Distingue os movementos artísticos europeos dos asiáticos.	• CSC • CCEC
			B1.7.3 Comenta analiticamente diferentes tipos de obras de arte do século XIX.	• Comenta unha pintura do XIX	• CSC • CCEC • CCL
• b • c • d • i	B1.8 A expansión imperialista. A conquista do mundo por parte das potencias industrializadas. España e Galicia durante o auxo do colonialismo.	B1.8 Establecer xerarquías causais da evolución do imperialismo, identificando as potencias e a repartición de poder no mundo no último cuarto do século XIX e principios do XX.	B1.8.1 Razona a relación entre o imperialismo, a xeopolítica mundial e as relacións económicas transnacionais.	• Expón algunha razón do imperialismo	• CSC • CAA • CCL
			B1.8.2 Establece interconexións causais entre colonialismo, imperialismo e a Gran Guerra de 1914.	Explica as causas da 1ª Guerra Mundial	
• c • d • e • i	B1.9 O mundo de 1914 a 1918. A Primeira Guerra Mundial. A Revolución Rusa.	B1.9 Explicar os aspectos fundamentais da Gran Guerra e a Revolución Rusa, as súas consecuencias, e as súas interconexións.	B1.9.1 Comprende os aspectos básicos da Primeira Guerra Mundial e a orixe do novo mapa político de Europa.	Describe a Europa de 1914 ca Europa de 1918	
			B1.9.2 Contrasta algunhas interpretacións do alcance da Revolución Rusa na súa época e na actualidade.	Expón o alcance da Revolución Rusa	
• b • c • e • i • j	B1.10 A época de Entreguerras: de 1919 a 1939. Os felices anos 20. A crise de 1929. O auxo dos fascismos.	B1.10 Comprender os acontecementos, fitos e procesos máis importantes do período de Entreguerras e analizar as causas do auxo dos fascismos en Europa.	B1.10.1 Contrasta diferentes interpretacións de fontes históricas e historiográficas de distinta procedencia acerca dos procesos máis importantes do período de Entreguerras.	• Cita acontecementos da Europa de Entreguerras	• CSC • CD • CAA
			B1.10.2 Contrasta a crise de 1929 con crises posteriores.	• Expón as causas da crise do 29	• CSC • CAA • CCL • CMCCT
			B1.10.3 Valora a loita da muller no movement sufraxista.	• Expón as razóns da loita das mulleres para votar	• CSC • CAA
			B1.10.4 Explica diversos factores que fixeron posible o auxo do fascismo en Europa.	• Cita os factores que favoreceron os fascismos	• CSC • CAA • CCL

	B1.11 A Segunda Guerra Mundial (1939-1945).	B1.11 Coñecer os principais feitos da Segunda Guerra Mundial e o contexto en que se desenvolveu o Holocausto, así como as súas consecuencias.	B1.11.1 Narra dunha forma fundamentada as causas e consecuencias da Segunda Guerra Mundial a distintos niveis temporais e xeográficos.	• Expón as causas e as consecuencias da 2ª G M	• CSC • CD • CAA • CCL
			B1.11.2 Interpreta as razón da fin da Segunda Guerra Mundial a nivel europeo e mundial.	• Fundamenta a fin da 2ª G M	• CSC • CCL • CAA
			B1.11.3 Explica as fases do conflito coa axuda de mapas e outras representacións.	• Explica a través dun mapa as fases da guerra.	• CSC • CD • CAA • CCL
			B1.11.4 Elabora un xuízo persoal do Holocausto e as súas consecuencias a partir de información procedente de diversas fontes.	• Describe o Holocausto	• CSC • CCEC • CD • CCL
• b • c • d • j	B1.12 O primeiro terzo do século XX en España e Galicia. II República e Guerra Civil.	B1.12 Coñecer as tensións que levaron en España á proclamación da II República e ao estoupido da Guerra Civil.	B1.12.1 Explica as principais reformas durante a II República española e reaccións a elas.	• Analiza as reformas republicanas	• CSC • CCL • CAA
			B1.12.2 Explica as causas da Guerra Civil española no contexto europeo e internacional.	Expón as causas da Guerra Civil	
Bloque 2. Economía					
• a • e • h • i • p	B2.1 Ingresos e gastos. Identificación e control. B2.2 Xestión do orzamento. Obxectivos e prioridades.	B2.1 Realizar un orzamento persoal distinguindo entre os tipos de ingresos e gastos e controlar o seu grao de cumprimento e as posibles necesidades de adaptación.	B2.1.1 Elabora un orzamento ou plan financeiro persoal identificando os ingresos e os gastos integrantes, e realiza o seu seguimento.	Elabora un plan financeiro persoal.	• CAA • CD • CMCCT
			B2.1.2 Utiliza ferramentas informáticas na preparación e desenvolvemento dun orzamento ou plan financeiro personalizado.	Na elaboración do plan anterior fai uso da informática	
			B2.1.3 Manexa gráficos de análise que permiten comparar unha realidade personalizada coas previsións establecidas.	Compara distintos gráficos do plan financeiro e comentarios	

• a • c • f • i • p	B2.3 Planificación económico-financiera: necesidades económicas nas etapas da vida.	B2.2 Decidir con racionalidade ante as alternativas económicas da vida persoal, e relacionalas co benestar propio e social.	B2.2.1 Comprende as necesidades de planificación e do manexo de asuntos financeiros ao longo da vida. Esa planificación vincúlase á previsión realizada en cada etapa de acordo coas decisións tomadas e a marcha da actividade económica nacional.	Describe a necesidade da planificación das finanzas	• CAA • CSIEE
• a • i • j • p	B2.4 Aforro e endebedamento. Os plans de pensións. B2.5 Risco e diversificación.	B2.3. Expresar unha actitude positiva cara ao aforro, e empregar o aforro como medio para alcanzar diversos obxectivos.	B2.3.1 Recoñece e explica a relevancia do aforro e do control do gasto.	Expón a necesidade do aforro	• CAA • CSC
			B2.3.2. Analiza as vantaxes e inconvenientes do endebedamento, valorando o risco e seleccionando a decisión máis axeitada para cada momento.	Analiza o risco do endebedamento	
	B2.6 O diñeiro. B2.7 Contratos financeiros: contas e tarxetas de débito e crédito. B2.8 Relacións no mercado financeiro: información e negociación. B2.9 Implicacións dos contratos financeiros. Dereitos e responsabilidades dos/das consumidores/as no mercado financeiro.	B2.4 Recoñecer o funcionamento básico do diñeiro e diferenciar os tipos de contas bancarias e de tarxetas emitidas como medios de pagamento, e valorar a oportunidade do seu uso con garantías e responsabilidade.	B2.4.1 Comprende os termos fundamentais e describe o funcionamento das contas na operativa bancaria.	Describe o funcionamento das operacións bancarias	• CCL • CMCCT
			B2.4.2 Valora e comproba a necesidade de interpretar as cláusulas dos contratos bancarios para coñecer os dereitos e as obrigas que se derivan delas, así como a importancia de operar en condicións de seguridade cando se empregan procedementos telemáticos.	Interpreta os contratos bancarios	• CCL • CAA • CD
			B2.4.3 Recoñece a capacidade de negociación coas entidades financeiras e analiza os procedementos de reclamación ante estas.	Expón as necesidades das negociacións cas entidades financeiras	• CAA • CD
• a • c • i • p	B2.10. O seguro como medio para a cobertura de riscos. Tipoloxía de seguros.	B2.5. Coñecer o concepto de seguro e a súa finalidade.	B2.4.4 Identifica e explica as modalidades de tarxetas bancarias, así como os elementos e os procedementos que garanten a seguridade na súa operativa.	Identifica as distintas tarxetas bancarias	• CCL • CD • CMCCT
			B2.5.1 Identifica, describe e clasifica os tipos de seguros segundo os riscos ou as situacións adversas nas etapas da vida.	Distingue os distintos tipos de seguros	• CAA • CCL • CMCCT

A través do seu legado imos a coñecer a Historia dos últimos tres séculos, de aí que os ámbitos temporais estean centrados na Idade Contemporánea.

Neste período de tempo vemos os cambios da sociedade, da forma de producir bens, a substitución da forza humana pola forza das máquinas, o uso de fontes de enerxía para mover as máquinas, etc. Ditos cambios van a ser continuos e moi seguidos no tempo, ata chegar a sociedade na cal vivimos hoxe, moi influenciada polos avances tecnolóxicos dos últimos tempos.

A evolución da sociedade vai parella aos cambios económicos que se suceden e que van a desembocar na actual **“globalización”**.

Os ámbitos espaciais están centrados en Europa, Península Ibérica, Galicia, e de maneira máis xeral no resto do mundo.

A través do ensino-aprendizaxe dos conceptos e procedementos deste módulo chégase á comprensión e ao coñecemento das características históricas da presente etapa histórica desde o seu inicio: **a Idade Contemporánea**. Este feito permítenos ampliar os coñecementos de sucesos históricos acaecidos neste período da Historia máis recente.

Polo que respecta ao coñecemento da Economía, o seu estudo permítenos coñecer conceptos básicos do día a día na nosa economía, así como obxectivos e prioridades da mesma.

4. Obxectivos, contidos, criterios de avaliación, estándares de aprendizaxe e competencias clave.

5. Temporalización

MÓDULO III

Como a ESA é cuadrimestral e está distribuído en dúas avaliacións, a distribución é a seguinte:

- As unidades correspondentes ao Bloque 1 de Historia → da Unidade 1: A Ilustración e a revolución científica ata a 9: A época de entreguerras, serán a materia da 1ª avaliación.
- As unidades continuación do Bloque de Historia: A Segunda Guerra Mundial e O primeiro terzo do século XX en España e Galicia; así como as do Bloque 2 correspondentes ao bloque de Economía, serán a materia da 2ª avaliación.

Tanto na 1ª como na 2ª avaliación está previsto que cada unidade se corresponda a unha semana lectiva, aínda que o tempo será bastante xusto. Dada a extensión dalgunha das unidades faremos fincapé nos aspectos máis importantes e centrarémonos nas ideas xerais dos mesmos.

Aproveitaremos tamén o tempo de Nadal para poder cumprir o programa da 2ª avaliación, dado que este período lectivo é máis curto.

Módulo III	
1ª AVALIACIÓN	Unidade 9: Séculos XVIII e XIX. A Ilustración. As revolucións burguesas. O Imperio napoleónico. Os Borbóns en España. A Revolución Industrial 1. Que foi o Antigo Réxime? Características principais do Antigo Réxime. - O despotismo ilustrado. - A Ilustración. En que consistiu a Ilustración? 2. O Século XVIII. As revolucións burguesas e a crise do Antigo Réxime. O Imperio napoleónico. Os Borbóns en España. As revolucións liberais burguesas. A independencia dos Estados Unidos (EE UU) en 1776. As trece colonias inglesas. - Do Imperio napoleónico á época da Restauración - Os Borbóns en España. Da Guerra de Sucesión á Guerra da Independencia 3. A Revolución Industrial O proceso de industrialización - A Revolución Industrial en España 4. As revolucións burguesas nos séculos XVIII e XIX. Liberalismo político. 5. Avances científicos e tecnolóxicos no século XIX. 6. A arte. 7. Glosario UNIDADE 10: O século XIX. Imperialismo. Século XX: I Guerra Mundial. A Revolución rusa. A época de entreguerras. Os fascismos. A II Guerra Mundial. A II República e a Guerra Civil. 1. O Século XIX. Imperialismo. Causas do imperialismo - Consecuencias do imperialismo 2. Século XX: A Primeira Guerra Mundial. A Revolución rusa. Período de Entreguerras. A II Guerra Mundial. 3. O primeiro terzo do Século XX en España e Galicia. II República e Guerra Civil. 4. A arte - A arte no século XX. Arte contemporánea. 5. Glosario

2ª AVALIACIÓN	UNIDADE 11: Planificación económico-financeira. Os orzamentos. 1. Ingresos e gastos. Identificación e control. 2. Que é e como se elabora un orzamento? Regras básicas para controlar os ingresos e os gastos - Estrutura dun orzamento - Pasos para elaborar un orzamento. 3. Necesidades económicas nas etapas da vida. 4. Aforro e endebedamento. Os plans de pensións O aforro - Aforrar ou endebedarse? - Os plans de pensións. 5. Risco e diversificación - Risco financeiro - Diversificación 6. Glosario UNIDADE 12: O diñeiro. O mercado financeiro 1. O diñeiro - Funcións do diñeiro - A evolución do diñeiro - Tipos de diñeiro - Contas bancarias - As tarxetas - A banca en liña 2. O mercado financeiro 3. O contrato de seguro 4. Glosario
---------------	--

6. Criterios de avaliación

Ao ser un ensino a distancia, boa parte do protagonismo do proceso de ensino-aprendizaxe recaerá no propio alumnado. É de importancia vital que o alumnado estea en contacto co profesor nas horas de Titoría Multimedia ou que cando menos acceda dunha forma periódica á Aula Virtual para consultar toda a información que o profesor vaia incorporando.

Con todo, ao longo do curso realizaranse dúas probas (exames), fixadas a tal fin pola xefatura de estudos, que constituirán o 100% da nota final da alumna/o.

De non superaren a proba obxectiva da primeira avaliación, as alumnas/os deberán examinarse de toda a materia na segunda avaliación ou final. A nota final obterase da media das dúas probas obxectivas realizadas durante o cuadrimestre ou, no seu defecto, da nota obtida no exame final.

As probas obxectivas consistirán nunha serie de preguntas a responder polo alumnado. Estas cuestións combinarán exercicios de

resposta verdadeiro/falso, resposta múltiple, comprensión de pequenos textos, gráficos, imaxes, cuestións de desenvolver, definición de conceptos... . Devanditas preguntas poderán variar no que a extensión e puntuación se refire, mais a nota final virá indicada numéricamente, debendo obterse unha nota mínima de **5 sobre 10** para superar a materia de cada proba escrita para poder superar a avaliación.

8. Criterios de cualificación

ACTIVIDADES AVALIADORAS	NÚMERO MÍNIMO POR AVALIACIÓN	PORCENTAXE NA NOTA DA AVALIACIÓN
1. EXAMES: Abertos ou de redacción Pechados	1	100,00%
2. TRABALLOS (en caso de poñelos: Voluntarios: - Exercicios complementarios para cada tema, colocados polo profesor na aula virtual.		
3. EXPRESIÓN ESCRITA		

Os exames versarán sobre todos os contidos e actividades realizadas no período que se avalíe. **Precisarase un mínimo de 5 puntos sobre 10 en cada proba escrita para poder superar a avaliación.**

En caso de poñer traballos na Aula Virtual, considerarase como actitude positiva a entrega puntual dos traballos voluntarios na

data establecida polo profesorado. A entrega posterior a esta data fixada dos traballos voluntarios non será admitida. A expresión escrita sempre sumará, nunca restará.

9. Procedementos de avaliación

A avaliación do alumnado basearase no seguinte:

- Cada semana, o profesor ou profesora indicará na aula virtual unha orientación do tema a traballar nesa semana. Como o ensino é a distancia, o alumnado poderá distribuír os contidos segundo quixer, mais a tarefa do profesor será ir guiando nunha distribución o máis axeitadamente os contidos e actividades (en caso de colgalas na Aula Virtual) ao longo do curso. En caso de poñer actividades, cada semana o profesor achegará ao alumnado unha serie de actividades voluntarias sobre o tema que están a tratar.
- Ao final de cada cuatrimestre, o/a profesor/a desenvolverá unha proba escrita sobre as unidades didácticas traballadas nese tempo.
- Ao longo de cada cuatrimestre, o/a profesor/a, se é que sube a Aula Virtual exercicios, corraxirá os exercicios voluntarios achegados polo alumnado e remitiralle a través da aula virtual os resultados.

10. Instrumentos de avaliación

Para poder avaliar a consecución dos obxectivos e o dominio das competencias básicas de cada módulo, o profesor contará:

- O resultado das dúas probas escritas, unha por cada avaliación, que todo o alumnado deberán desenvolver ao longo do

módulo, un por cada cuatrimestre.

- A participación activa das/os alumnas/os na aula virtual, as consultas a través da propia aula, do foro disposto na web, etc.

Tamén se terá en conta en caso de dúbida na nota final, e no caso de ter postos, os exercicios voluntarios feitos e entregados polas/os alumnas/os nos prazos marcados.

11. Tratamento do fomento da lectura

A singularidade da educación a distancia, co seguimento da materia a través da aula virtual, traballando en grande parte os materiais colgados nela, fan que a lectura sexa básica para unha boa consecución das competencias básicas. A transmisión oral, profesor/a-alumna/o, alumna/o-profesor/a, sempre presente e accesible, está vinculada fundamentalmente á titoría presencial, que se desenvolve unha vez á semana, así como ás horas de atención telefónica. Deste xeito, a lectura é básica, xa que o achegamento á materia faise lendo os materiais colgados na web.

Para todos os temas tratados ao longo do módulo, e posible que se lle achegue ao alumnado lecturas complementarias que o axuden a afondar nos obxectivos e competencias básicas e, se é posible, incentivarase o seu uso a través de traballos complementarios.

12. Tratamento do fomento das TIC

No sistema de ensino da ESA a distancia, o uso das TICs é un dos instrumentos e recursos básicos de aprendizaxe e de comunicación entre alumnado e profesorado. Pode resultar redundante este obxectivo, sen embargo sempre debemos fomentar que o alumnado saque o máximo proveito destes recursos e desenvolva a súa autonomía.

Aproveitando a grande base que supón a aula virtual coa que conta o centro (<http://www.iessanclemente.net>) traballárase para:

- Estimular ao alumnado no uso de todas as utilidades da plataforma educativa para que consigan un maior aproveitamento das súas posibilidades (foros, FAQs, correo, fonoteca,...).
- Fomentar a busca selectiva de información en internet de forma precisa e rápida. Para conseguir este obxectivo, a información que se facilite ao alumnado deberá ser ordenada, diferenciando os documentos de obrigado estudo, dos que sexan de ampliación, evitando así o exceso de información.

Por outra banda, nas titorías presenciais insistiremos en:

- Utilizar programas de presentacións informáticas (tipo power point), na busca de estimular unha explicación clara e concisa da materia, axudando a desenvolver a capacidade de síntese de todo o alumnado.
- Utilizar a pantalla virtual existente no centro.

13. Plans de traballo para a superación de materias pendentes

13.1. CONTIDOS ESIXIBLES

Todo o alumnado que non acadase os obxectivos mínimos nin adquirise as competencias básicas establecidas para cada módulo do Ámbito Social da Educación Secundaria de adultos, terá unha nova posibilidade de adquirilos.

Entendemos que os contidos esixíbeis para a superación do módulo pendente serán os mesmos indicados no apartado de mínimos esixíbeis para a contribución das materias ao logro das competencias básicas. Neste apartado de mínimos esixíbeis veñen enumerados os contidos mínimos que consideramos que son ineludíbeis para unha comprensión elemental dos temas tratados en cada módulo e que lle van permitir o logro das competencias básicas.

13.2. PROGRAMA DE REFORZO PARA A RECUPERACIÓN DOS MÓDULOS PENDENTES DE CURSOS ANTERIORES

No ensino a distancia é fundamental a constancia do alumnado, xa que disto depende en boa medida a consecución dos obxectivos previstos neste tipo de educación. O illamento do alumnado fai que, ante as primeiras dificultades, haxa un bo número de matriculados que abandonen ou relaxen as súas actividades. Cómpre, pois, que o profesorado exerza de guía, marque as pautas de estudo e axude nos ritmos ao alumnado.

É importante que os/as estudantes que non desen superado os obxectivos dun módulo non abandonen e se presenten á avaliación extraordinaria que se lles oferta. Para manter ese ritmo de traballo e de estudo, a través da aula virtual, o profesor deseñará un programa de reforzo que permita a recuperación do módulo pendente.

O obxectivo fundamental do programa de reforzo é ir marcando, a ser posible a través dunhas actividades voluntarias, as pautas de traballo que ten que seguir quen queira recuperar algún módulo pendente. As actividades son voluntarias, porque a finalidade non é avaliadora, senón sobre todo servir de guía ao alumnado.

As actividades (se é posible colgalas) consistirán:

1. Exercicios de preguntas tipo exame para insistir nos contidos teóricos fundamentais.
2. Probas prácticas para afondar no dominio dos diferentes procedementos traballados no módulo.

Se non hai actividades colgadas:

- Afondar no repaso do exame correxido que está colgado na Aula Virtual, tratando de facelo varias veces e razoando as respostas.
- Tratar de traballar as ilustracións das unidades, así como os textos, citas, etc que hai nos contidos das unidades.

13.3 ACTIVIDADES DE AVALIACIÓN

Para poder avaliar a consecución dos obxectivos e o dominio das competencias básicas do módulo que as/os alumnas/os deben recuperar, o profesorado contará:

1. A avaliación extraordinaria do módulo: Unha proba escrita na que se avaliará sobre os contidos mínimos esixíbeis.
2. En caso de subir o profesor/a exercicios: a realización das actividades voluntarias. Este apartado contará sempre que haxa dúbida na nota.
3. A participación activa das/os alumnas/os na aula virtual, as consultas a través da propia aula, do foro disposto na web, etc.

14. Metodoloxía didáctica

O ensino a distancia ten unhas características propias que a singularizan dentro do conxunto dos ensinos regrados. Entre unha das estratexias de aprendizaxe que se propoñen atópanse:

1. A retroalimentación como estratexia de avaliación formativa.
2. A metodoloxía da aula virtual (on line) é unha proposta moi interesante porque posibilita o control da aprendizaxe por parte do propio estudante. A aula virtual permítelle a/o estudante amosar os seus progresos no desenvolvemento do proceso de aprendizaxe, polo tanto permite a coavaliación.
3. O foro como estratexia avaliación sumativa.

A respecto da retroalimentación como estratexia de avaliación formativa considérase como unha comunicación descritiva continua que facilita información ao estudante ou ao grupo sobre como son os seus avances ou progresos ao comezo, durante, e ao final do desenvolvemento dos procesos de ensino e de aprendizaxe.

O foro como ferramenta de avaliación está dirixido á autoavaliación e á coavaliación, xa que permite desenvolver un tema específico, o cal os estudantes irán nutrindo e xerando un debate coas diferentes formulacións e intervencións que realicen. Estes serán moderados polo profesor que conducirá as intervencións cara ao propósito avaliativo, o cal xa foi negociado con anterioridade cos estudantes. Establecendo os criterios de avaliación con claridade e precisión do que se espera lograr.

A aula virtual é un recurso en que mostra a natureza evolutiva do desenvolvemento do proceso de aprendizaxe, brinda a oportunidade para reflexionar sobre o crecemento do estudante. Proporciona evidencia do coñecemento, as habilidades e as disposicións de quen o elabora e reflicte o que se quere aprender e o xa aprendido. É a historia dos procesos de ensino e aprendizaxe de cada estudante. Nel alóxanse todas actividades realizadas polos estudantes e obsérvanse os cambios evolutivos dos procesos.

Estas estratexias brindan autonomía e requiren do desenvolvemento de competencias comunicativas, unha estrutura do proceso avaliativo que se constrúa en base ao diálogo para que se establezan compromisos pedagóxicos que posibiliten o éxito do estudante a distancia. O uso das tecnoloxías permite a interdependencia, a interacción inmediata, mediata, oportuna e pertinente. Requiren de planificación, claridade e precisión. A formulación de criterios e do que se quere avaliar e pretende avaliar en cada unha das actividades.

15. Materiais e recursos didácticos incluídos os libros de texto

Dado que o presente curso non hai materiais editados pola Consellería de Educación da Xunta de Galicia para a ESA, o profesorado confeccionará as correspondentes Unidades a partir de libros de texto vixentes a actual lei de educación, e de distintas editoriais, así como de manuais de Historia, Arte, etc, co fin de que facilitarlles o estudo ao alumnado.

Ademais, na medida do posible, proporcionaremos ao alumnado material complementario, a través da aula virtual, coma gráficas, mapas, mapas conceptuais, etc., que faciliten o traballo e a comprensión da materia de cada módulo. Isto complementarase con vídeos, de tempo breve, que faciliten a comprensión da materia vista en cada unha das unidades.

Cómpre destacar especialmente todos os recursos estritamente educativos ou outros relacionados coas materias, que presenta internet. O papel do profesor será animar a indagar e afondar en internet polos diferentes contidos do curso, así como establecer unhas orientacións básicas que axuden ao alumnado a non perderse nesa enorme fonte de información. Insistirase neste eido na busca de que o alumnado se converta no principal protagonista do proceso educativo, desenvolvendo a competencia de aprender a aprender, utilizando distintos recursos e fontes xeográficas, históricas e económicas. É fundamental o traballo individual.

16. Programación de temas transversais

Os temas transversais prográmanse ao longo de todo o currículo da materia, integrados no conxunto dos contidos da materia.

No ámbito da sociedade abordamos de forma transversal os seguintes:

Educación moral e cívica

Educación para a paz

Educación para igualdade de oportunidades entre ambos sexos

Educación ambiental

Educación para a saúde e educación sexual

Educación viaria

Educación para o consumo

Os temas transversais perseguen que a educación integral das persoas teña en conta non só as capacidades cognitivas e intelectuais, senón atender tamén ao desenvolvemento da capacidade afectiva, da relación interpersoal e social. Axudan a desenvolver persoas reflexivas e críticas co entorno social e físico, que coiden de si mesmas, e que sexan quen de implicarse en cambios de actitudes prexudiciais por outras máis respectuosas consigo mesmo, co medio natural e coa sociedade en xeral.

Dentro deste ámbito incidirase especialmente:

- Módulo II: a igualdade de xénero, as consecuencias das desigualdades ao longo da historia, a educación para o coidado do medio, para a paz, a interculturalidade, etc.

Valoraranse as actitudes que se desprenden do desenvolvemento de actividades voluntarias relacionadas con estes aspectos e pautas de comportamento (a través da aula virtual).

17. Medidas de atención á diversidade

A singularidade da educación secundaria de adultos a distancia supón que, aínda que sexa consciente da diversidade do alumnado matriculado nesta ensinanza (disposición horaria, idade, tempo que pasou dende que realizou os seus últimos estudos regrados, motivación, discapacidades físicas, etc.), o escaso contacto presencial, unido á chegada de novos alumnos matriculados até datas moi próximas á realización da primeira proba escrita no primeiro cuadrimestre, fai que sexa moi difícil traballar a diversidade específica do

alumnado. Con todo, na planificación dos obxectivos e contidos está presente a gradación de diferentes ritmos de aprendizaxe que abrangan unha variedade tal que permita traballar co alumnado para lograr acadar as competencias básicas establecidas para o módulo.

Ademais dos contidos e actividades obrigatorias, ao longo do módulo presentaranse na aula virtual un conxunto de actividades de reforzo e ampliación, que teñen por obxectivo ofrecer os recursos básicos para que todo o alumnado poida acadar o máximo desenvolvemento das competencias básicas e os obxectivos do módulo.

18. Actividades complementarias e extraescolares

A singularidade da educación a distancia fai que sexa imposible deseñar actividades complementarias e extraescolares para que participe o conxunto do alumnado matriculado nos módulos. Se xa somos conscientes da importancia de superar a aula para o logro das competencias básicas, no ensino a distancia isto é máis que evidente aínda que se aproveiten todas as oportunidades que ofrece unha aula virtual.

O profesorado, cando sexa posible, fará mención a todas as posibilidades artísticas, culturais e científicas que se organicen na nosa comunidade, sendo consciente que a dispersión territorial do alumnado e a multiplicidade de actos fará imposible o coñecemento e a asistencia á maioría deles.

Santiago de Compostela, Setembro 2022

Profesor: Leonel Capote Hernández

PROGRAMACIÓN ESA – ÁMBITO SOCIAL

MÓDULO IV

CURSO 2022-2023

FRANCISCO JAVIER POCH GUTIÉRREZ

ÍNDICE	PÁX
1. Introducción e contextualización.	4
2. Contribución ao desenvolvemento das competencias clave.	4
3. Obxectivos.	6
3.1 OBXECTIVOS DO MÓDULO IV	7
4. Obxectivos, contidos, criterios de avaliación, estándares de aprendizaxe, grao mínimo de consecución e competencias clave.	8
5. Temporalización.	13
6. Criterios de avaliación e cualificación.	14
7. Procedementos de avaliación.	15
8. Instrumentos de avaliación.	15
9. Tratamento do fomento da lectura.	16
10. Tratamento do fomento das TIC.	17

11. Plans de traballo para a superación de materias pendentes.	17
11.1. CONTIDOS ESIXÍBLES	
11.2. PROGRAMA DE REFORZO PARA A RECUPERACIÓN DOS MÓDULOS PENDENTES DE CURSOS ANTERIORES	
11.3 ACTIVIDADES DE AVALIACIÓN	
12. Metodoloxía didáctica	19
13. Materiais e recursos didácticos incluídos os libros de texto	20
14. Programación de temas transversais	21
15. Medidas de atención á diversidade	22
16. Actividades complementarias e extraescolares	22

1.Introdución e contextualización.

O ensino do ámbito de sociedade na ESA a distancia pretender formar ao alumnado na comprensión e valoración dos aspectos xeográficos e sociais que se producen na sociedade do presente e do pasado, creando unha actitude crítica ante os problemas e desigualdades do mundo actual.

O ensino a distancia ten as súas peculiaridades dentro do conxunto das ensinanzas regradas. A metodoloxía da aula virtual (on line) é unha proposta moi interesante porque posibilita o control da aprendizaxe por parte do propio estudante. A aula virtual permítelle ao estudante amosar os seus progresos no desenvolvemento do proceso de aprendizaxe, polo tanto permite a coavaliación.

O proceso de aprendizaxe debe contribuír a formar as/os alumnas/os para que, con liberdade e espírito crítico, saiba actuar na sociedade en que vive. Con todo, ao ser un ensino de adultos, moitos dos valores xa están formados, aínda que sexa preciso traballalos e reforzalos.

Os contidos seleccionados recollen aspectos xeográficos e históricos e teñen por obxectivo fundamental acadar as competencias básicas no eido das Ciencias Sociais, ademais de proporcionarlle ao alumnado a formación necesaria para que aprenda a ser máis respectuoso co medio natural e máis solidario coa sociedade en que vive.

2. Contribución ao desenvolvemento das competencias clave.

O Decreto 86/2015 de xuño, polo que se establece o currículo de Educación Secundaria na Comunidade Autónoma de Galicia, expón as seguintes competencias clave :

1. Comunicación lingüística (CCL)
2. Competencia matemática e competencias básicas en Ciencia e Tecnoloxía (CMCCT)
3. Competencia dixital (CD)

4. Aprender a aprender (CAA)
5. Competencia Social e Cívica (CSC)
6. Sentido de iniciativa e espírito emprendedor (CSIEE)
7. Conciencia e expresións culturais (CCEC)

2.1. Comunicación lingüística (CCL). Esta competencia é o obxectivo principal da materia e aparece en todas as unidades.

Na educación a distancia hai unha predominancia da comprensión e expresión escrita e - en menor medida- da comprensión oral en detrimento da expresión oral.

2.2 Competencia matemática e competencias básicas en ciencia e tecnoloxía (CMCCT). Estas competencias reflíctense na aprendizaxe dos números cardinales, ordinales e romanos; das operacións matemáticas,...

2.3 Competencia dixital (CD). Con esta competencia o alumnado é capaz de buscar, obter, tratar e comunicar e verificar (con espírito crítico) informacións na rede.

O ensino a distancia lévase a cabo mediante a aula virtual: apuntamentos, referencias a páxinas web, ...

2.4 Aprender a aprender (CAA). O ensino a distancia favorece unha maneira de aprender autónoma. O alumnado ten que organizar o seu traballo, manexar os recursos propostos, ...

2.5 Competencias sociais e cívicas (CSC). Esta competencia intenta comprender a realidade social na que vivimos, afrontar a resolución de conflitos con valores e prácticas democráticas, mantendo unha actitude construtiva, solidaria e responsable no exercicio dos dereitos e obrigas cívicas.

Desenvolvemos esta competencia mediante o descubrimento das diferentes á propia.

2.6 Sentido de iniciativa e espírito emprendedor (CSIEE). Esta competencia desenvólvese no alumnado partindo do verdadeiro coñecemento de si mesmo, das súas potencialidades, da súa dignidade e atinxe á súa responsabilidade, á creatividade e á autocrítica.

Trátase de recoñecer que ten a capacidade de imaxinar, de desenvolver de avaliar accións e proxectos individuais ou colectivos con creatividade, confianza e **responsabilidade crítica**.

2.7 Conciencia e expresións culturais (CCEC). Esta competencia implica o coñecemento de diferentes manifestacións culturais, unha actitude aberta, respectuosa e crítica fronte á diversidade de expresións culturais.

3. Obxectivos

O ensino do Ámbito Social na ESA ten coma obxectivo desenvolver as seguintes capacidades:

1. **Promover** un sentimento positivo de pertenza a unha comunidade como Galicia, a un estado histórico como é España e á cultura universal.
2. **Comprender** que o patrimonio cultural, natural, histórico e artístico é diferente ao de outros lugares, participando activamente na súa defensa e conservación.
3. **Aplicar** os coñecementos adquiridos a partir do contacto coa realidade galega para comprender a súa situación actual.

4. **Identificar** e **valorar** a pluralidade das comunidades sociais ás que pertence, con plena conciencia dos seus deberes e dereitos, e rexeitando discriminacións de todo tipo.
5. **Valorar** a diversidade lingüística e cultural manifestando actitudes de tolerancia.
6. **Identificar** as interaccións que as sociedades humanas establecen cos seus territorios na utilización do espazo e do aproveitamento dos recursos naturais.
7. **Identificar** e **analizar** as relacións que se producen entre os feitos políticos, económicos e culturais que condicionan a traxectoria histórica das sociedades humanas, así como o papel que os individuos desempeñan nelas.
8. **Resolver** problemas e levar a cabo estudos e pequenas investigacións aplicando os instrumentos conceptuais, as técnicas e os procedementos básicos das ciencias sociais.
9. **Obter** e **relacionar** información verbal, estatística e cartográfica a partir de diversas fontes, sobre todo dos medios de comunicación, e tratala e transmitila de forma ordenada e clara.
10. **Recoñecer** as peculiaridades do coñecemento científico sobre o social, valorando o carácter relativo e provisional dos seus resultados ou a aportación persoal do investigador.

3.1 OBXECTIVOS DO MÓDULO IV

A liña de desenvolvemento, neste módulo IV, debe estar relacionada tanto ca Historia como ca iniciación á actividade emprendedora e empresarial.

Polo que respecta a Historia, o seu coñecemento lévanos a descubrir a nosa historia máis recente, e apreciar así as grandes diferenzas con respecto ao mundo dos nosos antepasados. A través do seu legado imos a coñecer a Historia máis cercana a nos e coñecer os grandes cambios habidos na mesma en tan pouco espazo, tanto a nivel económico como social, económico e sobre todo tecnolóxico.

A evolución da sociedade vai parella aos cambios económicos que se suceden e que van a desembocar na actual **“globalización”**

Os ámbitos espaciais están centrados en Europa, Península Ibérica, Galicia , e de maneira máis xeral no resto do mundo.

A través do ensino-aprendizaxe dos conceptos e procedementos deste módulo chégase á comprensión e ao coñecemento das características históricas da etapa máis recente do período da **Historia Contemporánea**. Este feito permítenos ampliar os coñecementos de sucesos históricos acaecidos nese período da Historia.

En canto aos coñecementos da Iniciación á actividade emprendedora e empresarial, o seu estudo permítenos adquirir e/ou ampliar coñecementos sobre os itinerarios a seguir, unha vez rematados os estudos básicos, sobre o mundo empresarial e laboral.

4. Obxectivos, contidos, criterios de avaliación, estándares de aprendizaxe, grao mínimo de consecución e competencias clave.

ÁMBITO SOCIAL MÓDULO 4					
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Grao mínimo de consecución	Competencias clave
	Bloque 1. A Historia				

• e • g • h • i	B1.1 A existencia dun mundo bipolar. A Guerra Fría.	B1.1 Analizar as relacións entre o bloque de USA e a URSS para comprender o concepto da “Guerra Fría”.	B1.1.1 Interpreta a evolución dos EEUU e da URSS e os seus aliados a partir de fontes literarias e audiovisuais.	• Diferenza a distinta evolución de EE UU e a URSS durante a guerra fría	• CSC • CAA • CCL
			B1.1.2 Utiliza fontes históricas e historiográficas para comprender e explicar conflitos da época da guerra fría.	• Busca información sobre os conflitos durante a guerra fría	• CSC • CAA
• b • d • g • h • i	B1.2 O proceso de descolonización.	B1.2 Organizar os feitos máis importantes da descolonización de posguerra no século XX e comprender os límites da descolonización e da independencia nun mundo desigual.	B1.2.1 Describe os feitos relevantes do proceso descolonizador.	• Explica a importancia da descolonización	• CSC • CCL
			B1.2.2 Distingue contextos diferentes do mesmo proceso. Por exemplo: África subsahariana (anos 50 e 60) e a India.	• Compara a descolonización da India Ca da África subsahariana	• CSC • CAA
	B1.3 A evolución das grandes potencias: URSS e EEUU: sociedade, política, economía e cultura.	B1.3 Contrastar as vantaxes e inconvenientes da evolución económica, política, social e cultural dos grandes bloques políticos do século XX e as consecuencias inmediatas e posteriores.	B1.3.1 Relaciona a organización política coa evolución social, económica e cultural dos dous grandes sistemas socioeconómicos de finais do século XX.	Relaciona a organización política e económica de finais do XX	• CSC • CCL
			B1.3.2 Desenvolve unha actitude crítica ante os diferentes enfoques dun mesmo feito histórico, analizando e contrastando as fontes de información.	• Expón os enfoques dun feito histórico	• CSC • CAA
			B1.3.3 Sopesa as consecuencias positivas e os problemas que xeneran as diferentes posturas para tomar decisións políticas e económicas.	• Describe as consecuencias que ocasionan as decisións políticas e económicas	• CSC • CAA • CCL

• c • d • g • h • i • n	B1.4 A ditadura de Franco e a transición política de España cara a democracia	B1.4.1 Analizar o establecemento da ditadura en España, a súa evolución e consecuencias.	B1.4.1 Coñece o proceso que conduxo da Guerra Civil a Ditadura.	• Cita as causas da Guerra Civil	• CSC • CAA • CCL
		B1.4.2 Coñecer os principios feitos que conduciron ao cambio político e social na España despois de 1975, e sopesar distintas interpretacións sobre ese proceso.	B1.4.2 Describe a situación da posguerra durante a ditadura española na relación con outros contextos similares.	• Describe a ditadura franquista	• CSC • CAA
			B1.4.3 Enxucia as consecuencias do réxime ditatorial en España no século XX.	• Expón as consecuencias da ditadura	• CAA • CCL
			B1.4.4 Elabora unha cronoloxía de acontecementos fundamentais da transición española.	• Situa nun eixe cronolóxico os acontecementos máis destacados da ditadura.	• CSC • CCL
			B1.4.5 Valora os acertos do proceso de democratización en España.	• Valora a democracia em España	• CSC • CAA
			B1.4.6 Analiza feitos e acontecementos conflitivos na España democrática.	Cita algún conflito na España democrática	
• e • g • h • i	B1.5 O mundo recente entre os séculos XX e XXI. A globalización. A revolución tecnolóxica. Consecuencias.	B1.5 Definir a globalización e identificar algúns dos seus factores. Identificar algúns dos cambios fundamentais que supón a revolución tecnolóxica. Consecuencias.	B1.5.1 Busca na prensa novas sobre algún sector con relacións globalizadas e elabora argumentos a favor e en contra.	• Describe as relacións globalizadas	• CSC • CD • CCL • CAA
• a • d • g • h • j	B1.6 Distintas formas económicas e sociais do capitalismo no mundo	B1.6 Interpretar procesos a medio prazo de cambios económicos, sociais e políticos a nivel mundial.	B1.6.1 Interpreta o renacemento e declive das nacións no novo mapa político europeo da época.	• Analiza os nacionalismos europeos	• CSC • CAA
			B1.6.2 Comprende os pros e contras do estado de benestar.	• Cita factores favorables e desfavorables do estado do benestar	• CSC

• a • c • d • g • i • j	B1.7 O derrubamento dos rexímenes soviéticos e as súas consecuencias.	B1.7. Coñecer as causas e consecuencias inmediatas do colapso da URSS e outros rexímenes socialistas.	B1.7.2 Analiza os aspectos políticos, económicos e culturais despois dos cambios producidos polo colapso da URSS.	• Analiza a desintegración da URSS	• CSC • CAA • CCL
	B1.8 A constitución da Unión Europea.	B1.8. Describir a evolución da construción da Unión Europea.	B1.8.1 Comprende as causas da constitución da Unión Europea.	• Comprende a aparición da actual U E	• CSC • CCL
			B1.8.2 Discute sobre a situación actual da Unión Europea e o seu futuro.	• Analiza a situación actual da UE	• CAA • CSC • CCL
	Bloque 2. Iniciación á actividade emprendedora e empresarial				
• a • f • i • p	B2.1 Autonomía e autoconecemento. A iniciativa emprendedora e o/a empresario/a na sociedade. B2.2 Intereses, aptitudes e motivacións persoais para a carreira profesional.	B2.1 Describir as calidades persoais e as destrezas asociadas á iniciativa emprendedora, analizando os requisitos de distintos postos de traballo e actividades empresariais.	B2.1.1 Identifica as calidades persoais, as actitudes, as aspiracións e a formación propias das persoas con iniciativa emprendedora, e describe a actividade dos/das empresarios/as e o seu papel na xeración de traballo e benestar social.	Describe a iniciativa emprendedora nas persoas	• CSIEE • CAA
			B2.1.2 Investiga con medios telemáticos as áreas de actividade profesional da súa contorna, os tipos de empresa que as desenvolven e os postos de traballo en cada unha, razoando os requisitos para o desempeño profesional en cada un deles.	Busca información relacionada co traballo a través da informática.	• CD • CAA • CSIEE
• a • e • f • i • p	B2.3 Itinerarios formativos e carreiras profesionais. Proceso de procura de emprego en empresas do sector. Autoemprego. Proceso de toma de decisións sobre o itinerario persoal.	B2.2 Tomar decisións sobre o itinerario vital propio comprendendo as posibilidades de emprego, o autoemprego e a carreira profesional en relación coas habilidades persoais e as alternativas de formación e aprendizaxe ao longo da vida.	B2.2.1 Deseña un proxecto de carreira profesional propia relacionando as posibilidades do ámbito coas calidades e as aspiracións persoais e valorando a opción do autoemprego e a necesidade de formación ao longo da vida.	Deseña un proxecto para o autoemprego	• CAA • CSIEE
			B2.2.2 Desenvolve habilidades sociais e actúa de acordo con actitudes e valores democráticos.	Desenvolve habilidades sociais e valores democráticos nun proxecto	
			B2.2.3 Fórmase para mellorar o seu benestar individual e contribuír á cohesión social.	Expón as razóns para contribuír á	

				cohesión social	
• a • c • i • p	B2.4 Dereito do traballo. B2.5 Dereitos e deberes derivados da relación laboral. B2.6 Contrato de traballo e negociación colectiva. B2.7 Seguridade Social. Sistema de protección. Emprego e desemprego. B2.8 Protección do/da traballador/a e beneficios sociais. B2.9 Riscos laborais. Normas. Planificación da protección na empresa.	B2.3 Actuar como futuro/a traballador/a responsable coñecendo os seus dereitos e deberes como tal, valorando a acción do Estado e da Seguridade Social na protección da persoa empregada, e comprendendo a necesidade de protección dos riscos laborais.	B2.3.1 Identifica as normas e as institucións que interveñen nas relacións entre os/as traballadores/as e as empresas, en relación co funcionamento do mercado de traballo.	Cita algunhas das normas en relación co funcionamento do traballo	• CSC • CSIEE
			B2.3.2 Distingue os dereitos e as obrigas que se derivan das relacións laborais, e compróboas en contratos de traballo e documentos de negociación colectiva.	• Distingue os dereitos e as obrigas derivadas das relacións laborais	• CSC • CSIEE • CMCCT
			B2.3.3 Describe as bases do sistema da Seguridade Social e as obrigas dos/das traballadores/as e dos/das empresarios/as dentro deste, así como as prestacións mediante procuras nas web institucionais, valorando a súa acción protectora ante as continxencias cubertas.	• Describe as bases da Seguridade Social	• CCL • CSC • CSIEE
			B2.3.4 Identifica as situacións de risco laboral máis habituais nos sectores de actividade económica máis salientables no ámbito e indica os métodos de prevención legalmente establecidos, así como as técnicas de primeiros auxilios aplicables en caso de accidente ou dano.	• Expón as situacións de risco laboral máis habituais así como os métodos de prevención dos mesmos.	• CSIEE • CAA • CMCCT

5. Temporalización

MÓDULO II

Como a ESA é cuadrimestral e está distribuído en dúas avaliacións, a distribución é a seguinte:

Módulo IV	
1ª AVALIACIÓN	UNIDADE 13: A Guerra Fría e o proceso de descolonización. Evolución das grandes potencias. A Ditadura de Franco e a Transición. 1.A Guerra Fría e o proceso de descolonización - O proceso de descolonización - Concepto e causas da Guerra Fría 2.A evolución das grandes potencias - A evolución da democracia americana 3.A Ditadura de Franco - O réxime político. Trazos máis característicos do réxime - España durante o franquismo - As relacións internacionais - Evolución económica e social - A oposición política e sindical 4.A Transición política de España cara á democracia 5.Glosario UNIDADE 14: O mundo actual. A globalización. A Unión Europea. 1.A globalización. Cambios económicos e sociais no século XXI. - A economía mundial: a globalización 2.A constitución da Unión Europea - Antecedentes do proxecto: anos 40 e 50 - Desenvolvemento da Unión Europea (desde 1960 ata o século XXI) - Crise política e económica da Unión Europea (desde o século XXI) - As institucións da Unión Europea 3.A arte - A arte nos séculos XX e XXI 4.Glosario

2ª AVALIACIÓN	UNIDADE 15: Iniciación á actividade emprendedora e empresarial. 1.O espírito emprendedor. Autonomía e autocoñecemento - A iniciativa emprendedora e o/a empresario/a na sociedade 2.Intereses, aptitudes e motivacións persoais para a carreira profesional. 3.Itinerarios formativos e carreiras profesionais. Itinerario formativo - Ciclos formativos - Carreiras profesionais - A procura de emprego - O autoemprego - A toma de decisións sobre o itinerario persoal 4. Glosario UNIDADE 16: Mercado de traballo. Relación laboral. Dereitos e deberes. 1.Dereito do traballo. 2.O mercado do traballo. Funcionamento O traballo - O salario - O contrato de traballo - Suspensión do contrato de traballo - Negociación colectiva - Os conflitos de intereses 3.O desemprego 4.A Seguridade Social 5.Protección do traballador e beneficios sociais Protección do traballador - Beneficios sociais – 6.Riscos laborais. Normas. Planificación da protección na empresa. Riscos laborais - Prevención de riscos laborais - Planificación da protección na empresa 7.Glosario
---------------	--

6. Criterios de avaliación e cualificación

ACTIVIDADES AVALIADORAS	NÚMERO MÍNIMO POR AVALIACIÓN	PORCENTAXE NA NOTA DA AVALIACIÓN
1. EXAMES: Abertos ou de redacción Pechados	1	100,00%

Ao longo do curso realizaranse dúas probas (exames), fixadas a tal fin pola xefatura de estudos, que constituirán o 100% da nota final da alumna/o.

De non superaren a proba obxectiva da primeira avaliación, as alumnas/os terán a oportunidade de examinarse de toda a materia na segunda avaliación ou final. A cualificación final obterase da media das dúas probas obxectivas realizadas durante o cuadrimestre, sempre que a nota da 1ª avaliación sexa 4 ou superior a 4. No seu defecto a cualificación corresponderá á nota obtida no exame final. Para aprobar nas

convocatorias ordinaria ou extraordinaria a media debe ser 5 ou superior.

7. Procedementos de avaliación

Ao ser un ensino a distancia, boa parte do protagonismo do proceso de ensino-aprendizaxe recaerá no propio alumnado. É moi importante que o alumnado estea en contacto co profesor nas horas de Titoría Multimedia ou que, cando menos, acceda dunha forma periódica á Aula Virtual para consultar toda a información que o profesor vaia incorporando.

A avaliación do alumnado basearase no seguinte:

- Cada semana, o profesor ou profesora indicará na aula virtual unha orientación do tema a traballar nesa semana. Como o ensino é a distancia, o alumnado poderá distribuír os contidos segundo quixer, mais a tarefa do profesor será ir guiando nunha distribución o máis axeitadamente os contidos e actividades ao longo do curso. Cada quincena o profesor achegará ao alumnado unha serie de actividades voluntarias sobre o tema que están a tratar.
- Ao final de cada cuatrimestre, e na avaliación parcial, o/a profesor/a desenvolverá unha proba escrita sobre as unidades didácticas traballadas nese tempo.
- Ao longo de cada cuatrimestre, o/a profesor/a corraxirá os exercicios voluntarios achegados polo alumnado e remitiralle a través da aula virtual os resultados.

8. Instrumentos de avaliación

Os exames versarán sobre todos os contidos e actividades realizadas no período que se avalíe. As probas obxectivas consistirán nunha serie de preguntas a responder polo alumnado. Estas cuestións poderán combinar exercicios de resposta verdadeiro/falso, resposta múltiple, comprensión de pequenos textos, gráficos, imaxes, cuestións de desenvolver, definición de conceptos... . As

devanditas preguntas poderán variar no que a extensión e puntuación se refire, mais a nota final virá indicada numericamente, debendo obterse unha nota mínima de **5 sobre 10** para poder superar a avaliación.

Para poder avaliar a consecución dos obxectivos e o dominio das competencias básicas de cada módulo, o profesor contará o resultado das dúas probas escritas, unha por cada avaliación, que todo o alumnado deberá desenvolver ao longo do módulo, un por cada cuatrimestre.

9. Tratamento do fomento da lectura

A singularidade da educación a distancia, co seguimento da materia a través da aula virtual, traballando en grande parte os materiais colgados nela, fan que a lectura sexa básica para unha boa consecución das competencias básicas. A transmisión oral, profesor/a-alumna/o, alumna/o-profesor/a, sempre presente e accesible, está vinculada fundamentalmente á titoría presencial, que se desenvolve unha vez á semana, así como ás horas de atención telefónica. Deste xeito, a lectura é básica, xa que o achegamento á materia faise lendo os materiais colgados na web.

Para todos os temas tratados ao longo do módulo, e posible que se lle achegue ao alumnado lecturas complementarias que o axuden a afondar nos obxectivos e competencias básicas e, se é posible, incentivarase o seu uso a través de traballos complementarios.

10. Tratamento do fomento das TIC

No sistema de ensino da ESA a distancia, o uso das TICs é un dos instrumentos e recursos básicos de aprendizaxe e de comunicación entre alumnado e profesorado. Pode resultar redundante este obxectivo, sen embargo sempre debemos fomentar que o alumnado saque o máximo proveito destes recursos e desenvolva a súa autonomía.

Aproveitando a grande base que supón a aula virtual coa que conta o centro (<http://www.iessanclemente.net>) traballarase para:

- Estimular ao alumnado no uso de todas as utilidades da plataforma educativa para que consigan un maior aproveitamento das súas posibilidades (foros, FAQs, correo, fonoteca,...).
- Fomentar a busca selectiva de información en internet de forma precisa e rápida. Para conseguir este obxectivo a información que se facilite ao alumnado deberá ser ordenada, diferenciando os documentos de obrigado estudo, dos que sexan de ampliación. Evitando o exceso de información.

Por outra banda, nas titorías presenciais insistiremos en:

- Utilizar programas de presentacións informáticas (tipo powerpoint), na busca de estimular unha explicación clara e concisa da materia, axudando a desenvolver a capacidade de síntese de todo o alumnado.
- Utilizar a pantalla virtual existente no centro.

11. Plans de traballo para a superación de materias pendentes

11.1. CONTIDOS ESIXÍBLES

Todo o alumnado que non acadase os obxectivos mínimos nin adquirise as competencias básicas establecidas para cada módulo do Ámbito Social da Educación Secundaria de adultos, terá unha nova oportunidade de adquirilos.

Entendemos que os contidos esixibles para a superación do módulo pendente serán os mesmos indicados no apartado de

mínimos esixibles para a contribución das materias ao logro das competencias básicas. Neste apartado de mínimos esixibles veñen enumerados os contidos mínimos que consideramos que son ineludíbeis para unha comprensión elemental das unidades tratadas en cada módulo e que lle van permitir o logro das competencias básicas.

11.2. PROGRAMA DE REFORZO PARA A RECUPERACIÓN DOS MÓDULOS PENDENTES DE CURSOS ANTERIORES

No ensino a distancia é fundamental a constancia da/o alumna/o, xa que disto depende en boa medida a consecución dos obxectivos previstos neste tipo de educación. O illamento do alumnado fai que, ante as primeiras dificultades, haxa un bo número de matriculados que abandonen ou relaxen as súas actividades. Cómpre, pois, que o/a profesor/a exerza de guía, marque as pautas de estudo e axude nos ritmos ao alumnado.

É importante que as/os estudantes que non desan superado os obxectivos dun módulo non abandonen e se presenten á avaliación extraordinaria que se lles oferta. Para manter ese ritmo de traballo e de estudo, a través da aula virtual, o/a profesor/a deseñará, se se dá o caso, un programa de reforzo que permita a recuperación do módulo pendente.

O obxectivo fundamental do programa de reforzo é ir marcando, a través dunhas actividades voluntarias, as pautas de traballo que ten que seguir quen queira recuperar algún módulo pendente. As actividades son voluntarias, porque a finalidade non é avaliadora, senón sobre todo servir de guía ao alumnado.

As actividades (se é posible colgalas) consistirán:

1. Exercicios para insistir nos contidos teóricos fundamentais.
2. Probas prácticas para afondar no dominio dos diferentes procedementos traballados no módulo.

11.3 ACTIVIDADES DE AVALIACIÓN

Para poder avaliar a consecución dos obxectivos e o dominio das competencias básicas do módulo que as/os alumnas/os deben

recuperar, o/a profesor/a contará:

1. A avaliación extraordinaria do módulo.
2. En caso de subir o/a profesor/a exercicios: a realización das actividades voluntarias.
3. A participación activa das/os alumnas/os na aula virtual, as consultas a través da propia aula, do foro disposto na web, etc.

12. Metodoloxía didáctica

O ensino a distancia ten unhas características propias que a singularizan dentro do conxunto dos ensinos regrados. Entre unha das estratexias de aprendizaxe que se propoñen atópanse:

1. A retroalimentación como estratexia de avaliación formativa.
2. A metodoloxía da aula virtual (on line) é unha proposta moi interesante porque posibilita o control da aprendizaxe por parte do propio estudante. A aula virtual permítelle ao estudante amosar os seus progresos no desenvolvemento do proceso de aprendizaxe, polo tanto permite a coavaliación.
3. O foro como estratexia avaliación sumativa.

A respecto da retroalimentación como estratexia de avaliación formativa considérase como unha comunicación descritiva continua que facilita información ao estudante ou ao grupo sobre como son os seus avances ou progresos ao comezo e durante e ao final do desenvolvemento dos procesos de ensino e de aprendizaxe.

O foro como ferramenta de avaliación está dirixido á autoavaliación e á coavaliación, xa que permite desenvolver un tema específico, o cal os estudantes irán nutrindo e xerando un debate coas diferentes formulacións e intervencións que realicen. Estes serán moderados polo profesor/a que conducirá as intervencións cara ao propósito avaliativo, o cal xa foi negociado con anterioridade cos estudantes. Establecendo os criterios de avaliación con claridade e precisión do que se espera lograr.

A aula virtual é un recurso en que mostra a natureza evolutiva do desenvolvemento do proceso de aprendizaxe, brinda a

oportunidade para reflexionar sobre o crecemento do estudante. Proporciona evidencia do coñecemento, as habilidades e as disposicións de quen o elabora e reflicte o que se quere aprender e o xa aprendido. É a historia dos procesos de ensino e aprendizaxe de cada estudante. Nel alóxanse todas actividades realizadas polos/as estudantes e obsérvanse os cambios evolutivos dos procesos.

Estas estratexias brindan autonomía e requiren do desenvolvemento de competencias comunicativas, unha estrutura do proceso avaliativo que se constrúa en base ao diálogo para que se establezan compromisos pedagóxicos que posibiliten o éxito do estudante a distancia. O uso das tecnoloxías permite a interdependencia, a interacción inmediata, mediata, oportuna e pertinente. Requiren de planificación, claridade e precisión. A formulación de criterios e do que se quere avaliar e pretende avaliar en cada unha das actividades.

13. Materiais e recursos didácticos incluídos os libros de texto

Usaremos as Unidades Didácticas editadas pola Consellería de Educación da Xunta de Galicia para a ESA.

Ademais, na medida do posible, proporcionaremos ao alumnado material complementario, a través da aula virtual, coma gráficas, mapas, mapas conceptuais, etc., que faciliten o traballo e a comprensión da materia de cada módulo. Isto complementarase con vídeos, de tempo breve, que faciliten a comprensión da materia vista en cada unha das unidades.

Cómpre destacar especialmente todos os recursos estritamente educativos ou outros relacionados coas materias, que presenta internet. O papel do/a profesor/a será animar a indagar e afondar en internet polos diferentes contidos do curso, así como establecer unhas orientacións básicas que axuden ao alumnado a non perderse nesa enorme fonte de información. Insistirase neste eido na busca de que o alumnado se converta no principal protagonista do proceso educativo, desenvolvendo a competencia de aprender a aprender, utilizando distintos recursos e fontes xeográficas, históricas e económicas. É fundamental o traballo individual.

14. Programación de temas transversais

Os temas transversais prográmanse ao longo de todo o currículo da materia, integrados no conxunto dos contidos da materia.

No ámbito da sociedade abordamos de forma transversal os seguintes:

Educación moral e cívica

Educación para a paz

Educación para igualdade de oportunidades entre ambos sexos

Educación ambiental

Educación para a saúde e educación sexual

Educación viaria

Educación para o consumo

Os temas transversais perseguen que a educación integral das persoas teña en conta non só as capacidades cognitivas e intelectuais, senón atender tamén ao desenvolvemento da capacidade afectiva, da relación interpersoal e social. Axudan a desenvolver persoas reflexivas e críticas co entorno social e físico, que coiden de si mesmas e que sexan quen de implicarse en cambios de actitudes prexudiciais por outras máis respectuosas consigo mesmo, co medio natural e coa sociedade en xeral.

Dentro deste ámbito incidirase especialmente:

- Módulo II: a igualdade de xénero, as consecuencias das desigualdades ao longo da historia, a educación para o coidado do medio, para a paz , a interculturalidade, etc.

Valoraranse as actitudes que se desprenden do desenvolvemento de actividades voluntarias relacionadas con estes aspectos e pautas de comportamento (a través da aula virtual).

15. Medidas de atención á diversidade

A singularidade da educación secundaria de adultos a distancia supón que, aínda que sexa consciente da diversidade do alumnado matriculado nesta ensinanza (disposición horaria, idade, tempo que pasou dende que realizou os seus últimos estudos regrados, motivación, discapacidades físicas, etc.), o escaso contacto presencial, unido á chegada de novos alumnos matriculados até datas moi próximas á realización da primeira proba escrita no primeiro cuadrimestre, fai que sexa moi difícil traballar a diversidade específica das alumnas/os. Con todo, na planificación dos obxectivos e contidos está presente a gradación de diferentes ritmos de aprendizaxe que abrangan unha variedade tal que permita traballar co alumnado para lograr acadar as competencias básicas establecidas para o módulo.

Ademais dos contidos e actividades obrigatorias, ao longo do módulo presentaranse na aula virtual un conxunto de actividades de reforzo e ampliación , que teñen por obxectivo ofrecer os recursos básicos para que todas/os alumnas/os poidan alcanzar o máximo desenvolvemento das competencias básicas e os obxectivos do módulo.

16. Actividades complementarias e extraescolares

A singularidade da educación a distancia fai que sexa imposible deseñar actividades complementarias e extraescolares para que participe o conxunto do alumnado matriculado nos módulos. Se xa somos conscientes da importancia de superar a aula para o logro das competencias básicas, no ensino a distancia isto é máis que evidente aínda que se aproveiten todas as oportunidades que ofrece unha aula virtual.

Porén, intentaremos movernos de xeito virtual por espazos diversos e percorrерemos do mesmo xeito lugares, exposicións, edificios e obras de todo tipo que concorran nos diversos obxectos de estudo que imos a coñecer.

Santiago de Compostela, setembro de 2022

Fdo: Francisco Javier Poch Gutiérrez